

Aan:
geadresseerde

Assen, 10 mei 2007
Ons kenmerk 18/LG/2007005759
Behandeld door de heer G. Meijers (0592) 36 57 69
Onderwerp: Aanbieding provinciaal Meerjarenprogramma Drenthe Landelijk Gebied
2007-2013

Geachte heer/mevrouw,

Hierbij bieden wij u het provinciaal Meerjarenprogramma Drenthe Landelijk Gebied 2007-2013 (pMJP) aan, dat door provinciale staten van Drenthe is vastgesteld op 20 december 2006.

In 2004 heeft het kabinet de Agenda Vitaal Platteland uitgebracht. De Agenda Vitaal Platteland bestond uit een visie, waarin de rijksdoelstellingen voor het landelijk gebied werden beschreven en een Meerjarenprogramma. Op basis van deze visie is de verantwoordelijkheid voor de beleidsuitvoering bij de provincies komen te liggen. De budgetten die voor het realiseren van de rijksdoelstellingen beschikbaar zijn, zijn met ingang van 2007 ondergebracht in één Investeringsbudget Landelijk Gebied. Dit investeringsbudget is opgenomen in de Wet Inrichting Landelijk Gebied.

Het pMJP is opgesteld door de provincie Drenthe, maar de inhoud van het pMJP is tot stand gekomen in samenspraak met een groot aantal partijen die bij het platteland betrokken zijn, zoals het Rijk, gemeenten, waterschappen, Dienst Landelijk Gebied en allerlei maatschappelijke organisaties. Het pMJP bevat een overzicht van de doelen die tussen 2007 en 2013 in het landelijk gebied van Drenthe gerealiseerd gaan worden en geeft de juridische en financiële kaders aan die bij de uitvoering van belang zijn.

Hebt u ideeën over de uitvoering in het landelijk of een concreet project, dan kunt u zich wenden tot één van de gebiedscoördinatoren voor de uitvoering van het pMJP. De provincie Drenthe is hiervoor is vijf gebieden verdeeld.

Vooralsnog zijn de gebieden en de gebiedscoördinatoren als volgt.

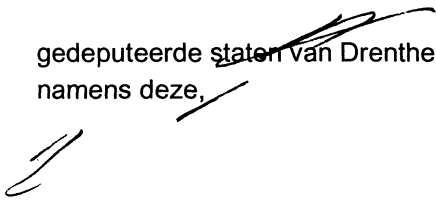
Noordwest	Henk van der Horst	telefoonnummer (0592) 36 58 77
Drentsche Aa	Kees Folkertsma	telefoonnummer (0592) 36 58 64
Hunze	Auke Kooistra	telefoonnummer (0592) 36 58 69
Zuidwest	Peter Pasman	telefoonnummer (0592) 36 57 31
Zuidoost	Gerard Meijers	telefoonnummer (0592) 36 57 69

Zij zetten zich samen met u en vele anderen in om invulling te geven aan de doelen van het pMJP.

Wij rekenen erop dat wij met elkaar een wezenlijke bijdrage zullen leveren aan de kernwaarden van Drenthe, die centraal staan bij de uitvoering in het landelijk gebied. Immers, de provincie dóet er toe en samen zetten wij Drenthe op de kaart!

Hoogachtend,

gedeputeerde ~~staten van Drenthe,~~
namens deze,

mevrouw L. Portegies,
hoofd van de Productgroep Landelijk Gebied

Bijlage(n):
ab/coll.

Provinciaal

Meerjarenprogramma Drenthe

Landelijk gebied 2007 – 2013

Provinciaal
Meerjarenprogramma Drenthe
Landelijk gebied 2007 – 2013

Mei 2007

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe
Projectleider pMJP: Gerard Meijers
Fotografie: Hans Dekker, tenzij anders vermeld
Cartoons: Ester Mosselman, Zwaar Water

LG07040504PMJPD

Inhoud

Leeswijzer	6
Deel I: Samen werken in het landelijk gebied	7
1. PMJP	8
1.1. Achtergronden	8
1.2. Samenwerking met de noordelijke provincies	8
1.3. Doel en status pMJP	9
1.4. Voortgangsrapportages en Mid Term Review	9
2. Afbakening, doelen en budgetten	10
2.1. Afbakening	10
2.2. Doelen	10
2.3. Budgetten	11
3. Thema's	12
3.1. Natuur	12
3.2. Landbouw	13
3.3. Recreatie	14
3.4. Landschap, cultuurhistorie en archeologie	15
3.5. Bodem	17
3.6. Water	18
3.7. Sociaal-economische vitalisering	20
Deel II: Organisatie, uitvoering en beheer	23
1. De uitdaging	24
1.1. Uitgangspunten	24
2. Gebieden	25
2.1. Noordwest-Drenthe	25
2.2. Drentsche Aa	26
2.3. Zuidwest-Drenthe	27
2.4. Hunze	29
2.5. Zuidoost-Drenthe	30
3. Organisatie	31
3.1. Gebiedspartners	31
3.2. Externe organisatie	31
4. Uitvoering	33
4.1. WILG	33
4.2. Grondaankopen	34
4.3. Programma Beheer	34
4.4. EU-regelingen/POP II	35
4.5. De Europese KRW	36
4.6. NBW	38
4.7. De Europese KRB	38

5.	Beheer	39
5.1.	Administratieve organisatie subsidieproces	39
5.2.	Juridische aspecten (kaderregeling)	40
5.3.	Communicatie	41
5.4.	Monitoring en evaluatie	41
	Deel III: Subsidiegids 2007	43
1.	Subsidies algemeen	44
1.1.	Subsidiekader	44
1.2.	Algemene criteria	44
1.3.	Europa	46
2.	Subsidies voor natuur	48
2.1.	Realisatie natuur binnen de EHS	48
2.2.	Soortenbescherming	55
2.3.	Behoud, beheer en ontwikkeling van nationale parken	56
2.4.	Milieukwaliteit EHS, VHR en NB-gebieden	58
2.5.	Natuurbeheer buiten de EHS (Programma Beheer)	62
2.6.	instandhouding schaapskuddes	63
3.	Subsidies voor landbouw	64
3.1.	Grondgebonden landbouw	64
3.2.	Glastuinbouw	66
3.3.	Duurzaam ondernemen	68
4.	Subsidies voor recreatie	71
4.1.	Landelijke routenetwerken	71
4.2.	Provinciale routenetwerken	72
4.3.	Versterken toeristische voorzieningen	72
5.	Subsidies voor landschap	74
5.1.	Lopende verplichtingen bos/landschap ruimtelijke structuren algemeen	74
5.2.	Stichting Landschapsbeheer Drenthe	75
5.3.	Nationaal Landschap	75
5.4.	Landschapsbehoud en -ontwikkeling buiten het kader van het Uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap	76
6.	Subsidies voor bodem	82
6.1.	Duurzaam bodemgebruik	82
6.2.	Bodemsanering	83
6.3.	Waterbodemsanering	83
7.	Subsidies voor water	84
7.1.	Regionale waterberging	84
7.2.	Ecologische kwaliteit (KRW)	85
7.3.	Grondwater	86

8.	Subsidies voor sociaal-economische vitalisering	88
8.1.	Stimulering en verbreding van de plattelandseconomie	88
8.2.	Verbetering van de leefbaarheid in plattelandsgebieden	89
	BIJLAGEN	91
1.	Doel-middelentabel 2007-2013	91
2.	Afkortingenwijzer	96

Leeswijzer

Deel 1 geeft een algemene uitleg over het provinciaal Meerjarenprogramma (pMJP) en gaat in op de doelen, prestaties en budgetten per beleidsthema.

Deel 2 behandelt de externe en interne organisatie rondom het pMJP en geeft een overzicht van de wettelijke kaders die bij de uitvoering van het pMJP van belang zijn. Daarnaast bevat dit deel een beschrijving van de verschillende gebieden.

Deel 3, de “subsidiegids” bevat de nadere regels over subsidieverlening, met details over onder meer de afwegingscriteria, precieze doelgroepen van de subsidie, uitsluitingscriteria en subsidiepercentages.

In dit pMJP staan op verschillende plaatsen kaders zoals dit. Over de onderwerpen in deze kaders moeten nog beslissingen worden genomen. Deze teksten in de kaders zullen naar aanleiding van de uitkomst daarvan nog moeten worden aangepast of komen te vervallen.

Deel I:

Samen werken in het landelijk gebied

Dit deel geeft een algemene uitleg over het pMJP en gaat in op de doelen, prestaties en budgetten per beleidsthema. Daarnaast bevat het een beschrijving van de verschillende gebieden.

- 1. pMJP**
  - 1.1. Achtergronden
  - 1.2. Samenwerking met de noordelijke provincies
  - 1.3. Doel en status pMJP
  - 1.4. Voortgangsrapportages en Mid Term Review

- 2. Afbakening, doelen en budgetten**
  - 2.1. Afbakening
  - 2.2. Doelen
  - 2.3. Budgetten

- 3. Thema's**
  - 3.1. Natuur
  - 3.2. Landbouw
  - 3.3. Recreatie
  - 3.4. Landschap, cultuurhistorie en archeologie
  - 3.5. Bodem
  - 3.6. Water
  - 3.7. Sociaal-economische vitalisering

1. PMJP

U leest op dit moment in het pMJP voor het landelijk gebied van Drenthe voor de periode 2007-2013. De tekst is opgesteld door de provincie Drenthe, maar de inhoud van het pMJP is tot stand gekomen in samenspraak met een groot aantal partijen die bij het platteland betrokken zijn, zoals gemeenten, waterschappen en allerlei maatschappelijke organisaties. Het pMJP bevat een overzicht van de doelstellingen die tussen 2007 en 2013 in het landelijk gebied van Drenthe gerealiseerd gaan worden en geeft de juridische en financiële kaders aan die bij de uitvoering van belang zijn.

1.1. Achtergronden

In 2004 heeft het kabinet de Agenda Vitaal Platteland uitgebracht. De Agenda Vitaal Platteland bestond uit een visie, waarin de rijksdoelstellingen voor het landelijk gebied werden beschreven, en een Meerjarenprogramma (MJP). In de visie werd onder andere aangegeven dat het Rijk bij het realiseren van de rijksdoelstellingen voortaan zoveel mogelijk op afstand wil sturen. De verantwoordelijkheid voor de beleidsuitvoering zal in de toekomst daarom vooral bij de provincies liggen. De budgetten die voor het realiseren van de rijksdoelstellingen beschikbaar zijn, worden met ingang van 2007 ondergebracht in één Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG), evenals de instrumenten die met deze doelen verband houden, zoals landinrichting en de Subsidieregeling gebiedsgericht beleid. Met het van kracht worden van de Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG) in 2007, krijgen de provincies de regie over de uitvoering van het beleid in het landelijk gebied en over de besteding van de middelen uit het ILG.

In 2006 hebben de gebiedspartners, onder leiding van de provincies, alle doelen, plannen en wensen met betrekking tot het landelijk gebied in kaart gebracht en in (concept) pMJP's aangegeven hoeveel budget daarmee in de periode tussen 2007 en 2013 gemoeid zou zijn (de "vraag"). Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft voor dezelfde periode het MJP 2 opgesteld. Daarin wordt beschreven wat het kabinet wil dat er in het landelijk gebied wordt bereikt en hoeveel budget het daarvoor (landelijk) beschikbaar wil stellen (het "aanbod"). In elke provincie is vervolgens met het Rijk over vraag en aanbod "onderhandeld", met 12 definitieve pMJP's en evenzoveel provinciale ILG-bestuursovereenkomsten 2007-2013 als resultaat.

1.2. Samenwerking met de noordelijke provincies

De 3 noordelijke provincies hebben gezamenlijk met het Rijk over de ILG-bestuurs-overeenkomsten onderhandeld. Belangrijke onderwerpen daarbij waren:

- de effectivering van de afspraken die in 2005 met het Rijk zijn gemaakt over de realisatie van de landbouwdoelen in de landinrichting (de zogeheten Oliemolenaafspraken, waarbij aan het Noorden voor dit doel € 33 miljoen aan Provinciaal omgevingsplan (POP) II-middelen en € 16,5 miljoen aan rijksmiddelen is toegezegd);
- de te hanteren normkosten voor grondverwerving voor de ecologische hoofdstructuur (EHS);
- het tempo waarmee middelen in de nationale landschappen worden ingezet (versneld besteden in de eerste 2 jaar van het ILG);
- de voorwaarden voor het overnemen van het Programma Beheer.

De vervolgspraken over het eerste punt zijn vastgelegd in een gezamenlijk document. Ook in de toekomst zullen de 3 noordelijke provincies in de onderhandelingen met het Rijk over de middelen voor het landelijk gebied op de gezamenlijke dossiers met elkaar blijven optrekken. De Bestuurscommissie Landelijk Gebied neemt hierin het voortouw.

Een ander aspect waaraan de noordelijke provincies met elkaar invulling hebben gegeven, is de inzet van de Dienst Landelijk Gebied (DLG). In alle drie provincies is er voor gekozen om optimaal gebruik te maken van de bij de DLG beschikbare uren. Alle betrokken partijen kunnen daarbij efficiëntiewinst behalen door bepaalde zaken uniform aan te pakken, bijvoorbeeld als het gaat om het gebruik van het subsidieafhandelingsstelsel van de DLG.

1.3. Doel en status pMJP

Het pMJP:

- is een beleidsdocument, dat aangeeft welke doelen de gebiedspartners in het landelijk gebied in de periode 2007-2013 willen bereiken;
- is een beheersdocument, waarin de externe en interne organisatie rondom het pMJP worden behandeld en dat een overzicht geeft van de wettelijke kaders die bij de uitvoering van het pMJP van belang zijn;
- is het subsidiekader voor de ILG-geldstromen voor de periode 2007-2013, waarin de voorwaarden voor subsidieaanvraag en -toekenning, toetsing en uitbetaling worden geregeld.

1.4. Voortgangsrapportages en Mid Term Review

De provincie stelt elk jaar een voortgangsrapportage op. Deze voortgangsrapportage kan voor de provincie aanleiding zijn om - in overleg met de gebiedspartners - het pMJP op onderdelen bij te stellen. In 2010 vindt een tussentijdse evaluatie (Mid Term Review) plaats. Daarbij bespreekt het Rijk met de provincies de voortgang en wordt overlegd of het nodig is om de overeenkomst aan te passen. De eindverantwoording over de geleverde prestaties, zoals opgenomen in de bestuursovereenkomst, vindt plaats in 2014.

2. Afbakening, doelen en budgetten

2.1. Afbakening

Het pMJP heeft betrekking op de fysieke inrichting (verwerving, inrichting en beheer), op het beheer en gebruik van natuurlijke hulpbronnen en op de sociaal-economische vitalisering (ruimte voor economische ontwikkeling, burgerparticipatie, sociale infrastructuur) van het landelijk gebied. Het pMJP is mede bedoeld om het realiseren van doelen via een gebiedsgerichte aanpak te vergemakkelijken.

Het pMJP sluit de subsidiëring van activiteiten op het gebied van infrastructuur (uitgezonderd toeristische infrastructuur) uit. Daarmee vallen doelstellingen voor het hoofdwegennet, het spoor en de rijkswateren buiten de reikwijdte van het pMJP. Activiteiten in bebouwd gebied en activiteiten die bijdragen aan stedelijke ontwikkeling, vallen onder het Programma Stad. Activiteiten buiten de kernen, die passen in de thema's van het pMJP en die bijdragen aan de doelstellingen, vallen in principe onder het pMJP.

2.2. Doelen

Het pMJP volgt zoveel mogelijk de terminologie en de indeling van de Agenda Vitaal Platteland en het MJP 2. Zo worden in hoofdstuk 3 achtereenvolgens de beleidsopgaven voor natuur, recreatie, landschap, landbouw, bodem, water en sociaal-economische vitalisering beschreven. Milieuaspecten zijn terug te vinden bij de onderdelen landbouw, natuur en water. De te behalen prestaties worden gespecificeerd in de doel-middelentabel, die als bijlage aan het pMJP is toegevoegd. Deze prestaties zijn steeds in een beperkt aantal thema's gebundeld, waardoor het op het eerste gezicht kan lijken alsof er doelen van vóór 2007 zijn verdwenen. Dit is echter niet het geval: inhoudelijk is het pMJP een voortzetting van het provinciale beleid, zoals dat werd verwoord in het Programmaplan Land 2005-2006 en het beleid dat in Samenwerkingsverband Noord-Nederland(SNN)-verband is afgesproken in het onderdeel Vitaal Platteland van de Strategische Agenda voor Noord-Nederland.

De Strategische Agenda bevat, naast de ILG-doelen, ook een aantal specifieke SNN-doelstellingen. Deze hebben betrekking op landschap (archeologie en cultuurhistorie buiten de nationale landschappen), landbouw (kennis en innovatie), sociaal-economische vitalisering van de plattelandseconomie (stimulering van midden- en kleinbedrijf (MKB), inclusief recreatie en toerisme) en leefbaarheid. Voor deze SNN-doelen zijn geen ILG-middelen beschikbaar, maar kunnen wel regionale, provinciale en/of Europese middelen worden ingezet.

2.3. Budgetten

Het totale budget dat tussen 2007 en 2013 voor het realiseren van de in het pMJP beschreven doelstellingen beschikbaar komt, omvat dus rijksgegeld en provinciale en Europese middelen (POP II).

De gebiedspartners, zoals de gemeenten en de waterschappen, hebben eveneens budgetten die ze kunnen inzetten om gebiedsdoelstellingen te realiseren, en uiteraard kunnen private partijen - veelal in de vorm van cofinanciering - ook investeringen doen.

In onderstaande tabel wordt aangegeven welke investeringen in de komende ILG-periode voor het landelijk gebied zijn voorzien, hoe deze over de diverse thema's zijn verdeeld en welke financiële bijdrage van de diverse partijen wordt verwacht (bedragen in miljoenen euro's).

De bedragen in onderstaande tabel kunnen afwijken van de optellingen uit de doel-middelen-tabel in de subsidiegids (deel 3 van het pMJP), omdat daarin extra claims zijn opgenomen die op dit moment (nog) niet gedekt zijn.

pMJP-budget Drenthe 2007-2013 in €

Thema's	Investeringen	Dekking door:			
		Rijk	Provincie	POP II	Derden
Natuur	198,6	165,6	9,9	0	23,1
Landbouw	71,5	39,8 *	7,8	7,2	16,7
Recreatie	50,2	6,1	5,0	4,0	36,0
Landschap, cultuurhistorie en archeologie	14,1	6,3	5,6	0,2	3,8
Bodem	11,2	5,6	1,0	0	4,6
Water	74,5	20,8	3,9	0	69,3
Sociaal-economische vitalisering	26,1	0	6,4	12,0 **	7,7
Totaal	446,2	187,5	39,6	23,4	161,2

* Bedrag is inclusief lopende verplichtingen (29,13 miljoen).

** Van het bedrag genoemd bij Sociaal Economische Vitalisering onder POP II (€ 12 miljoen) is € 6,1 miljoen bedoeld voor dorpsontwikkeling, plattelandserfgoed, landschap en cultuurhistorie.

3. Thema's

Per thema wordt de centrale beleidsopgave vermeld, die in de meeste gevallen een voortzetting inhoudt van de doelstellingen uit het POP II; alleen bij het thema Sociaal-economische vitalisering is de centrale beleidsopgave gerelateerd aan de Strategische Agenda van het SNN. Vervolgens wordt ingegaan op de actuele stand van zaken en de ontwikkelingen. De doel-middelentabel, die als bijlage aan het pMJP is toegevoegd, geeft voor ieder thema de pMJP-doelen en de beschikbare middelen voor de periode 2007-2013 aan.

3.1. Natuur

Beleidsopgave

Een duurzame verbetering van de omstandigheden voor de wilde flora en fauna en voor natuurlijke levensgemeenschappen. Belangrijke elementen daarin zijn onder andere het instandhouden van de biodiversiteit en het realiseren of handhaven van een passende milieukwaliteit.

Kenmerken

De waarden van natuur en landschap worden onder andere veiliggesteld door de verwerving, de inrichting en het beheer van de EHS. Met name in Drenthe liggen er ook veel natuurwaarden buiten de EHS. Een belangrijk uitgangspunt in het Drentse natuurbeleid is het handhaven en ontwikkelen van een algemene omgevingskwaliteit. Het realiseren van natuurdoelen binnen de EHS vereist een bijzondere omgevingskwaliteit, die ook in de milieubeschermingsgebieden wordt nagestreefd. Het gaat hierbij onder andere om de (oppervlakte)waterkwaliteit (inclusief verdrogingsbestrijding) en -kwaliteit, de kwaliteit van de bodem (vermesting bij onder andere de aanleg van nieuwe natuur), de lucht (ammoniak) en de mate waarin verstoring optreedt door infrastructuur. Welke kwaliteit precies wordt nagestreefd, hangt samen met de aard van een gebied en het te realiseren natuurdoeltype. Het verschil tussen de te behalen milieukwaliteit en de huidige situatie is het milieutekort. In 2006 is een begin gemaakt met het in beeld brengen van deze tekorten (= nulsituatie) en met het opstellen van maatregelenpakketten voor het verminderen ervan.

Voor het Rijk heeft de realisatie van de milieukwaliteit in de Vogel- en Habitatrichtlijn-gebieden prioriteit, gezien het realisatiejaar 2015. De 3 nationale parken Dwingelderveld, Drents-Friese Wold en het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa zijn aangewezen als Vogel- en/of Habitatrichtlijngebied (Natura 2000-gebieden) en zijn als apart doel in het ILG opgenomen.

Stand van zaken

De verwerving en functiewijziging van de EHS liggen in Drenthe goed op schema. Gronden wijzigen van functie door aankoop of door particulier natuurbeheer, waarbij landbouwgrond in natuur wordt omgezet. De inrichting loopt echter iets achter op de planning. Dit heeft te maken met het feit dat gebieden vaak in hun geheel moeten zijn aangekocht voor de inrichting kan beginnen. Recente ontwikkelingen laten steeds meer een integrale aanpak in gebieden zien, waarbij tevens een deel van de EHS wordt ingevuld. Voorbeelden zijn de projecten Versnelde Inrichting Eelder- en Peizermaden (VIEP) en Tusschenwater in het Hunzedal.

De stand van zaken met betrekking tot de provinciale ecologische verbindingzones (EVZ's) is per zone verschillend. In een aantal landinrichtingsprojecten zijn ze voltooid, bij andere is wel het proces op gang gebracht, maar hangt de verdere realisatie af van de inspanningen van verschillende partners en de manier waarop zij kansen weten te benutten. In veel gevallen is sprake van een realisatie van 70-80%. Sommige knelpunten lijken vooralsnog onoplosbaar, met name waar het gaat om kruisingen met drukke wegen. Overigens zal de noodzaak tot realisatie van alle provinciale EVZ's het komend jaar kritisch bekeken worden. Het provinciale beleid is erop gericht particuliere grondeigenaren te interesseren voor deelname in de EVZ via het Programma Beheer.

Het Rijk heeft toegezegd dat de zones die juridisch of zwaarwegend bestuurlijk verplicht zijn en die voor ten minste 75% zijn gerealiseerd, voor financiering uit de rijksmiddelen in aanmerking blijven komen. De 2 zones die daar buiten vallen, worden op een andere wijze voltooid.

“Robuuste Verbindingen” is een nieuw onderdeel. Het gaat hierbij om de Natte As Noord met de onderdelen Vledde Aa-Weerribben, Hunze, de verbinding Leekstermeer-Midden Groningen en de Sallandse Heuvelrug-Drents Plateau. Voor de robuuste verbindingen komen er in 2 tranches (financiële) middelen beschikbaar voor grondverwerving en inrichting. De eerste tranche loopt vanaf 2005, de tweede vanaf 2008. De robuuste verbinding in het dal van de Hunze, de verbinding Leekstermeer-Midden Groningen en de Sallandse Heuvelrug-Drents Plateau vallen in de eerste tranche. Er worden middelen beschikbaar gesteld voor ontsnipperingsmaatregelen bij infrastructuur.

Het Rijk stuurt aan op een omslag van minder grondverwerving naar meer particulier en agrarisch natuurbeheer, waarbij maatwerk per provincie mogelijk is. Er wordt uitgegaan van de realisatie van 40% van de restant taakstelling EHS door particulier en agrarisch beheer. De overige 60% wordt verworven door natuurbeherende instanties (Stichting “Het Drentse Landschap”, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer) of door de DLG die de grond vervolgens overdraagt aan deze natuurbeherende instanties. Bij agrarisch natuurbeheer blijft de functie van het gebied landbouw. Bij particulier natuurbeheer wordt de functie natuur. De bijdrage van particulier en agrarisch natuurbeheer geldt ook voor het realiseren van de nog te begrenzen Robuuste Verbindingen en EVZ's.

3.2. Landbouw

Beleidsopgave

Een duurzaam, veilig en concurrerend producerende land- en tuinbouw met een goed economisch perspectief.

Kenmerken

De landbouw is in Drenthe van relatief groot economisch belang.

De primaire agrarische sector biedt aan ongeveer 12.000 mensen werk; dat is ruim 6% van het totale aantal arbeidsplaatsen in de provincie (ter vergelijking: landelijk gezien is de primaire sector goed voor 3% van de werkgelegenheid). De werkgelegenheid binnen het totale agrocluster bedraagt in Drenthe ongeveer 12% van het totale aantal arbeidsplaatsen. Als grootste grondgebruiker in de provincie levert de primaire landbouw bovendien een wezenlijke bijdrage aan de vitaliteit en kwaliteit van het landelijk gebied. Het gaat hierbij om 4.300 landbouwbedrijven en 150.000 ha landbouwgrond.

Stand van zaken

Door de hervormingen binnen het Europees Gemeenschappelijk Landbouw Beleid staan de prijzen voor marktordeningsproducten als melk, granen, zetmeel en suiker onder grote druk.

Foto: Peter Wienia, provincie Drenthe

Ook moet de productie in steeds verdergaande mate voldoen aan tal van maatschappelijke eisen op het gebied van voedselveiligheid en -kwaliteit, dierenwelzijn en milieu.

Zo wordt verwacht dat de Europese Unie(EU)-bodemstrategie en de EU-Kaderrichtlijn bodem (KRB) zullen doorwerken in de formulering van wat in EU-verband onder een goede landbouwpraktijk wordt verstaan. Dat kan betekenen dat er nieuwe regels worden opgesteld, onder meer om de afname van organische stof in de bouwvoor en bodemverdichting tegen te gaan. Daarnaast speelt de aanpassing van het Nederlandse mestbeleid als uitwerking van de Nitraatrichtlijn en de Kaderrichtlijn water (KRW).

Een verdere kostprijsverlaging binnen de traditionele productie (bijvoorbeeld door structuurverbetering, schaalvergroting, samenwerking, proces- en systeeminnovatie) en opbrengstverhoging (bijvoorbeeld door productinnovatie en het betreden van nieuwe markten) zijn voor de hand liggende strategieën om te kunnen blijven concurreren, c.q. te overleven. Daarbij neemt het belang van goed functionerende ketens alleen maar toe.

In de periode 2007-2013 zal het Rijk vooral investeren in het verbeteren van de ruimtelijke structuur van de (grondgebonden) landbouw. Daarnaast is er rijks geld voor projecten op het gebied van agrobiodiversiteit en mogelijk ook voor glastuinbouw. De overige doelen, duurzaam ondernemen en kennis- en samenwerkingsprojecten, zijn provinciale doelen.

De provincie wil de economische functie van het Drentse platteland in stand houden en versterken en tevens de kwaliteiten van het landelijk gebied behouden en ontwikkelen. Dat zal met name gebeuren door de landbouw te faciliteren om optimaal te blijven functioneren; in economisch opzicht, maar ook sociaal en ecologisch gezien (duurzame landbouw). De provincie richt zich daarbij op de gehele keten, inclusief toeleverende en verwerkende industrie, afzet, onderzoek en voorlichting. Hierbij wordt het beleid, dat eerder in het POP II en de Drentse Landbouw Agenda werd geschetst, voortgezet op basis van een nieuw uitvoeringsprogramma voor het agrocluster.

De provincie heeft 2 sporen waarlangs instrumenten om het beleid te realiseren, kunnen worden ingezet. Het eerste, "fysieke spoor", is bedoeld om de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden van landbouwbedrijven te optimaliseren. De provincie Drenthe heeft hiervoor onder andere een kavelruilbureau ingesteld. Het tweede spoor is ondernemersgericht en dient om agrariërs te ondersteunen bij het verbeteren van hun concurrentiepositie. Afhankelijk van de resultaten van het plotprogramma Ondernemerschap in Drenthe zal de programmatische aanpak van dit thema de komende jaren verder uitgebouwd worden. De belangrijkste sectoren, te weten melkveehouderij en akkerbouw, krijgen prioriteit, evenals de glastuinbouw. Deze laatste sector heeft in Drenthe een groot groeipotentieel.

3.3. Recreatie

Beleidsopgave

Het kwalitatief en kwantitatief op peil houden - en waar mogelijk verbeteren - van de recreatie-mogelijkheden en het zodanig versterken van de positie van Drenthe op de Nederlandse vakantiemarkt dat het aantal overnachtingen toeneemt en het bestedingsniveau stijgt.

Kenmerken

Omdat toerisme in Drenthe zich voor een groot deel afspeelt in het landelijk gebied, draagt het in belangrijke mate bij aan de werkgelegenheid en het voorzieningenniveau op het platteland. In een aantal plattelandsgemeenten is 1 op de 5 banen verbonden met de toeristische sector. De keuzemogelijkheden voor de consument zijn echter groot en om de toerist of recreant ook in de toekomst te verleiden om naar Drenthe te komen, is het nodig om herkenbare, unieke en sterke producten te blijven ontwikkelen. Met name korte vakanties in voor- en naseizoen en bezoek vanuit het buitenland zijn daarbij potentiële bronnen van groei. Het beleid is erop gericht om met duurzame maatregelen de concurrentiekracht van de sector te versterken, zodat de inkomenspositie verbetert en de werkgelegenheid toeneemt. Dat gebeurt mede door het kennisniveau (bijvoorbeeld op het gebied van informatie- en communicatietechnologie) en het ondernemerschap te verbeteren.

Stand van zaken

Er is een Uitvoeringskader Toeristische en Recreatieve Projectontwikkeling opgesteld. Hierin wordt nader ingegaan op de thema's:

- marketing en promotie;
- vervolmaken van de toeristische infrastructuur;
- kwaliteit van de toeristische bedrijfsomgeving en ondernemerschap;
- benutten kernkwaliteiten van Drenthe;
- toepassing van nieuwe mogelijkheden van informatie en communicatietechnologie.

Fysiek wordt er in de komende periode vooral ingezet op een betere benutting en vervolmaking van de huidige recreatieve en toeristische infrastructuur.

Fietsrecreatie is één van de belangrijkste trekkers binnen het provinciaal recreatief aanbod en zal dat ook blijven. Er wordt gestreefd naar het verbeteren van de verbindingen vanuit steden naar het toeristisch fietspadennetwerk en naar een goede aansluiting van verschillende fietsroutes op elkaar. Er zullen geen nieuwe fietspaden worden aangelegd, maar er worden wel verbeteringen aangebracht die het routenetwerk uniformer en herkenbaarder maken. Ook wordt geprobeerd om meer samenhang te creëren door arrangementen en dergelijke te ontwikkelen. De provincie ziet mogelijkheden voor een soortgelijke aanpak voor de wandelpaden. Om het recreatieve toervaartnet, dat onderdeel is van het landelijk routenetwerk, te vervolmaken moeten nog enkele essentiële verbindingen worden aangelegd, waaronder die tussen Erica en Ter Apel. Bij de ontwikkeling van het routenetwerk zal ook aandacht zijn voor cultuur in Drenthe.

Daarnaast is er aandacht voor de uitbreiding van recreatiebedrijven en de inpassing daarvan in de natuurlijke landschappelijke omgeving.

3.4. Landschap, cultuurhistorie en archeologie

Beleidsopgave

Het landschap van Drenthe draagt in hoge mate bij aan een aantrekkelijk milieu om te wonen, te werken en te recreëren. Daarnaast is het van grote culturele betekenis. Het is Rijk aan herinneringen aan vroegere bewoning en grondgebruik en het vertoont karakteristieke bebouwingspatronen, vormgeving en architectuur. Eveneens is het landschap de weerspiegeling van het landschapsecologische systeem. Centraal in het beleid voor het landschap staat de zogenaamde ontwikkelingsgerichte benadering.

Kenmerken

De ingrepen die vroegere bewoners in de loop van eeuwen in het Drentse landschap hebben gedaan om er een bestaan op te bouwen, zijn nog op veel plaatsen als herkenbare structuren aanwezig. Het gaat dan niet alleen om losse elementen als huizen, wegen, essen en houtwallen, maar juist ook vaak om erfgoed in zijn oorspronkelijke samenhang: als es- of brinkdorp met omliggende landerijen, of als veenontginning met een functioneel patroon van afgraving, vervoer over water, agrarisch gebruik van de ontgonnen gronden en bijbehorende bebouwing. Zelfs zeer vroege bewoners hebben sporen nagelaten die nog aan de oppervlakte zichtbaar zijn. Het gaat dan om de prehistorische hunebedden, grafheuvels, “celtic fields” en de middeleeuwse mottes. De meeste archeologische waarden gaan echter schuil onder het maaiveld. Zowel zichtbaar als onzichtbaar zijn het onvervangbare bronnen van kennis van het verre verleden. De zichtbare monumenten dragen daarnaast bij aan de Drentse identiteit en de kwaliteit van de leefomgeving en hebben als zodanig ook een belangrijke functie voor recreatie en toerisme.

Dat laatste geldt zeker ook voor de Drentse bossen. Deze hebben een multifunctionele en/of een natuurdoelstelling. Dit is op de natuurdoelenkaart in POP II aangegeven.

Het stroomgebied van de Drentsche Aa is een nationaal landschap. Daarbinnen ligt het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa (de “centrale driehoek” tussen Glimmen, Gieten en Assen), dat de status heeft van nationaal park. De naam, de gekozen werkwijze en de aansturing vanuit het overlegorgaan doen recht aan de dubbele status van dit gebied.

Stand van zaken

In gebieden waar sprake is van een gave cultuurhistorische samenhang, zijn nieuwe functies alleen gewenst als ze bijdragen aan behoud en herstel van bestaande landschapskwaliteiten. Een hulpmiddel daarbij is de door de provincie ontwikkelde Cultuurhistorische Waardenkaart. Het is de bedoeling dat deze waardenkaart bij ruimtelijke plannen en projecten wordt ingezet en zo een bijdrage levert aan het behoud en de versterking van het cultuurhistorische erfgoed.

Er zijn ook gebieden waar vernieuwing van het landschap noodzakelijk of gewenst is. Daar kunnen nieuwe functies bijdragen aan het vestigen en/of versterken van een nieuwe identiteit. Archeologische en cultuurhistorische waarden kunnen een leidraad vormen bij de ontwikkeling van nieuwe ruimtelijke plannen. Door deskundigen uit diverse disciplines - zoals architecten, geografen, landschapsontwerpers, stedenbouwkundigen, historici, archeologen en kunstenaars - met elkaar te laten samenwerken, kan een locatie of gebied een kwalitatief hoogwaardige invulling of bestemming krijgen. De Drentse cultuurnota De kunst van het combineren, geeft hiervoor mede de kaders aan.

De rijksdoelstellingen voor bosuitbreiding zijn in Drenthe al voor een groot deel gerealiseerd. De minister heeft in 2004 aangegeven dat bosaanleg door het Rijk alleen nog wordt medegefinancierd in begrensde delen van de EHS. Deze gebieden staan aangegeven in het Integraal Gebiedsplan Natuur- en Landschapsdoelen in Drenthe.

In multifunctionele bossen - dat zijn bossen die naast een natuurfunctie ook een functie hebben voor houtproductie en recreatie - probeert de provincie om bouseigenaren te motiveren voor een meer geïntegreerd bosbeheer en meer ruimte te scheppen voor recreatieve en natuurlijke ontwikkeling. Daarnaast kunnen nieuwe ontwikkelingen in de bosbouw een stimulans betekenen voor de kwaliteitsverbetering van bestaand bos.

Nieuwe bossen en landgoederen worden vaak met het oog op meerdere doelstellingen aangelegd. De komende jaren zullen de kansen worden onderzocht voor combinaties van bosuitbreiding met CO₂-vastlegging en waterberging. Voor nieuwe landgoederen is inmiddels door veel Drentse gemeenten beleid ontwikkeld, waardoor meer duidelijkheid is ontstaan over de planologische mogelijkheden. De provincie vervult hierin een stimulerende rol.

Vanuit het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa (het nationaal park) is voor het gehele stroomgebied een Landschapsvisie opgesteld, waarin ook een uitvoeringshoofdstuk is opgenomen. Voor het Nationaal Landschap Drentsche Aa wordt eind 2006 een integraal uitvoeringsprogramma door gedeputeerde staten (GS) vastgesteld. Op basis van dat programma financiert het Rijk mee aan het behoud en de versterking van de kernkwaliteiten ervan (zie ook paragraaf 4.2).

De directe woon- en leefomgeving behoort primair tot het gemeentelijk beleid. Dit onderwerp krijgt via gemeentelijke bestemmingsplannen, groenbeheer en subsidiebeleid gestalte.

3.5. Bodem

Beleidsopgave

Aantasting voorkomen en behouden en (waar mogelijk) herstellen van de aardkundige en gebruikswaarde van de bodem.

Kenmerken

Drenthe is in fysisch-geografisch opzicht een interessante provincie, waar bodemwaarden voorkomen die op nationaal en internationaal niveau zo zeldzaam zijn dat ze bescherming verdienen. Karakteristiek is het naast elkaar voorkomen van keileem, zand en veen. Keileem komt voor op het relatief hooggelegen Drents Plateau. Het is daar tijdens de voorlaatste ijstijd, het Saalien, als grondmorene afgezet. Het Drents Plateau krijgt een extra accent door de omliggende laaggelegen veenontginningen, met de Drents-Groningse Veenkoloniën als het meest aansprekende voorbeeld.

Stand van zaken

Zonder een schone, gezonde bodem kunnen natuur, landbouw, recreatie of cultuur(historie) zich niet ontwikkelen. Het veiligstellen van de gebruiksmogelijkheden van de bodem is dan ook de centrale beleidsopgave binnen dit thema.

Gelukkig is het al lang niet meer zo dat de milieubelasting gelijk opgaat met de welvaartsgroei. Door de bodemverontreinigingen uit het verleden te saneren, en nieuwe vervuiling zoveel mogelijk te voorkomen, is de belasting van het oppervlaktewater, bodem en grondwater intussen al flink verminderd. Toch wordt de gewenste kwaliteit nog niet gehaald.

De milieubelasting van de Drentse bodem heeft op dit moment hoofdzakelijk betrekking op verzuring en vermessing (ammoniak, nitraat en fosfaat) en verdroging. De problematiek van verzuring en vermessing speelt met name op de hoger gelegen droge zandgronden. In de Veenkoloniën is vooral fosfaatuitspoeling een punt van zorg. Verzuring, vermessing en verdroging vormen een bedreiging voor de biodiversiteit. Ze leiden ertoe dat binnen de EHS nog maar beperkt sprake is van verbetering van de natuurkwaliteit, terwijl de natuurkwaliteit buiten de EHS nog steeds terugloopt. Wel zijn de afgelopen jaren op een aantal plaatsen met succes bepaalde inrichtings- en beheersmaatregelen toegepast, zodat daar noodzakelijke levensomstandigheden voor specifieke flora en fauna zijn hersteld.

Ook het grondwater is gevoelig voor verzuring en vermisting. Zowel het diepe als ondiepe grondwater is de afgelopen jaren verder verzuurd, wat zeker onder natuurterreinen een ongewenste situatie heeft opgeleverd. In vrijwel alle natuur overschrijdt de ammoniakbelasting de draagkracht.

De verdrogingsproblematiek wordt verder uitgewerkt bij het thema Water.

Duurzaam bodemgebruik

Het bevorderen van de toegankelijkheid en het gebruik van bodemgegevens is belangrijk voor het kunnen afstemmen van de functies en van het gebruik van de bodem op de aanwezige bodemkwaliteit(en). Het is de bedoeling om hiervoor een aantal pilots uit te voeren, mede in relatie tot het landelijke project BIELLS (Bodem Informatie Essentieel voor Landelijke en Lokale Sturing). Daarbij komt de nadruk te liggen op de relatie tussen bodem en andere beleidsvelden, een en ander gericht op het bevorderen van de externe beleidsintegratie. Deze pilots zullen informatie opleveren die bijdraagt aan het opstellen van een provinciale bodemvisie. Het doel van deze bodemvisie is het kunnen vaststellen van de gewenste bodemkwaliteit in onder meer het landelijk gebied, waarbij het gebruik en de kwaliteit van de bodem bij elkaar passen. Dit traject zal samen met de gemeenten en waterschappen worden uitgevoerd en wordt in 2007 opgestart.

Bodemsanering

Dit behelst de integrale uitvoering van het door GS vastgestelde Meerjarenprogramma bodemsanering 2005-2009. Voor de periode 2010-2013 zal in 2009 een nieuw meerjarenprogramma worden vastgesteld.

Waterbodemsanering

Dit behelst het saneren van een aantal ernstig verontreinigde waterbodems, die opgenomen zijn in het hiervoor al genoemde Meerjarenprogramma bodemsanering 2005-2009.

3.6. Water

Beleidsopgave

Watersystemen moeten gezond en duurzaam zijn; oppervlaktewater vormt geen bedreiging voor de volksgezondheid en draagt bij aan de kwaliteit van het natuurlijk leefmilieu. De wateroverlast wordt beperkt tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau.

Kenmerken

Om uit te leggen hoe de waterhuishouding van Drenthe in elkaar zit, wordt de provincie nogal eens vergeleken met een omgekeerd soepbord, met het Drents Plateau in het midden en het Hunzedal, het veenweidegebied en de lager gelegen provincies Friesland en Groningen eromheen. Door deze vorm kan oppervlaktewater, dat als rivier- en regenwater de provincie inkomt, snel en gemakkelijk worden afgevoerd. De laatste decennia dringt echter steeds meer het besef door dat de waterafvoer ook té snel kan gaan. Bovendien is nu wel zeker dat het klimaat verandert. Daarom wordt in het waterkwantiteitsbeheer het beleid van Waterbeheer 21e eeuw (WB21) gevolgd. Dit (landelijke) beleid houdt in dat water zoveel mogelijk in het gebied van herkomst wordt vastgehouden, dat overlast in eerste instantie wordt voorkomen door waterberging, en dat er alleen water wordt afgevoerd als het echt niet anders kan.

Verdroging is in Drenthe een belangrijk thema, dat zowel met waterkwantiteit als met waterkwaliteit te maken heeft. Door allerlei oorzaken is de grondwaterstand in Nederland, óók in Drenthe, sinds de jaren '50 van de vorige eeuw sterk gedaald. Planten moeten het daarom steeds vaker doen met (zuur) regenwater in plaats van met het zachte, mineralenrijke grondwater dat van oorsprong in Drenthe voorkomt. Vooral in de laaggelegen natuurgebieden heeft dat tot gevolg dat karakteristieke plantensoorten verdwijnen. Waar er veen in de ondergrond voorkomt, heeft een lage grondwaterstand tevens tot gevolg dat er zuurstof bij de oude veenlagen kan komen. Het veen wordt daardoor geleidelijk verteerd. Bij dit proces komen in korte tijd veel mineralen vrij, wat in natuurgebieden een schadelijke invloed op de plantengemeenschap heeft.

Stand van zaken

De afgelopen jaren is gebleken dat het vasthouden van water zich goed laat combineren met het realiseren van de EHS. Zo is er in gebieden met natuurontwikkeling al veel aan beekherstel gedaan. Dit is ook effectief tegen verdroging.

Omdat het vasthouden van water niet genoeg is om in periodes met extreme neerslag wateroverlast te voorkomen, worden er ook bergingsgebieden ingericht. Hierbij wordt rekening gehouden met periodes met extreme neerslag als gevolg van een verandering in het klimaat. In het noorden van de provincie zijn de bergingsgebieden al globaal aangeduid in het POP II. In het zuiden van de provincie is nog niet bekend of, en zo ja waar, bergingsgebieden noodzakelijk zijn. Er wordt gezocht naar mogelijkheden om waterberging eveneens zoveel mogelijk met natuurontwikkeling te combineren. Dat kan door bergingsgebieden volledig op het oppervlaktewatersysteem aan te sluiten, zodat er een duurzaam en robuust watersysteem ontstaat.

Een nieuwe pijler van het waterhuishoudkundige beleid is het gewenste grond- en oppervlaktewaterregiem (GGOR, gereed in 2030). De GGOR wordt in de komende jaren door de waterschappen uitgewerkt en zal voor de natuurgebieden worden gebaseerd op de natuurdoelen. Daar waar de actuele grondwaterstanden niet voldoen aan de GGOR is sprake van verdroging. De provincie werkt samen met waterschappen en terreinbeheerders aan de aanpak van de verdroogde gebieden bij de gebiedsgerichte uitvoering. Op basis van het advies van de task force Verdroging is een Toplijst verdroogde gebieden opgesteld. De provincie en het Rijk zullen zich aan deze lijst verbinden om de verdroging daar terug te dringen. De Toplijst omvat de gebieden Fochteloërveen, Drentsche Aa, Elperstroom, Drents Friese Wold, Dwingelderveld, Bargerveen, Peizerdiep en Reest. De doelstelling voor de aanpak van de verdroging is opgenomen onder het thema Natuur bij de milieucondities van de EHS.

Ook nieuw is de aandacht voor combinaties van waterbeleid met economische functies als landbouw, recreatie of wonen. In het Hunzedal wordt op dit punt al samengewerkt tussen de Waterleidingmaatschappij Drenthe, Stichting "Het Drentse Landschap", gemeenten, waterschap en provincie. Hiermee kunnen mogelijk bestaande knelpunten zoals op de Hondsrug (wonen) of in Zuidwest-Drenthe (recreatie) worden opgelost.

De grond- en oppervlaktewaterkwaliteit is van groot belang voor onze natuurwaarden en voor de drinkwatervoorziening. Momenteel wordt de KRW in de provincie uitgewerkt. Voor het grond- en oppervlaktewater worden chemische en ecologische normen opgesteld die in 2015 bereikt moeten zijn. Bovendien worden er beschermde gebieden aangewezen. Dit zijn de Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden), grondwaterbeschermingsgebieden (drinkwaterwingebieden) en zwemwater. In deze gebieden moeten de strengste milieudoelstel-

lingen worden geselecteerd. Dat betekent ofwel de normen van de KRW ofwel een strengere of aanvullende doelstelling die voortvloeit uit de regeling op grond waarvan het betreffende gebied is aangewezen.

Op basis van de Wet milieubeheer (Wm) is de provincie verplicht om gebieden aan te wijzen “waarin de kwaliteit van het milieu of van één of meer onderdelen daarvan bijzondere bescherming behoeft”. De in de provincie aangewezen grondwaterbeschermingsgebieden maken daar deel van uit. In het kader van de Wm is er door de provincie ook een verordening vastgesteld ter bescherming van het milieu: de Provinciale omgevingsverordening. Hierin zijn regels opgenomen ter bescherming van de kwaliteit van het grondwater met het oog op de waterwinning. In de toekomst zullen de EU-bodemstrategie en de EU-KRB in de uitwerking van het thema Water worden meegenomen.

3.7. Sociaal-economische vitalisering

Sociaal-economische vitalisering is binnen het pMJP geen rijksdoel, maar een provinciaal thema dat bestaat uit de onderdelen Plattelandseconomie en Leefbaarheid.

Beleidsopgave

Het versterken van de vitaliteit van het platteland door het stimuleren en verbreden van pas-sende economische (MKB-)activiteiten en het verbeteren van de voorzieningen in plattelandsgebieden.

Kenmerken

Plattelandseconomie

Drenthe streeft naar een vitaal, aantrekkelijk en leefbaar platteland. Voldoende werk in de regio is daarvoor een belangrijke voorwaarde. De landbouw en het MKB zijn traditioneel de belangrijkste sectoren. Naarmate het aantal arbeidsplaatsen in de landbouw afneemt, wordt het steeds belangrijker om de potenties van het MKB te benutten. Op dit moment is ruim de helft van het Drentse MKB gevestigd in het landelijk gebied (buiten de kernen Emmen, Assen, Hoogeveen, Meppel, Coevorden en Roden). Deze bedrijven zijn samen goed voor een kleine 40.000 arbeidsplaatsen, ofwel 40% van de totale werkgelegenheid in de provincie. Bijna 90% van deze bedrijven heeft minder dan 10 werknemers.

Leefbaarheid

Behalve van de beschikbaarheid van voldoende werk, hangt de leefbaarheid van een wijk of dorp ook sterk af van de fysieke inrichting en van de beschikbaarheid van diverse voorzieningen op het gebied van welzijn, zorg, hulpverlening en educatie. Bepaalde groepen zijn kwetsbaarder dan andere, zoals ouderen, mensen met een laag inkomen en inwoners die afhankelijk zijn van zorginstellingen. Voor verreweg de meeste inwoners geldt dat ze de leefbaarheid van hun omgeving hoger waarderen als ze er zelf (mede) verantwoordelijkheid voor dragen.

Foto: André Brasse

Stand van zaken

Plattelandseconomie

De sterke kanten van het landelijk gebied vormen het uitgangspunt voor verdere ontwikkelingen. Daaruit volgt onder meer dat er naar gestreefd wordt om de innovatiekracht van het bestaande MKB te vergroten. Stuwende sectoren als technische innovatie, zakelijke dienstverlening en recreatie en toerisme krijgen daarbij extra aandacht. Verder is het zaak om het kennisniveau (onder andere op het gebied van informatie- en communicatietechnologie (ICT)) en het ondernemerschap binnen het kleinschalige bedrijfsleven te verbeteren.

Leefbaarheid

Sinds de jaren '90 wordt er in Drenthe gewerkt met leefomgevingsprojecten, die samen met de bewoners worden uitgevoerd. De ervaringen met projecten als Drenthécole, Reestproject, Essenproject en Dorp2000anno hebben de "producten" Dorpsomgevingsplannen en Dorpsagenda's opgeleverd. Dorpsomgevingsplannen en Dorpsagenda's zijn inmiddels uitgegroeid tot instrumenten voor gebiedsgericht beleid.

Vanuit het POP II zijn er pilots "Sociale Component" gestart. Zo is in de gemeente Midden-Drenthe in 2004 het onderzoek "Werkelijk Waor" uitgevoerd. Dit onderzoek ging niet over de wensen, maar over de werkelijkheid van het wonen en leven in kleine dorpen. De conclusie die hieraan verbonden werd, is dat de directe betrokkenheid van bewoners essentieel is voor het creëren van draagvlak en daarmee voor het realiseren van gezamenlijke doelen in het landelijk gebied. Bij nieuwe projecten zal de betrokkenheid van de bewoners daarom "standaard" worden ingebouwd.

In dunbevolkte gebieden blijkt ICT een belangrijke basis voor leefbaarheid te kunnen worden. In de periode 2007-2013 zal de digitale ontsluiting van de Drentse dorpen provinciebreed worden gerealiseerd.

Deel II:

Organisatie, uitvoering en beheer

Deel 2 behandelt de externe en interne organisatie rondom het pMJP en geeft een overzicht van de wettelijke kaders die bij de uitvoering van het pMJP van belang zijn.

- 1. De uitdaging**
  - 1.1. Uitgangspunten

- 2. Gebieden**
  - 2.1. Noordwest-Drenthe
  - 2.2. Drentsche Aa
  - 2.3. Zuidwest-Drenthe
  - 2.4. Hunze
  - 2.5. Zuidoost-Drenthe

- 3. Organisatie**
  - 3.1. Gebiedspartners
  - 3.2. Externe organisatie

- 4. Uitvoering**
  - 4.1. WILG
  - 4.2. Grondaankopen
  - 4.3. Programma Beheer
  - 4.4. EU-regelingen/POP II
  - 4.5. De Europese KRW
  - 4.6. Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW)
  - 4.7. De Europese KRB

- 5. Beheer**
  - 5.1. Administratieve organisatie subsidieproces
  - 5.2. Juridische aspecten (kaderregeling)
  - 5.3. Communicatie
  - 5.4. Monitoring en evaluatie

1. De uitdaging

Met het ILG krijgt de provincie de verantwoordelijkheid voor en de regie over de verbetering van de fysieke inrichting en het beheer van het landelijk gebied. Rijksdoelen worden verbonden aan provinciale en lokale doelen, waardoor middelen en inspanningen veel gericht kunnen worden ingezet en projecten efficiënter en “integraler” kunnen worden uitgevoerd. Anders gezegd: het ILG beoogt de realisatie van rijksdoelen voor het landelijk gebied (top-down) te verbinden met de bottom-up ontwikkeling in de regio’s.

In Drenthe wordt al veel langer op allerlei manieren in het landelijk gebied samengewerkt, zowel op bestuurlijk als op ambtelijk niveau. Het ILG vraagt om aanpassing en intensivering daarvan.

1.1. Uitgangspunten

Bij de uitvoering van het pMJP gelden de volgende uitgangspunten.

Wet- en regelgeving

De WILG is de basis voor de uitvoering van het pMJP. De WILG bevat algemene regels voor de verdeling van bevoegdheden tussen Rijk en provincies bij de vaststelling, financiering en uitvoering van het gebiedsgerichte beleid en geeft in het bijzonder aan hoe de landinrichting dient te worden uitgevoerd.

Uitvoering in 5 “robuuste gebieden”

Het pMJP geeft nieuwe kansen en mogelijkheden om gebiedsgericht te werken. Een werkbare gebiedsindeling is daarbij belangrijk: in een te groot gebied is geen goede interactie tussen de provincie en de burgers mogelijk, terwijl werken in te kleine gebieden gemakkelijk leidt tot versnippering, veel overhead en te weinig sturing. Er is daarom gekozen voor 5 robuuste pMJP-gebieden, namelijk Noordwest-Drenthe, Drentsche Aa, Zuidwest-Drenthe, Hunze en Zuidoost-Drenthe.

Ontschotten van middelen en organisatie

Bij de verschillende middenstromen waarmee tot nu toe werd gewerkt, horen verschillende uitvoeringsorganisaties. Het combineren van de middenstromen is aanleiding om te onderzoeken of en hoe de organisatie hierop moet worden aangepast. De nieuwe, decentrale manier van werken stelt nieuwe eisen aan bestuurders en medewerkers en vraagt (nog) meer dan voorheen om een integrale beschouwing van de uit te voeren taken.

Voortbouwen op ervaring

De provincie Drenthe heeft de afgelopen jaren al veel ervaring opgedaan met gebiedsgericht beleid. Die expertise zal worden ingezet bij het stellen van prioriteiten in de diverse gebieden en bij de opzet van de nieuwe organisatie.

Combineren waar het kan, kiezen waar het moet

Het opzetten van een (robuuste) organisatie voor projectontwikkeling en -verwerving heeft alleen zin als er voldoende middelen zijn om die projecten te financieren. Daarom zal zoveel mogelijk getracht worden om de efficiëntie, en daarmee de haalbaarheid van projecten, te vergroten door op meerdere doelen en thema’s tegelijk in te zetten. Wanneer instrumenten om budgettaire redenen slechts beperkt inzetbaar zijn, zal er mogelijk voor gekozen worden om ze selectief in te zetten door ze te koppelen aan een beperkt aantal grote projecten.

2. Gebieden

Om de uitvoering van het pMJP zo doelmatig mogelijk te organiseren, wordt gewerkt met 5 deelgebieden, namelijk Noordwest-Drenthe, Drentsche Aa, Zuidwest-Drenthe, Hunze en Zuidoost-Drenthe. De indeling is gebaseerd op karakteristieken en gewenste ontwikkelingsrichtingen en wijkt enigszins af van de indeling die in het verleden werd gehanteerd bij het Programma Land. De 3 eerstgenoemde gebieden hebben dezelfde grenzen gehouden. De Veenkoloniën zijn voor het pMJP echter onderdeel geworden van de Hunze en het (nieuwe) gebied Zuidoost-Drenthe. In de volgende paragrafen worden per gebied de karakteristieken en de gewenste toekomstige ontwikkelingsrichting geschetst.

2.1. Noordwest-Drenthe

In Noordwest-Drenthe is de druk op de beschikbare ruimte hoog. Er vindt veel stedelijke ontwikkeling plaats, maar tegelijkertijd liggen er allerlei opgaven op het gebied van natuurwaarden, landschap, milieu en waterberging. Vanuit het POP II is al aangegeven dat de variatie aan landschappen gehandhaafd moet blijven en dat de wisselwerking tussen de watersystemen en de functies natuur en landbouw vergroot moet worden.

Ontwikkeling/Stand van zaken

De provincie Drenthe en het waterschap Noorderzijlvest hebben een principeovereenkomst gesloten om zich de komende 4 à 5 jaar in te zetten voor de versnelde realisering van de combinatie waterberging en EHS (VIEP). In het Leekstermeergebied doet zich de mogelijkheid voor om maar liefst 1.500 ha natuurgebied rechtstreeks te verbinden met het Peizerdiep en het Eelderdiep. Hierdoor ontstaat een meebewegende boezem en komt het maaiveld meerdere keren per jaar onder water te staan. Het combineren van waterberging en landbouw is in die optie niet meer mogelijk, zodat het noodzakelijk is om de natuurgebieden als geheel te verwerven. Dit is opgenomen in het Integraal Gebiedsplan Natuur- en Landschapsdoelen in Drenthe.

Noordwest-Drenthe maakt deel uit van het gebied van de Regiovisie Groningen-Assen. Eén van de projecten die onder de Regiovisie vallen is het project Regiopark, dat bedoeld is om een

optimale aansluiting te bewerkstelligen tussen woningbouw en infrastructuur (de “mal”, in de terminologie van Kompas voor het Noorden) enerzijds, en landschap, landbouw en natuur (de “contramal”) anderzijds. Voor het landelijk gebied en de stadsrandzones is een uitvoeringsprogramma “Regiopark 2006-2010” gemaakt. De landschappelijke inpassing en het recreatieve medegebruik van het landelijk gebied zijn daar belangrijke onderdelen van.

Behoud en herstel van het landschap staan centraal in plannen voor onder andere de stadsrandzone Assen-West en het versterken van de landgoederenzone die van Groningen via Vries naar Assen loopt. In deze omgeving ligt ook een duidelijke relatie met het Programma Stad.

Het Masterplan Veenhuizen schetst een integraal kader voor een verdere samenhangende ontwikkeling van het dorp Veenhuizen en omgeving. Het plan heeft een sterk cultuurhistorische inslag en is gericht op plattelandsontwikkeling, de versterking van de toeristische en recreatieve infrastructuur en de gebiedsgerichte ontwikkeling van landbouw, natuur en landschap.

2.2. Drentsche Aa

In het noordoosten van de provincie, ten westen van de Hondsrug, ligt het beekdal van de Drentsche Aa en de Elperstroom. Het is een goed bewaard gebleven beek- en esdorpenlandschap. De opgave is hier om, in nauwe samenspraak met de bewoners, een samenhangende aanpak van natuur, water, landbouw, recreatie, cultuurhistorie en wonen te realiseren.

Het gebied bestaat voor grote delen uit EHS en er wordt oppervlaktewater gewonnen voor drinkwater. De natuurgebieden zijn tevens aangemeld als EU-Habitatgebied. De leefomgeving (habitat) van bepaalde diersoorten mag in principe in deze gebieden niet nadelig worden beïnvloed door toekomstige ingrepen. In de Nota ruimte is het stroomgebied van de Drentsche Aa aangemerkt

als nationaal landschap. Nationale landschappen zijn gebieden met internationaal zeldzame of unieke en nationaal kenmerkende landschapskwaliteiten, en in samenhang daarmee, bijzondere natuurlijke en recreatieve kwaliteiten. Het doel van de nationale landschappen is deze kwaliteiten te behouden, duurzaam te beheren en te versterken. Het binnen dit nationaal landschap gelegen Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa heeft de status van nationaal park met een verbrede doelstelling (niet alleen natuur, maar onder andere ook landbouw en leefbaarheid van kleine kernen). Het gaat in totaal om ruim 10.000 ha waarvan ongeveer een derde natuurgebied is.

Onlangs is voor het gehele stroomgebied, dat in het POP II ook is aangemerkt als milieu-beschermingsgebied, een landinrichting opgestart. Een deel van het gebied van de Drentsche Aa behoort ook tot het gebied van de Regiovisie Groningen-Assen.

Ontwikkeling/stand van zaken

In het Beheers-, inrichtings- en ontwikkelingsplan (BIO) voor de Drentsche Aa is voor de gebruiksfuncties water, landbouw, natuur en landschap (inclusief cultuurhistorie), recreatie en wonen, aan de hand van streefbeelden vastgelegd hoe ze zich in de toekomst moeten kunnen ontwikkelen. Drie onderdelen van dit BIO zijn als prioritaire acties aangemerkt, namelijk de Integrale Kansenkaart, de Landschapsvisie Drentsche Aa en het plan van aanpak Levend bezoekersnetwerk. De Integrale Kansenkaart, de Landschapsvisie Drentsche Aa en het plan van aanpak Levend bezoekersnetwerk zijn in 2004 door het Overlegorgaan van de Drentsche Aa vastgesteld. Samen vormen ze de basis voor de programmering in het pMJP, zoals beschreven in het Uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap Drentsche Aa.

Door “behoud door vernieuwing” als leidraad te nemen, kiezen alle bij de ontwikkeling van het gebied betrokken partijen ervoor om de gebruiksfuncties (natuur, landschap, water, landbouw, recreatie en wonen) te blijven ontwikkelen en waar nodig te vernieuwen. Het bestaande landschap is in deze filosofie het vertrekpunt voor nieuwe ontwikkelingen. Ontwikkelingen zijn toegestaan, en zelfs gewenst, maar moeten in het verlengde liggen van de ontstaansgeschiedenis en de onderliggende structuren. Dat betekent bijvoorbeeld dat niet alleen de natuur, maar ook de landbouw zich in het Drentsche Aa-gebied moet kunnen blijven ontwikkelen.

2.3. Zuidwest-Drenthe

Het zuidwesten van Drenthe kent een sterke landbouw en bijzondere natuur naast elkaar. Beide zijn belangrijke functies in het gebied. Kenmerkend in dit gebied zijn de nationale parken (het Drents-Friese Wold en het Dwingelderveld), alsmede de beekdalen in het gebied.

De beide parken en het Ooster- en Westersand vallen in het kader van Natura 2000 onder de Vogel- en Habitatrichtlijn. Het landelijk gebied is over het algemeen goed ingericht voor de landbouw. Zuidwest-Drenthe is voor een belangrijk deel milieubeschermingsgebied. Daarnaast is Zuidwest-Drenthe aangewezen als belvédèregebied. Natuur, ruimte, watersystemen, landschap en stilte zijn in deze gebieden kwetsbare waarden die moeten worden behouden en versterkt. Landelijk gebied dat is ingericht voor de primaire landbouw is met name te vinden in de omgeving van Nijeveen, Wapserveen en Zuidwolde (zones 1 en 2 van het POP II). De beleidsuitvoering in Zuidwest-Drenthe richt zich vooral op versterking van natuur, landschap, cultuurhistorie, uitbouw van het plattelandstoerisme en versterking van de landbouw.

Ontwikkeling/stand van zaken

De kwaliteiten van natuur en landschap, de nationale parken en de cultuurhistorie (belvédèregebied) bieden een goede uitgangssituatie voor de verdere versterking van het toeristisch aantrekkelijke Zuidwest-Drenthe. Voor de nationale parken Dwingelderveld en Drents-Friese Wold is het Beheers- en Inrichtingsplan (BIP) de basis.

Het is de bedoeling deze 2 nationale parken fysiek te koppelen door middel van een ecologische verbinding. De afgelopen jaren is daar al aan gewerkt, waarbij gebruikgemaakt is van bestaande landschappelijke structuren in de driehoek Dwingelderveld, Drents-Friese Wold en het Ooster- en Westersand. Deze bestaande structuren worden echter op ingrijpende wijze doorsneden door de Drentse Hoofdvaart in combinatie met de daaraan parallel lopende provinciale weg. Ook voor een recreatieve verbinding is deze infrastructuur een groot obstakel.

Er is verder speciale aandacht voor de inrichting van de Oude Willem en Noordenveld als natuurgebied na verwerving van de gronden. Om de waarden van het Ooster- en Westersand te behouden en te ontwikkelen, wordt ernaar gestreefd om deze gebieden ook in te stellen als nationaal park. Dit is opgenomen in het POP II.

De basisgedachte is dat ontwikkeling van robuuste natuur in het gebied, met name in de nationale parken, de motor kan zijn voor toeristisch-recreatieve ontwikkeling. Er liggen hier prachtige kansen, die optimaal kunnen worden benut als de provincie(s), gemeentes en terreinbeheerders er gezamenlijk verantwoordelijkheid voor durven nemen en er hun diverse, elkaar aanvullende competenties voor in willen zetten. Bij de uitvoering is samenwerking met Noord-Overijssel (onder andere bij het Reestgebied) en met Friesland op het gebied van recreatie en de verbindingzones van belang. In de komende periode zullen lopende trajecten op het gebied van de structuurversterking van de landbouw worden afgemaakt, zoals de landinrichtings-projecten Zuidwolde-Noord/Beneden Egge en Zuidwolde-Zuid. Daarnaast biedt verbreding diverse mogelijkheden. Behalve natuur en landschap is ook de cultuurhistorische kwaliteit bepalend voor de identiteit van het gebied. Ook hier liggen kansen voor toeristisch-recreatieve ontwikkeling.

In de beekdalen gaat het met name om beekherstel in samenhang met natuurontwikkeling en herstel van het landschap. Daarnaast gaat het om versterking van de beekdalen door onder andere recreatie. Ook het langer vasthouden van water en waterberging spelen in Zuidwest-Drenthe een rol. De stedelijke ontwikkeling en mogelijkheden voor waterberging en beekherstel, onder andere bij Hoogeveen, vragen om een goede inpassing in het landschap.

2.4. Hunze

Het gebied Hunze ligt in het noordoosten van Drenthe. De uitvoering van het provinciaal beleid is er gericht op de ontwikkeling van nieuwe functies in relatie met waterberging, natuur, woningbouw en landgoederen. Het Hunzedal, dat in zijn geheel in dit gebied ligt, heeft een grote potentie voor de ontwikkeling van natuurwaarden en er zijn goede mogelijkheden voor grondwaterwinning ten behoeve van de drinkwatervoorziening. Waar mogelijk worden deze ontwikkelingen gekoppeld. Het Hunzedal is aangewezen als milieubeschermingsgebied en robuuste verbindingzone. Daarnaast ligt er in het Hunzedal een opgave om goede woonmogelijkheden te bieden waarmee de druk op de Hondsrug kan worden verminderd. De wijze van bouwen draagt bij aan de kwaliteit van het gebied, bijvoorbeeld door versterking van de veenkoloniale linten of door landschappelijk bouwen langs de randveenontginning (ostrand) in het Hunzedal. In de Nota ruimte is het Hunzeproject opgenomen als voorbeeldproject voor ontwikkelingsplanologie.

Ontwikkeling/stand van zaken

Voor het ontwikkelen van projecten is, naast een goede cultuurhistorische kennis van het gebied, inzicht noodzakelijk in de wensen van alle belanghebbenden. Beide zijn in het begin van het project goed in beeld gebracht. Als basis voor projectontwikkeling is een identiteitsvisie van het gebied gemaakt. Voor de bewoners van het Hunze-gebied is een belangrijke rol weggelegd bij de totstandkoming van de projecten in hun gebied.

De doelstellingen voor projecten zijn vastgelegd in de “Kadernota voor het Hunze-gebied”. Belangrijk voor de realisatie van de natuurontwikkeling en de hermeandering van de Hunze is het gebiedsplan.

Een prioritair project is Low Frequency Array. De grondverwerving hiervoor, en activiteiten om één en ander te combineren met natuurontwikkeling (plan Uilenbroeken), zullen komend jaar veel inzet vragen. Verder wordt er gewerkt aan het afkoppelen van hemelwaterafvoer, het herstel van cultuurhistorische waarden, het combineren van diverse functies met recreatie en toerisme, aan landschappelijke inpassing van woningbouw en aan sociale projecten zoals huisvesting voor jongeren. Voor de komende jaren zal de verdere natuurlijke inrichting van het Hunzedal belangrijk zijn.

2.5. Zuidoost-Drenthe

Het gebied Zuidoost omvat de gemeenten Coevorden en Emmen. In het gebied komen verschillende landschapstypen voor, variërend van een cultuurhistorisch zeer waardevol esdor-penlandschap rond Zweeloo en Aalden (belvédèregebied) tot een veenontginningslandschap met prima productieomstandigheden voor de landbouw. De regio is economisch minder sterk dan de rest van Drenthe: zowel het inkomen als de participatiegraad zijn er lager. Het aandeel werkzoekenden ligt boven het landelijk gemiddelde en is ook in vergelijking met andere delen van de provincie hoog. De druk op de landbouw, met name op de akkerbouw in het Veenkoloniale gebied, is groot. De verwachting is dat de werkgelegenheid daarin verder zal teruglopen. Voor toerisme geldt dat de bijdrage aan de werkgelegenheid in Zuidoost-Drenthe (met name gemeente Emmen) relatief beperkt is, maar mogelijk wel uitgebreid kan worden. De terugkeer van de NAM in Schoonebeek voor oliewinning is een in economisch opzicht belangrijke ontwikkeling.

Ontwikkeling/stand van zaken

De belangrijkste opgaven voor Zuidoost-Drenthe liggen de komende tijd op het economische vlak. Ze hebben deels betrekking op het stedelijke gebied, maar de problematiek is zo groot dat stimulering en ondersteuning van de bedrijvigheid ook in het landelijk gebied hard nodig zijn. In pMJP-terminen zal de nadruk daar moeten liggen op sociaal-economische vitalisering. Daarbij is het belangrijk dat er toegewerkt wordt naar een goed evenwicht tussen de leefbaarheid en de economische ontwikkeling enerzijds en natuur en landschap anderzijds.

Wat dat laatste betreft zijn het herstellen van de oude veenlandschappen en de bescherming van het Bargerveen belangrijke elementen. Rond het Bargerveen komen enkele grootschalige initiatieven van de grond met betrekking tot natuur (onder andere Naturpark Moor en Wild Life Griendtsveen). Tevens wordt gewerkt aan herstel van de oude veenrivier de Runde en het Schoonebekerdiep.

Andere speerpunten zijn het herstel van de vaarverbinding Erica-Ter Apel, het belvédèreproject Veenland, de landinrichtingen Emmen en Schoonebeek en projecten op het gebied van outdoorrecreatie en glastuinbouw nabij Bargerveen. Sociaal-economisch ligt er een opgave in de veenontginningsgebieden van beide gemeenten. Daarvoor zijn al enkele initiatieven gestart (“buiten gewoon platteland” in Coevorden en het opstellen en uitvoeren dorpsomgevingsplannen in Emmen).

3. Organisatie

3.1. Gebiedspartners

Landelijk zijn de contouren voor het ILG - en daarmee voor het MJP - afgesproken door het Rijk (Ministeries van LNV, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en Verkeer en Waterstaat (VW)), het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Unie van Waterschappen.

Op provinciaal niveau zijn onder meer de volgende “gebiedspartners” bij de uitvoering van het pMJP betrokken:

- de gemeenten Aa en Hunze, Assen, Borger-Odoorn, Coevorden, De Wolden, Emmen, Hoogeveen, Meppel, Midden-Drenthe, Noordenveld, Tynaarlo en Westerveld;
- de waterschappen Hunze en Aa's, Noorderzijlvest, Reest en Wieden en Velt en Vecht;
- een groot aantal maatschappelijke organisaties, waaronder de verschillende landinrichtings- en gebiedscommissies, LTO Noord, de Milieufederatie Drenthe, RECRON, Staatsbosbeheer, de Stichting “Het Drentse Landschap” en de Vereniging Natuurmonumenten;
- de DLG;
- particulieren.

De gebiedspartners spelen zowel in de feitelijke uitvoering als bij de beheersactiviteiten een belangrijke rol. De regiefunctie van de provincie omvat alle aspecten die in het kader van de samenwerking van belang zijn, dus zowel de ontwikkeling en verwerving van projecten als de beheerstaken (beschikken, betalen, beoordelen, beheren, monitoren, rapporteren enzovoorts).

Om binnen de 5 deelregio's de gebiedsgerichte aanpak goed gestalte te kunnen geven, wordt er een “externe” organisatie ontwikkeld, die in de volgende paragrafen wordt beschreven. Deze schets geldt voor de startfase. Het pMJP heeft een zodanig lange looptijd dat op basis van tussentijdse evaluaties zal moeten worden vastgesteld of deze aanpak voldoet of dat er voor de verdere looptijd bijstellingen nodig zijn. Ook veranderingen in de provinciale organisatie kunnen tot aanpassingen leiden.

3.2. Externe organisatie

Er zijn verschillende strategieën om beleid uit te voeren. Zowel “top-down” (van bovenaf opgelegd) als “bottom-up” (op de werkvloer ontwikkeld) worden in de praktijk veelvuldig toegepast. Het ILG maakt van beide strategieën gebruik, door de (top-down) rijksdoelen, die op hoofdlijnen geformuleerd zijn, nader uit te laten werken in samenwerking met de gebieden (bottom-up).

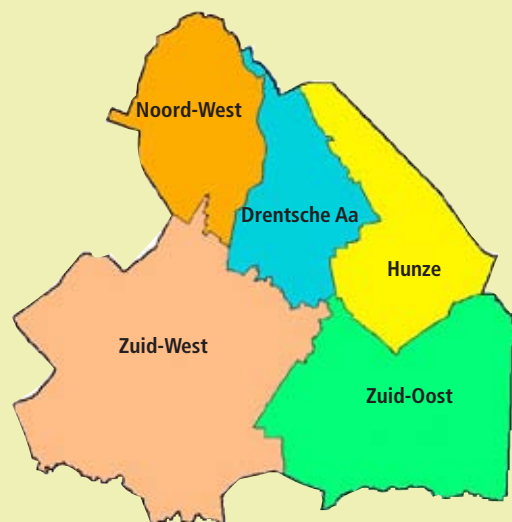
Het ILG heeft tot doel om de feitelijke uitvoering van gebiedsgericht beleid eenvoudiger en effectiever te laten verlopen. De gebieden krijgen daarom elk een eigen organisatie (in deze context de “externe” organisatie) in de vorm van een gebiedscommissie, waarin provincie, gemeenten, waterschappen en andere gebiedspartners samenwerken en de bestuurlijke en uitvoerende lijnen bij elkaar worden gebracht. Bij “andere gebiedspartners” gaat het onder meer om landbouw- en ondernemersorganisaties, organisaties voor natuur- of landschapsbeheer en dergelijke.

Elke gebiedscommissie werkt primair aan de uitvoering van de eigen gebiedsdoelstellingen. Dat houdt onder meer in: het op hoofdlijnen vaststellen van de gebiedsopgaven, het programmeren van de uitvoering, het scheppen van goede randvoorwaarden voor de projectontwikkeling en -uitvoering en het adviseren van GS over gebiedsgerichte projecten. Omdat de gebieden qua

opgave en betrokken partijen sterk verschillen, is er geen blauwdruk voor de exacte samenstelling van de gebiedscommissies gemaakt. Deze kan dus tot op zekere hoogte aan de situatie in het gebied worden aangepast. Wel staat vast dat de provincie, de gemeenten en de waterschappen in elke gebiedscommissie vertegenwoordigd zijn.

De inrichting van de gebiedscommissies

De provincie heeft de regie bij de uitvoering van het pMJP. Om deze rol van de provincie, passend in de ILG-gedachte, ook in de gebieden duidelijk zichtbaar te laten zijn, ligt het in de rede dat elke gebiedscommissie in beginsel een gedeputeerde als voorzitter heeft (in specifieke gevallen kan daar gemotiveerd van worden afgeweken). Daarnaast levert de provincie voor iedere gebiedscommissie een “gebiedscoördinator”, die de functie van secretaris vervult. De overige leden van de gebiedscommissie zijn bestuurders vanuit de organisaties die als gebiedspartners in het gebied actief zijn.

Elke gebiedscommissie wordt ten behoeve van de uitvoering ondersteund door een project-groep, waarin de meest betrokken gebiedspartners samenwerken onder leiding van de gebiedscoördinator. Omdat de gebiedscoördinator zowel secretaris van de gebiedscommissie als voorzitter van de project-groep is, vormt hij (of zij) de verbindende schakel tussen de bestuurlijke en de uitvoerende organisatie. De projectgroep heeft de taak om de feitelijke uitvoering van het pMJP vorm te geven, onder meer door de uitvoering en de voortgang van gebiedsgerichte activiteiten te bevorderen, nieuwe projecten te (helpen) ontwikkelen en lopende projecten technisch en/of administratief te ondersteunen.

Het is overigens niet de bedoeling dat de gebiedscommissies alle bestaande organisatorische eenheden gaan vervangen. In bijzondere situaties, bijvoorbeeld wanneer er sprake is van grensoverschrijdende programma's (Regiovisie Groningen-Assen en Veenkoloniën), bij een aantal van de lopende landinrichtingen en bij speciale uitvoeringsprogramma's (zoals Veenhuizen en Frederiksoord), is het gewenst om de bestaande organisaties in stand te houden of specifieke nieuwe organisaties in het leven te roepen. Deze organisaties houden (of krijgen) een directe lijn met GS voor de aansturing en uitvoering van programma's. Ook de nationale parken, die door het Ministerie van LNV zijn ingesteld en een formeel karakter hebben, zullen als organisatorische eenheden blijven bestaan. Tussen de organisaties voor de specifieke programma's en de desbetreffende gebiedscommissies zal zowel ambtelijk als bestuurlijk afstemming nodig zijn om de uitvoering in goede banen te leiden.

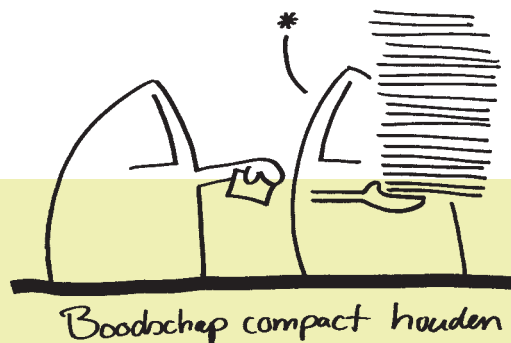
Interne organisatie

De interne organisatie is er vooral om ervoor te zorgen dat de provinciale en gebiedsspecifieke doelen gerealiseerd worden. De interne organisatie moet een afspiegeling gaan vormen van de externe organisatie en deze ondersteunen. De eerste tijd zullen de huidige concernorganisatie en de huidige praktijk echter nog een sterk stempel drukken op de inrichting van de interne organisatie.

De provinciale gebiedscoördinator is als secretaris van de gebiedscommissie en voorzitter van de (externe) projectgroep verantwoordelijk voor de interne afstemming van pMJP-projecten in het gebied. De inhoudelijke coördinatie en afstemming in algemene zin vinden dus centraal plaats. De aansturing van de in de hoofdstukken “Uitvoering” en “Beheer” beschreven aspecten gebeurt in de lijnorganisatie.

4. Uitvoering

In de volgende paragrafen worden de (wettelijke) uitvoeringskaders voor het pMJP beschreven.

4.1. WILG

De WILG bevat, naast algemene regels over de programmering van het gebiedsgericht beleid en het ILG, specifieke nieuwe regelgeving voor landinrichting. De nieuwe regels zijn nodig omdat de verantwoordelijkheden bij de inrichting van het landelijk gebied voortaan op een andere manier tussen Rijk en provincies worden verdeeld. Daarnaast moet de nieuwe regelgeving de landinrichtingsprocedures vereenvoudigen, stroomlijnen en flexibiliseren.

Hoofdpijnen voor de nieuwe uitvoeringspraktijk voor landinrichting

Het in werking treden van de WILG betekent dat veel taken en bevoegdheden van landinrichtingscommissies voortaan onder verantwoordelijkheid van GS vallen. Dat kan op verschillende manieren worden ingevuld:

1. GS laten alle voorbereidende en uitvoerende werkzaamheden verrichten door provinciale medewerkers (met assistentie vanuit de DLG) en doen zelf alle besluitvorming;
2. GS geven opdracht aan in te stellen adviescommissies (artikel 82 van de Provinciewet) om (onderdelen van) de besluitvorming voor te bereiden en hen te adviseren over de vaststelling daarvan;
3. GS dragen hun bevoegdheden, inclusief de besluitvorming, over aan een in te stellen bestuurscommissie (artikel 81 van de Provinciewet).

Waar het om landinrichtingsopgaven gaat, kiest Drenthe voor zoveel mogelijk maatwerk. Dat wil zeggen dat per situatie beoordeeld wordt welk scenario het best bij de situatie past. Soms zal er helemaal geen commissie nodig zijn en kunnen GS eenvoudig intern een opdracht verlenen of werkzaamheden uitbesteden (scenario 1). In andere gevallen kan het zinvol zijn om een adviescommissie of een werkgroep in te stellen (scenario 2) om zaken vlot te trekken. Als het gaat om een complexe opgave voor een groter gebied, waarbij verschillende belangen aan de orde zijn, komt de instelling van een bestuurscommissie ex artikel 81 van de Provinciewet (scenario 3) in beeld. In het bijzonder geldt dat als besloten wordt om het wettelijk instrumentarium van de WILG in te zetten. Dan komen namelijk allerlei formele uitvoeringstaken aan de orde en kan er slagvaardiger en efficiënter gewerkt worden door bevoegdheden te delegeren.

Gevolgen voor de lopende landinrichtingsprojecten

Op 1 januari 2007 zullen naar verwachting in Drenthe nog 14 landinrichtingsprojecten in uitvoering zijn. Daarvoor zal een overgangsregeling gaan gelden. Projecten waarin de zogeheten wenszittingen voor het plan van toedeling al hebben plaatsgevonden, kunnen op voet van de oude wet worden voortgezet en afgerond. Alle andere projecten zullen onder het nieuwe wettelijk regiem worden gebracht.

Voor de Drentse projecten houdt dat in dat inmiddels aan LNV is voorgesteld om 8 projecten nog op grond van de Landinrichtingswet, respectievelijk de Herinrichtingswet Oost-Groningen en Gronings-Drentse Veenkoloniën, af te ronden.

In elk geval 6 projecten zullen straks via de procedures van de WILG vervolgd moeten worden. Hiervoor moet dus een uitvoeringsscenario gekozen worden. De organisatie van de (kavelruil)-projecten Westdorp en Hunze zal worden gezien in combinatie met de evaluatie van het provinciale project Planmatige kavelruil begin 2007.

Reglement Uitvoeringscommissies ILG

Volgens artikel 81 van de Provinciewet dienen GS de taken, de bevoegdheden, de samenstelling en de werkwijze van de commissies te regelen. Er is voor gekozen om dit te doen in de vorm van een reglement, dat telkens van toepassing is wanneer GS besluit om voor WILG-taken een bestuurscommissie in te stellen. De bevoegdheid daartoe ontleent GS aan artikel 2, derde lid, van de WILG.

Uitgangspunt is dat als tot de instelling van een bestuurscommissie wordt overgegaan, deze commissie in principe ook alle bevoegdheden overneemt die de WILG aan GS toekent.

Slechts 3 wetsartikelen worden daarvan in het reglement uitgezonderd, te weten:

- het vaststellen van het inrichtingsplan op grond van artikel 17;
- het besluit om een inrichtingsplan in delen uit te voeren (artikel 37, eerste lid);
- het vaststellen van het ruilplan en de lijst van geldelijke regelingen (artikel 47).

Op deze punten krijgt de commissie tot taak om GS hierover te adviseren.

Door de bepaling dat GS adviseurs aan de commissie kunnen toevoegen, dat alle vergaderstukken aan GS moeten worden toegezonden en dat jaarlijks zowel een inhoudelijk als een financieel verslag moet worden uitgebracht, is gewaarborgd dat GS goed op de hoogte blijven van de vorderingen van de commissie. Het reglement is als bijlage toegevoegd.

4.2. Grondaankopen

In de ILG-periode komen de rijksbudgetten voor grondverwerving voor de EHS (bestaande en nieuwe natuur, EVZ's en robuuste verbindingen) beschikbaar via twee sporen; een deel is beschikbaar in het ILG-budget en een ander deel komt beschikbaar via een leningenconstructie met de Vereniging Natuurmonumenten. De provincies hebben gezamenlijk in 7 jaar tijd een beschikbare leenfaciliteit van € 305 miljoen. Dit geld komt nu per aankoop vrij op basis van een subsidie beschikking "Regeling subsidies Particuliere terreinbeherende natuurbeschermings-organisaties". Het overleg over deze constructie loopt nog.

Als er duidelijkheid is over de uitvoering van de "Regeling subsidies Particuliere terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties" wordt deze tekst aangepast.

4.3. Programma Beheer

Vanaf 1 januari 2007 krijgen de provincies via het ILG de regie over de besteding van de financiële middelen voor de ontwikkeling van het landelijk gebied. Om deze regierol goed en volledig te kunnen vervullen is het gewenst dat de middelen voor het natuurbeheer, inclusief het

agrarisch natuurbeheer, daarbij zijn inbegrepen. Daarom hebben Rijk en provincies afgesproken dat de uitvoering van de subsidieregelingen van het Programma Beheer (de Subsidieregeling natuurbeheer (SN) en Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer (SAN) deel uitmaakt van de ILG-operatie, en daarom per 1 januari wordt overgedragen aan de provincies.

De overdracht per 1 januari 2007 is op dit moment alleen ongewijzigd mogelijk. De komende 2 jaar zullen de provincies gezamenlijk werken aan een vereenvoudiging en verbetering van de regeling, wat zal leiden tot een nieuwe regeling die op 1 januari 2009 in werking kan treden.

Het uitgangspunt van Rijk en provincies is dat de beheerders, de gebruikers van de regeling, de eerste 2 jaar niets merken van de overdracht. Voor hen is het van belang dat de regelingen SAN en SN al per 1 november 2006 in werking zijn, zodat de openstelling voor 2007 op de normale manier kan plaatsvinden. De openstelling van de subsidieregeling voor nieuwe aanvragen, of voor verlenging van bestaande aanvragen, vindt ieder jaar plaats in november.

De beheerders en de Dienst Regelingen houden in hun planning rekening met deze openstellingsperiode. Omdat er dit jaar voor het eerst een grote groep 6-jarige contracten afloopt, is het belangrijk dat de provincies de regelingen in november openstellen.

De overname van de regeling heeft geen gevolgen voor de bestaande provinciale budgetten. Het gaat om een regeling waarvoor het Rijk de financiële middelen overdraagt. Door subsidieplafonds vast te stellen, kunnen provincies budgetoverschrijding voorkomen.

De feitelijke uitvoering van het Programma Beheer zal ook na 1 januari 2007 voor alle provincies gebeuren door de Dienst Regelingen. De benodigde menskracht voor de uitvoering zal door LNV bij Dienst Regelingen beschikbaar worden gesteld.

4.4. EU-regelingen/POP II

Het Plattelandsontwikkelingsprogramma, kortweg POP, is een Europees subsidieprogramma dat beoogt om de economische structuur van het Nederlandse platteland te versterken, meer natuurwaarde te creëren en de leefbaarheid te verbeteren. Het eerste POP besloeg de periode tussen 2000 en 2006; het vervolg erop, POP II, loopt van 2007 tot 2013.

Kerdoelen POP II (de "assen")

Het Europese plattelandsontwikkelingsbeleid is de komende jaren vooral gericht op de agrovoedingssector, het milieu, de plattelandseconomie en de plattelandbevolking in ruimere zin. De nieuwe generatie strategieën en programma's voor plattelandsontwikkeling wordt opgebouwd rond 3 kerndoelen of "assen":

- As 1: versterken van de concurrentiekracht van land- en bosbouw door ondersteuning van herstructurering, ontwikkeling en innovatie;
  - As 2: verbeteren van het milieu en het platteland door ondersteuning van landbeheer;
  - As 3: verbeteren van de leefbaarheid op het platteland en diversificatie van economische dragers.
- Een vierde as, gebaseerd op de LEADER-ervaringen, zal in combinatie met de doelen uit de 3 inhoudelijke assen mogelijkheden bieden voor innovatieve vormen van beleidsvorming en -uitvoering, gebaseerd op een bottom-up benadering van plattelandsontwikkeling.

POP II, Ondernemersprogramma en ILG

De uitvoering van het Nederlandse POP loopt langs 2 sporen: een sectoraal spoor en een gebiedsgericht spoor. Voor de uitvoering betekent dit dat de sectorale maatregelen meelopen

met het Ondernemersprogramma van LNV en de gebiedsgerichte maatregelen met de provinciale regelingen binnen het ILG.

Ondernemersprogramma

Dit is een samenhangend LNV-programma van subsidieregelingen voor ondernemers in de agrarische sector. De meeste ondernemersgerichte maatregelen uit as 1 vallen hieronder; alleen de maatregel voor de structuurverbetering van de landbouw (maatregel 125 onder andere landinrichting) loopt via het ILG. Alle aanvragen voor de regelingen van het ondernemersprogramma worden centraal bij het LNV-ondernemersloket ingediend.

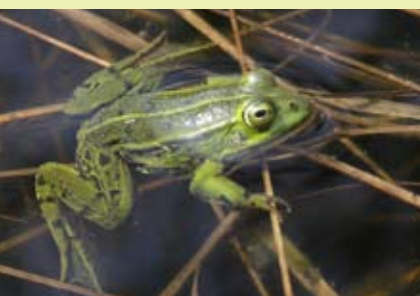
ILG en PMJP's

De gebiedsgerichte maatregelen worden door de provincie uitgevoerd met de provinciale regelingen binnen het ILG. Daarbij gaat het in hoofdzaak om de maatregelen die vallen onder de assen 2, 3 en 4 en de maatregel voor structuurverbetering van de landbouw van as 1. Voor Drenthe is circa € 23,4 miljoen beschikbaar aan POP II-middelen, die als volgt over de assen/maatregelen zijn verdeeld in de doel-middelentabel van het PMJP.

As 1	€ 7,2 miljoen	Landbouw (landinrichting)
As 2	p.m.	Bebossing landbouwgronden, verdrogingsbestrijding
As 3	€ 3,2 miljoen	Sociaal-economische vitalisering (MKB)
	€ 4 miljoen	Toerisme en recreatie
	€ 6,1 miljoen	Dorpsontwikkeling, plattelandserfgoed (landschap, cultuur-historie en archeologie)
As 4	€ 2,9 miljoen	Sociaal-economische vitalisering (proceskosten t.b.v. 1 à 2 LEADER+-gebieden)
Totaal	€ 23,4 miljoen	7 jaar

Via POP II komt tussen 2007 en 2013 circa € 0,5 miljoen beschikbaar voor “technische hulp LEADER”. Dit bedrag zal zoveel mogelijk worden ingezet om gebiedsgericht de LEADER-werkwijze te faciliteren.

4.5. De Europese KRW

In 2000 is de KRW van kracht geworden. De richtlijn verplicht de EU-lidstaten om per (internationaal) stroomgebiedsdistrict een stroomgebiedsbeheersplan met bijbehorend maatregelen-programma op te stellen. Eind 2009 moeten al deze plannen worden vastgesteld. In 2015 moeten de gestelde doelen zijn bereikt, hoewel in bepaalde gevallen mogelijk is daarvoor uitstel te krijgen tot uiterlijk 2027.

Nederland ligt in 4 internationale stroomgebieden, waaronder het Rijn- en Eemsstroomgebied. Het Rijnstroomgebied is weer onderverdeeld in een viertal deelstroomgebieden, waarvan Rijn-Noord en Rijn-Oost gedeeltelijk binnen Drenthe liggen. Verder valt ook Nedereems deels binnen Drenthe.

De kaderrichtlijn op hoofdlijnen

De kaderrichtlijn stelt kwaliteitsnormen voor oppervlaktewater, grondwater en beschermde gebieden. Voor oppervlaktewater gaat het om het bereiken van een zogenaamde “goede chemische toestand” en een “goede ecologische toestand”. Bij grondwater is als doelstelling vermeld: “het beschermen, verbeteren en herstellen van alle grondwaterlichamen, het zorgen voor een evenwicht tussen onttrekking en aanvulling van grondwater en een vermindering van de grondwaterverontreiniging”. Voor de beschermde gebieden ten slotte gaat het om een aanvullende of specifieke bescherming.

De doelstellingen worden uitgewerkt voor waterlichamen. Een oppervlaktewaterlichaam is een te onderscheiden oppervlaktewater van aanzienlijke omvang zoals een meer, een waterbekken, een stroom, een rivier, een kanaal, een deel van een stroom, rivier of kanaal, een overgangswater of een strook kustwater. Een grondwaterlichaam is een afzonderlijke grondwatermassa in één of meer watervoerende lagen.

Voor de uitwerking van de normen wordt onderscheid gemaakt tussen natuurlijke wateren, sterk veranderde waterlichamen, zoals gekanaliseerde beken, en kunstmatige waterlichamen zoals kanalen. In Drenthe komen geen natuurlijke wateren voor; alle oppervlaktewaterlichamen zijn aangewezen als veranderd of kunstmatig. Zelfs in het relatief schone Drentsche Aa-gebied is het de verwachting dat vanwege de matige ecologische toestand en de inrichting van de bovenlopen de goede ecologische toestand in 2015 zonder aanvullende maatregelen niet gehaald gaat worden.

De kaderrichtlijn geeft aan dat alle wateren in 2015 in de zogenaamde “goede toestand” moeten verkeren. Dat houdt zowel een “goede chemische toestand” als een “goede ecologische toestand” in. De “goede chemische toestand” wordt bepaald door de EU en vastgelegd in algemeen geldende normen voor prioritare stoffen. De ecologische normering wordt uitgewerkt door afzonderlijk lidstaten. De “goede ecologische toestand” geldt alleen voor de natuurlijke wateren. Voor sterk veranderde en kunstmatige wateren geldt als norm een “goed ecologisch potentieel”. Bij de uitwerking van de ecologische normering wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende wateren. Er zit immers verschil in bijvoorbeeld een relatief snel stromende beek en een moerasgebied. In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de normering van de Kaderrichtlijn.

Status oppervlaktewaterlichaam	Chemische norm	Ecologische norm	Referentie
Natuurlijk	EU-normen	GET	Natuurlijke toestand
Sterk veranderd	EU-normen	GEP	MEP
Kunstmatig	EU-normen	GEP	MEP

GET: goede ecologische toestand

MEP: maximaal ecologisch potentieel (maximaal haalbaar binnen de functie van het gebied)

GEP: goed ecologisch potentieel (doelstelling na afweging tegen de kosten)

In de kaderrichtlijn worden ook zogenaamde “beschermde gebieden” onderscheiden. Het gaat daarbij om de Vogel- en Habitatrictlijngebieden, de gebieden ter bescherming van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater vanwege de drinkwaterwinning en zwemwater.

Voor ieder aangewezen waterlichaam in een beschermd gebied moeten echter de strengste milieudoelstellingen worden geselecteerd. Dat betekent ofwel de normen voor een goede chemische en ecologische toestand ofwel een strengere of aanvullende doelstelling die voortvloeit uit de Europese regelgeving op grond waarvan het desbetreffende gebied is aangewezen. Daarnaast lijkt het erop dat geen verlenging voor het realiseren van de gewenste waterkwaliteit na 2015 mogelijk is.

4.6. NBW

Sinds de jaren negentig van de vorige eeuw hebben zich een aantal keren wateroverlastsituaties voorgedaan, die erop wijzen dat er in de toekomst ingrijpende veranderingen in de nationale en regionale waterproblematiek zouden kunnen plaatsvinden. Veel gemeenten en waterschappen hebben op dit moment te maken met de gevolgen van een regionaal watersysteem dat niet op orde is.

In de Startovereenkomst Waterbeleid 21e eeuw (2001) en in het NBW, 2003 hebben het Rijk, het IPO, de Unie van Waterschappen en de VNG afspraken gemaakt over de gemeenschappelijke aanpak van wateroverlast. Deze partijen hebben samen vastgesteld wat er nodig is om in 2015 het watersysteem op orde te hebben en vervolgens op orde te houden tot 2050. Daarbij hebben ze rekening gehouden met de gevolgen van de klimaatverandering, zeespiegelstijging, bodemdaling en verstedelijking. De wateropgave, die in zestien (concept) deelstroomgebiedsvisionen wordt beschreven, vormt de basis van het NBW. Het NBW bevat afspraken over de vaststelling, de uitwerking en de financiering van de te nemen maatregelen.

4.7. De Europese KRB

Op 22 september 2006 heeft de Europese Commissie haar voorstel voor een KRB gepubliceerd. Het is een thematische bodemstrategie met een algemeen kader die veel ruimte overlaat aan de lidstaten om maatwerk te leveren bij het implementeren. De KRB moet nog bekrachtigd worden door politieke besluitvorming in de komende periode.

5. Beheer

5.1. Administratieve organisatie subsidieproces

De procesgang van een project wordt in haar geheel beschreven in de administratieve organisatie (AO) pMJP. Deze AO maakt geen deel uit van het pMJP, maar is een afzonderlijk door GS vastgesteld document. Hieronder worden de hoofdlijnen van de uitvoering beschreven. Het gaat daarbij om het ontwikkelen van projecten, beoordelen, beschikken, betalen en beheren.

Het uitgangspunt is dat de programmering en de regie van de uitvoering van het pMJP bij de provincie berusten. Dat betekent dat het beoordelen van en het beschikken over projecten ook bij de provincie plaatsvindt. Het totale pakket van betalen (waaronder bevoorschotting en eindafrekening) en beheer (waaronder monitoring en rapportage) wordt uitgevoerd door de DLG. Op grond van de bestuursovereenkomst is inzet van DLG beschikbaar voor projectuitvoering en programmabeheer. De taken die DLG gaat uitvoeren, zijn neergelegd in een zogenaamd prestatiecontract. Dit contract wordt ieder jaar bijgesteld, mede vanwege het feit dat de beschikbare uren van DLG van jaar tot jaar kunnen verschillen.

Ontwikkelen van projecten

De kansrijkheid van nieuwe projecten wordt in samenspraak met inhoudelijk deskundigen beoordeeld. Toetsing aan deel 3 van dit pMJP (de subsidiegids) levert daarbij een belangrijke indicatie. Als een globale inschatting aangeeft dat het project past binnen de beleidsmatige kaders van het pMJP en voldoet aan de toetsingscriteria van de beoogde financieringsregelingen, krijgt het het predikaat Kansrijk en wordt het door middel van een "intake" geregistreerd bij het door de provincie beheerde "loket". Bij de intake wordt onder meer vastgesteld of de aangeleverde informatie compleet is. Als dat het geval is, treedt het traject van adviseren, beoordelen en besluiten door GS in werking.

Beoordelen en beschikken

Besluiten over projecten worden geëffectueerd via beschikkingen aan eindbegunstigden. Met het oog op de door GS te nemen besluiten worden projecten beoordeeld door een projectbeoordelingscommissie (PBC). De PBC voert een beleidsmatige toets uit, die - samen met de subsidietechnische toets en de toets op de bijdrage, die het project aan de pMJP-doelstellingen levert - de basis vormt voor het advies aan GS.

Bij het formeren van de PBC dient een functiescheiding te worden doorgevoerd. Dat betekent dat degenen, die in het voortraject bij de projectontwikkeling en advisering zijn betrokken, niet in de PBC vertegenwoordigd kunnen zijn. DLG zal als adviseur aan de PBC verbonden zijn.

Betalen en beheren

De uitvoering van de projecten wordt, in opdracht van de provincie, bewaakt door DLG.

DLG rapporteert aan de provincie over de inhoudelijke en financiële voortgang.

DLG is door het Ministerie van LNV aangewezen als het enige orgaan voor het verrichten van betalingen van Europese (POP-)middelen. Uit overwegingen van efficiency is er voor gekozen om alle betalingen, met inbegrip van betalingen uit ILG-middelen en provinciale (cofinancierings)mid- delen, door DLG te laten verrichten.

In opdracht van de provincie verzorgt DLG ook de noodzakelijke jaarrapportages.

Met behulp van deze rapportages legt de provincie verantwoording af over de uitvoering aan het Ministerie van LNV en Europa.

5.2. Juridische aspecten (kaderregeling)

De belangrijkste onderdelen van het pMJP zijn landinrichting en subsidiemaatregelen. De activiteiten die onder de landinrichting vallen, zullen doorgaans de juridische vorm hebben van opdrachtverstrekking. Daarop is de subsidieverordening met andere criteria van het ILG niet van toepassing. De subsidieverordening is bedoeld om subsidie te kunnen verstrekken voor activiteiten die uitvoering geven aan het pMJP.

In de subsidieregeling worden met name de procedures geregeld. De inhoudelijke toetsing van de subsidieaanvragen vindt plaats aan de hand van het pMJP, deel 1 (Beleidsdoel) en deel 3 (Nadere subsidieregels). Het pMJP is het meerjarenprogramma als bedoeld in de artikel 1, onder b, en artikel 2, eerste lid, van de Subsidieverordening Inrichting Landelijk Gebied.

De subsidieverordening zelf is een “lege” regeling, gebaseerd op een gezamenlijk door de provincies opgestelde model-kaderregeling. Aan de hand van de kaderregeling kunnen GS subsidies aan andere overheden, maatschappelijke organisaties en particulieren verstrekken. Het pMJP is zo geschreven, dat ongewenste activiteiten eenvoudig (maar wel gemotiveerd) kunnen worden afgewezen.

De subsidieverordening wordt vastgesteld door provinciale staten (PS). In de verordening is opgenomen dat GS nadere regels kunnen vaststellen. Deel 3 van het pMJP (het subsidiekader) bevat de nadere regels voor subsidieverlening, met details over onder meer de afwegingscriteria, precieze doelgroepen van de subsidie, uitsluitingscriteria en subsidiepercentages. PS zijn op grond van de WILG tot vaststelling van het pMJP. PS kunnen deze bevoegdheid op grond van de wet overdragen aan GS. Bij het opstellen van de verordening is ervan uitgegaan dat PS de bevoegdheid tot vaststelling van deel 2 en deel 3 van het pMJP aan GS overdragen.

GS achten dit wenselijk, opdat zij slagvaardig kunnen optreden als er aanpassingen nodig zijn, bijvoorbeeld op grond van praktijksituaties of opmerkingen van de minister over het pMJP bij de goedkeuring van de verordening (zie hieronder).

In de Subsidieverordening Inrichting Landelijk Gebied is het volgende opgenomen:

- artikel 2, eerste lid, waarin wordt geregeld dat GS de bevoegdheid hebben om subsidie te verstrekken voor activiteiten die uitvoering geven aan het pMJP en het POP. Hiermee worden het pMJP en het POP juridisch “hard”;
  - er wordt aangegeven welke kosten standaard niet subsidiabel zijn, zoals gerechtskosten, kosten om te voldoen aan wettelijke verplichtingen en dergelijke. Daarnaast kan uit onderdelen van het pMJP en het POP blijken dat in een provincie ook andere kosten niet subsidiabel zijn;
  - een artikel waaruit blijkt dat wordt voldaan aan Brusselse verordeningen op het gebied van staatssteun;
  - procedurevoorschriften, onder meer voor wat betreft termijnen, zowel voor de subsidieverlening als voor de subsidievaststelling;
  - standaardverplichtingen van de subsidieontvanger, waaronder rapportageverplichtingen en accountantsverklaring. Voor zover bij bijzondere projecten meer verplichtingen nodig zijn, kunnen de provincies die verplichtingen voorschrijven in de beschikking tot subsidieverlening.
- Niet opgenomen in de subsidieverordening zijn dus de artikelen die gaan over de inhoud, zoals natuur, landschap, milieu en water.

Op grond van artikel 11, derde lid, van de WILG, moet de minister van LNV zijn goedkeuring geven aan de subsidieverordening. Een argument om een complete ILG-verordening na te streven, is dat de goedkeuring van de minister dan eenvoudiger zal worden verkregen. Omdat het een “lege” verordening betreft, zal de minister alleen goedkeuring geven aan een subsidieverordening als inzicht wordt verkregen in de criteria die worden vermeld in met name deel 3 van het pMJP. De vereiste van goedkeuring is vooral in de wet opgenomen om te kunnen toetsen of de verordening in overeenstemming is met EU-verdragen, vooral die met betrekking tot het verlenen van al dan niet geoorloofde staatssteun.

5.3. Communicatie

Het pMJP is in nauw overleg met de partners in de regio tot stand gekomen. Eind 2005 is de gebiedspartners en de Commissie Landelijk Gebied gevraagd om op het voorlopig concept te reageren. In januari 2006 is het concept met de ingekomen inspraakreacties besproken in de Statencommissie Omgevingsbeleid.

Het pMJP en de daarmee onverbreekelijk verbonden bestuursovereenkomst ILG zijn, na respectievelijk goedkeuring door PS en ondertekening, openbaar. Door middel van de gebruikelijke communicatiemiddelen wordt er bredere bekendheid aan gegeven. Daarbij wordt er onderscheid gemaakt tussen de 3 verschillende delen van het pMJP. Vooral de externe communicatie rondom deel 3, het subsidiekader van het Meerjarenprogramma, vraagt extra aandacht. Daartoe worden de nodige middelen ontwikkeld.

De communicatie rond de veranderingen met betrekking tot de inrichting van het landelijk gebied wordt nationaal, in IPO-verband, gecoördineerd.

5.4. Monitoring en evaluatie

De uitvoering van het pMJP brengt financiële risico's met zich mee. Om die te beheersen, vinden op gezette tijden voortgangscontroles plaats en wordt er periodiek verantwoording afgelegd aan PS en het Rijk. GS zijn hiervoor verantwoordelijk.

De jaarlijkse rapportage aan het Rijk betreft de voortgang van de prestaties en de besteding van de (rijks)-middelen (WILG, artikel 3.8a, eerste lid). Daarnaast zal er een Mid Term Review plaatsvinden. Dit is een tussentijdse beoordeling van de voortgang van de afspraken in de bestuursovereenkomst. De Mid Term Review kan aanleiding zijn om de inhoud van de overeenkomst te wijzigen. Aan het eind van de investeringsperiode wordt aan PS en het Rijk een integrale verantwoording afgelegd over de nakoming van de overeenkomst.

Het Rijk gebruikt de provinciale informatie over geleverde prestaties en daaraan bestede budgetten voor de verantwoording aan de Tweede Kamer en bij de ontwikkeling van rijksbeleid.

De planning en bewaking van de financiële en beleidsmatige voortgang van het pMJP is verankerd in de provinciale planning- en controlcyclus. GS krijgen hiermee mandaat om de uitvoering ter hand te nemen en leggen jaarlijks verantwoording af aan de Staten.

Het Besluit begroting en verantwoording is het verplichte kader waarbinnen de provinciale cyclus en de bijbehorende documenten vorm krijgen. Voor het ILG wordt aangesloten bij de bestaande cyclus en daarbij gehanteerde programma-indeling. Prestaties en budgetten worden op productniveau vastgelegd. Hiermee zijn zowel flexibiliteit als consistentie gewaarborgd, want een eventuele wijziging op programmaniveau betekent alleen dat producten anders geclusterd worden. Door het handhaven van de bestaande programma-indeling blijft de historische lijn van de programma's gedurende deze bestuursperiode overeind.

Deel III: Subsidiegids 2007

Deze subsidiegids is het derde deel van het pMJP van Drenthe voor de periode 2007-2013. De subsidie gids wordt los uitgegeven en jaarlijks bijgewerkt. De gids is daarmee zowel een document dat initiatiefnemers inzicht geeft in actuele budgetten en subsidiecriteria, als een managementinstrument voor de gebiedspartners, die hiermee een goed overzicht houden op de voortgang van de uitvoering van het pMJP.

1. Subsidies algemeen

- 1.1. Subsidiekader
- 1.2. Algemene criteria
- 1.3. Europa

2. Subsidies voor natuur

- 2.1. Realisatie natuur binnen de EHS
- 2.2. Soortenbescherming
- 2.3. Behoud, beheer en ontwikkeling van nationale parken
- 2.4. Milieukwaliteit EHS, VHR en Natuurbeschermings(NB)-gebieden
- 2.5. Natuurbeheer buiten de EHS (Programma Beheer)

3. Subsidies voor landbouw

- 3.1. Grondgebonden landbouw
- 3.2. Glastuinbouw
- 3.3. Duurzaam ondernemen

4. Subsidies voor recreatie

- 4.1. Landelijke routenetwerken
- 4.2. Provinciale routenetwerken
- 4.3. Versterken toeristische voorzieningen

5. Subsidies voor landschap

- 5.1. Lopende verplichtingen bos/landschap ruimtelijke structuren algemeen
- 5.2. Stichting Landschapsbeheer Drenthe
- 5.3. Nationaal Landschap
- 5.4. Landschapsbehoud en -ontwikkeling buiten het kader van het Uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap

6. Subsidies voor bodem

- 6.1. Duurzaam bodemgebruik
- 6.2. Bodemsanering
- 6.3. Waterbodemsanering

7. Subsidies voor water

- 7.1. Regionale waterberging
- 7.2. Ecologische kwaliteit (KRW)
- 7.3. Grondwater

8. Subsidies voor sociaal-economische vitalisering

- 8.1. Stimulering en verbreding van de plattelandseconomie
  - 8.2. Verbetering van de leefbaarheid in plattelandsgebieden
- Bijlage: Doel-Middelentabel 2007-2013

1. Subsidies algemeen

1.1. Subsidiekader

Het subsidiekader van het pMJP wordt gevormd door:

- de Subsidieverordening Inrichting Landelijk Gebied; dit is het juridische kader op grond waarvan de subsidie kan worden verleend;
- voorliggend deel 3 van het pMJP, waarin per thema staat aangeven:
- welke maatregelen en activiteiten subsidiabel zijn om de in deel 1 aangegeven doelen te realiseren;
- wie de eindbegunstigde is;
- welke specifieke subsidievoorwaarden van toepassing zijn;
- welk subsidiebedrag of subsidiepercentage kan worden verleend.

In de subsidieverordening is geregeld dat GS voor ieder uitvoeringsjaar een jaarprogramma vaststellen. Onderdeel daarvan zijn de subsidieplafonds. Als algemene beleidslijn hiervoor geldt een evenredige verdeling van de subsidies per thema over de 7 uitvoeringsjaren. GS kunnen gemotiveerd van deze beleidslijn afwijken. Voor middelen gelabeld aan nader aan te duiden specifieke projecten (bijvoorbeeld het kanaal Erica-Ter Apel) of gebieden (bijvoorbeeld het Nationaal Landschap) geldt deze evenredige verdeling niet.

1.2. Algemene criteria

In dit deel van het pMJP worden de thema's vermeld waarvoor subsidie kan worden verleend, alsmede de in totaal beschikbare subsidiebedragen.

Een aanvraag past binnen het pMJP als de activiteit qua aard en doel aansluit bij de in het pMJP benoemde maatregelen, activiteiten en prioriteiten en bijdraagt aan het realiseren van de pMJP-doelen. Een aanvraag past binnen de subsidieverordening als tevens wordt voldaan aan de technische eisen die aan de aanvraag worden gesteld, zoals een tijdige indiening.

Aanvragen worden altijd afzonderlijk beoordeeld en soms ook in verhouding tot andere (mogelijke) aanvragen. Een onderdeel daarvan is de kwalitatieve beoordeling, waarbij wordt gekeken naar de mate waarin de te subsidiëren activiteit bijdraagt aan de realisatie van de pMJP-doelstellingen zoals die in de doel-middelentabel (bijlage) zijn vermeld. Voorrang wordt gegeven aan aanvragen die sterker scoren op de volgende criteria:

- doelgerichtheid: de omvang van de verwachte effecten van het project in relatie tot de in de bij het pMJP behorende doel-middelentabel gedefinieerde doelen en prestatie-indicatoren;
- gerichtheid op integraal werken: de mate waarin het project verband houdt met andere activiteiten waaraan vanuit het pMJP wordt bijgedragen. De gedachte hierachter is dat het koppelen van maatregelen tot integrale projecten mogelijkheden biedt om voor bepaalde sectoren of gebieden méér te doen dan wat bij afzonderlijke activiteiten haalbaar is (zie ook deel 1);
- kosteneffectiviteit: de mate waarin sprake is van een gunstige verhouding tussen kosten en effecten;
- samenwerking en marktgerichtheid: de mate waarin activiteiten daadwerkelijk van start tot afsluiting van het project gezamenlijk door (bijvoorbeeld) overheden, instellingen en bedrijven worden uitgevoerd, en de mate waarin het project aansluit bij potentiële ontwikkelingen in de markt (wat onder meer tot uiting kan komen in uitgelokte particuliere investeringen);
- behoefte: de noodzaak van het project zoals deze door de aanvragers wordt onderbouwd;
- haalbaarheid: de technische en financiële haalbaarheid van het project;
- vernieuwing: de meerwaarde van het project ten opzichte van bestaande projecten;
- omvang eigen bijdrage: de mate waarin belanghebbenden door eigen financiële bijdragen laten blijken dat ze zelf gewicht hechten aan het project.

Verdelingsmaatstaf

GS kunnen op grond van de Subsidieregeling ILG aangeven hoe de verdeling van de subsidies zal plaatsvinden. Daarbij kan gekozen worden voor een “wie het eerst komt, het eerst maalt”-principe of voor een tendersysteem. Bij een tender moeten aanvragen vóór een bepaald tijdstip worden ingediend, waarna op grond van kwalitatieve criteria de rangorde wordt bepaald.

Voor de tenderregelingen worden in de subsidiegids de indieningsdata aangegeven. Voor subsidiemogelijkheden waarvoor de volgorde van binnenkomst telt moet de subsidie uiterlijk 8 weken voordat de activiteit een aanvang neemt worden ingediend. In bijzondere gevallen kunnen GS op verzoek van de aanvrager daarvan afwijken, met dien verstande dat de aanvraag altijd moet worden ingediend voordat de te subsidiëren activiteit een aanvang neemt.

Indien activiteiten mede worden gefinancierd met subsidies van de Europese Commissie (vanuit het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP)), gelden met betrekking tot de indiening de regels van het POP.

Subsidiepercentages

Hierna zijn voor de verschillende onderdelen waarvoor subsidie kan worden verleend maximum subsidiepercentages aangegeven. De middelen voor de subsidie kunnen afkomstig zijn van Europa, Rijk en/of provincie. De aangegeven percentages zijn maxima. GS kunnen, indien daartoe aanleiding bestaat, van deze maxima afwijken, bijvoorbeeld als bij tendersubsidies prioriteiten moeten worden gesteld of als aan meer projecten een bijdrage kan worden verleend. Wanneer (een deel van) de subsidie afkomstig is uit het Europese plattelandsontwikkelingsprogramma (POP II) zijn de percentages die het POP daarvoor aangeeft leidend.

Cofinanciering (bijvoorbeeld door gebiedspartners of particulieren) is niet in de hier vermelde subsidiepercentages opgenomen.

In de beschikking waarmee de subsidie wordt verleend, wordt zoveel mogelijk zichtbaar gemaakt welke financiële stromen ten grondslag liggen aan de subsidieverlening en welke specifieke verplichtingen en voorwaarden op grond daarvan op de subsidieverlening van toepassing zijn.

Subsidieplafonds

GS stellen jaarlijks subsidieplafonds vast en maken deze bekend. Daarmee wordt aangegeven welk bedrag gedurende een jaar beschikbaar is voor de verstrekking van subsidies op grond van onder meer deze subsidiegids. Als door verstrekking van de subsidie het plafond zou worden overschreden, is dat een reden om de subsidie te weigeren. Bij de bekendmaking van het subsidieplafond wordt de wijze van verdeling van de subsidies vermeld.

1.3. Europa

Steunmaatregelen volgens het Europese Gemeenschap(EG)-verdrag

Bij het verlenen van subsidies door (decentrale) overheden moeten de aanvrager en de subsidie-gever rekening houden met de voorschriften, die de Europese Commissie verbindt aan het verlenen van financiële steun. Dit betekent dat steeds moet worden nagegaan of er sprake is van een steunmaatregel, en zo ja, of die steunmaatregel aan de Europese Commissie moet worden gemeld.

Bepaalde maatregelen waarmee staatssteun verleend wordt, mogen zonder melding aan of toestemming van de Europese Commissie worden uitgevoerd, onder andere op basis van de Minimisregeling (voor het MKB en voor de landbouw geldt per periode van 3 jaar een maximale steun van € 200.000,--, respectievelijk € 3.000,-- per onderneming) en de Vrijstellingsverordeningen voor het MKB. De subsidiegever en de subsidieontvanger moeten dan wel bijhouden of het totaal aan verleende steun over een bepaalde periode niet boven een bepaald bedrag uitkomt.

Het begrip Staatssteun dient breed te worden opgevat. Van staatssteun is niet alleen sprake bij het verstrekken van directe overheidssubsidies aan ondernemingen; een steunmaatregel kan ook indirect zijn. Zo kunnen onder meer als staatssteun worden aangemerkt: garanties of middelen die tegen niet-marktconforme voorwaarden worden verstrekt, verkoop van grond of gebouwen voor lagere prijzen dan de marktprijs, verlichting van financiële lasten voor specifieke bedrijven en door decentrale overheden uitgevoerde werkzaamheden (bijvoorbeeld de aanleg van infrastructurele voorzieningen) waarvan het directe openbare belang discutabel is en die een voordeel opleveren voor bepaalde bedrijven. De vorm, de reden en het doel van de toegekende steun zijn niet van belang; alleen de uitwerking ervan op de concurrentie telt mee.

Overeenkomstig artikel 87, eerste lid, van het EG-verdrag is er sprake van staatssteun als er aan de volgende criteria is voldaan:

- de steun wordt door de overheid verleend of met de overheidsmiddelen bekostigd;
- de steun verschaft een economisch voordeel aan onderneming(en) die zij niet langs de normale commerciële weg zouden hebben verkregen;
- dit voordeel is selectief, wat inhoudt dat het ten goede komt van bepaalde onderneming(en); het voordeel moet de mededinging vervalsen of dreigen te vervalsen en een (potentiële) invloed op de tussenstaatse handel hebben.

Het begrip Onderneming wordt door het Europese Hof van Justitie uitgelegd als “elke eenheid die een economische activiteit uitoefent ongeacht haar rechtsvorm en de wijze waarop zij

wordt gefinancierd”. Dit betekent dat ook stichtingen en verenigingen als onderneming kunnen worden gezien als hun activiteiten ook op een markt (kunnen) worden aangeboden.

Concurrentievervalsing en beïnvloeding van het handelsverkeer zijn moeilijk vast te stellen. De Europese Commissie oordeelt vaak al snel dat hiervan sprake is. Bij het voldoen aan de eerste drie criteria moet er daarom in principe al overgegaan worden tot melding, tenzij er evident sprake is van een activiteit met slechts een lokaal bereik.

Bij subsidies in het kader van het ILG kan sprake zijn van staatssteun. Dit wil nog niet zeggen dat geen subsidie kan worden verleend. Als de aanvraag past binnen een van de zogenaamde vrijstellingsverordeningen van de Europese Commissie kunnen GS positief beslissen over een aanvraag. Los van de vrijstellingsverordeningen kan de Europese Commissie goedkeuring verlenen voor steunmaatregelen die “verenigbaar zijn met de gemeenschappelijke markt” (artikel 97, derde lid, van het EG-verdrag). Door de provincies is samen met LNV goedkeuring gevraagd voor subsidiemogelijkheden in een zogeheten Catalogus Groene Diensten. Eenmaal goedgekeurd heeft die catalogus dezelfde werking als een vrijstellingsverordening: de steun is toelaatbaar mits de aanvullende criteria en voorschriften in acht worden genomen. Ook deze aanvullende eisen zijn opgenomen in de bijlagen.

Mogelijk worden in de toekomst nog andere steunmodules gezamenlijk ontwikkeld.

Europese middelen

Bij subsidies waarbij Europese middelen zijn betrokken, gelden aanvullende Europese voorwaarden. Binnen het pMJP gaat het om middelen uit het bij verordening (EG), nummer 1290/2005, opgerichte ELFPO, de opvolger van het landbouwfonds Europees oriëntatie- en garantiefonds voor de landbouw. Gedeputeerden zijn aangewezen als beheersautoriteit voor deze “POP-subsidies”. Betaalautoriteit is de DLG. Indien voor een activiteit cofinanciering mogelijk is met POP-geld, staat meteen vast dat de subsidie voldoet aan de eisen van staatssteun.

POP

Het plattelandontwikkelingsprogramma (POP) is een zevenjarig subsidieprogramma. Het is de nationale invulling van de nieuwe Europese Plattelandsverordening van de Europese Commissie. Een project kan alleen subsidie uit het Europese fonds krijgen als het past binnen de POP-doelstellingen die in de Europese Plattelandsverordening worden vermeld. Deze doelstellingen zijn uitgewerkt in 3 “assen”, namelijk landbouw (as 1), natuur & landschap (as 2) en plattelandontwikkeling (as 3). Een vierde as, gebaseerd op de LEADER-ervaringen, zal in combinatie met de doelen uit de drie inhoudelijke assen mogelijkheden bieden voor innovatieve vormen van beleidsvorming en -uitvoering, gebaseerd op een bottom-up benadering van plattelandontwikkeling (zie ook deel 2 van het pMJP, paragraaf 2.4).

Op dit moment wordt gewerkt aan het POP 2007-2013. Deze periode valt samen met het ILG zodat het makkelijker is om de financiering van POP te koppelen aan het pMJP. Het Rijk stelt het POP samen met de provincies op. Er staat in beschreven met welke maatregelen de Europese doelen worden gerealiseerd. Ook is de verdeling van de gelden - van de Europese Commissie en cofinanciering van rijk, provincies en overige organisaties - over deze doelen en (indicatief) over onderliggende maatregelen aangegeven. In het POP worden de maatregelen vertaald naar “fiches” waarin is aangegeven wat voor soort projecten voor financiële ondersteuning in aanmerking komen. Voordat de uitvoering van start kan gaan, moet de Europese Commissie het POP goedkeuren. Bij het beschikbare EU-geld is minimaal 50% nationale (of regionale) cofinanciering vereist.

2. Subsidies voor natuur

2.1. Realisatie natuur binnen de EHS

Verwerving EHS (bestaande en nieuwe natuur, EVZ's, robuuste verbindingen)

In de ILG-periode komen de rijksbudgetten voor grondverwerving voor de EHS (bestaande en nieuwe natuur, EVZ's en robuuste verbindingen) beschikbaar via 2 sporen; een deel is beschikbaar in het ILG-budget en een ander deel komt beschikbaar via een leningenconstructie met de Vereniging Natuurmonumenten. De provincies hebben gezamenlijk in 7 jaar tijd een beschikbare leenfaciliteit van € 305 miljoen. Dit geld komt nu per aankoop vrij op basis van een subsidie beschikking "Regeling subsidies Particuliere terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties". Het overleg over deze constructie loopt nog.

Als er duidelijkheid is over de uitvoering van de "Regeling subsidies Particuliere terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties" kan het nodig zijn deze subsidieregeling toe te voegen aan deze subsidiegids.

Beleidsmatige criteria

Realisatie EHS.

Subsidiabele activiteiten

Op grond van deze regeling kan subsidie worden verstrekt voor:

- a. de verwerving van gronden ten behoeve van de realisatie van de EHS:
  - nieuwe natuur, EVZ's en robuuste verbindingen; en
  - in beperkte mate voor bestaande natuur, landgoederen en afrondingsaankopen;
- b. de vergoeding van de kosten voor beëindiging van pachtovereenkomsten.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

Een aanvraag om subsidie gaat, naast de gevraagde gegevens in artikel 5, van de Subsidieverordening ILG, vergezeld van informatie, die in ieder geval omvat:

1. de ligging en de kadastrale gegevens van de aan te kopen gronden;
2. de naam van de verkoper;
3. vermelding van de criteria op grond waarvan de aanvraag voor subsidiëring in aanmerking zou komen, een en ander voorzien van een motivering;
4. een situatietekening waarop de gronden staan aangegeven;
5. een taxatierapport van de DLG/Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) of een ander document waaruit blijkt dat een aankoop voor een redelijke prijs wordt gerealiseerd.

Bebouwing komt in principe niet voor aankoopsubsidie in aanmerking, tenzij de bebouwing onmogelijk buiten de transactie gehouden kan worden en de verwervingskosten van de bebouwing redelijk zijn ten opzichte van de bijbehorende grond.

Een aanvraag om subsidie wordt zo mogelijk 3 maanden, maar in ieder geval voor de datum van de definitieve aankoop bij GS ingediend.

Beoordelingscriteria

1. Nieuwe natuur, EVZ's en robuuste verbindingen zijn of worden begrensd in het "Integraal gebiedsplan Drenthe natuur- en landschapsdoelen 2006";
2. bestaand natuurterrein dient ten minste aan een van de volgende criteria te voldoen:
  - het terrein biedt levensmogelijkheden voor belangwekkende levensgemeenschappen en/of een rijke flora en fauna. Bijvoorbeeld een gebied met een grote variatie aan bodemtypen en/of vegetatiestructuren;
  - het terrein vertegenwoordigt een zeldzaam milieutype of herbergt zeldzame dier- en/of plantensoorten of levensgemeenschappen;
  - het terrein is cultuurhistorisch en/of visueel-landschappelijk van grote betekenis;
  - het terrein is geologisch, geomorfologisch, bodemkundig of archeologisch van waarde;
  - het terrein heeft een schakelfunctie in een reeks van overeenkomstige terreinen. Een terrein wordt geacht aan een of meer van deze criteria te voldoen als dit uit inventarisaties genoegzaam naar voren komt of wanneer de aanwezige betekenis reeds eerder in een streek- of bestemmingsplan eenduidig is erkend;
3. een aan te kopen landgoed of gedeelte daarvan dient een cultuurhistorische en/of landschappelijke eenheid te zijn, waarvan de waarden met name worden bepaald door de samenhang tussen de samenstellende delen;
4. als afrondingsaankoop kunnen gronden in aanmerking komen die in verhouding tot het te beschermen gebied, waarvan ze deel zullen gaan uitmaken, van geringe omvang zijn. De gronden dienen van grote betekenis te zijn voor het instandhouden van het naastgelegen of omliggende, als waardevol erkende, natuurgebied of de gronden zijn noodzakelijk voor een goede beheersbaarheid van het naastgelegen of omliggende natuurgebied. De noodzaak van aankoop dient duidelijk te worden aangetoond.

Verplichtingen

Voor alle gevallen, waarin GS de bedoelde subsidie verlenen, gelden de navolgende verplichtingen.

- De eigenaar mag de desbetreffende gronden geheel noch gedeeltelijk vervreemden, noch ten laste daarvan enig zakelijk recht verlenen, noch het karakter en/of de doelstelling ervan wijzigen, dan na voorafgaande schriftelijke goedkeuring van GS, die daaraan voorwaarden kunnen verbinden.

- In geval van gehele of gedeeltelijke vervreemding komt een percentage dat gelijk is aan het percentage van de subsidie in de aankoopkosten van de opbrengst aan de provincie ten goede.
- Het onderhoud van de gronden moet in overeenstemming met hun karakter en/of doelstelling tot genoegen van GS geschieden.
- De wegen en paden van het desbetreffende gebied dienen van zonsopgang tot zonsondergang voor eenieder kosteloos toegankelijk te zijn voor zover dit zonder ernstige afbreuk aan de belangen van natuur ter plaatse mogelijk is.
- De eigenaar dient, na een schriftelijk gedane aanvraag, kosteloos gelegenheid te geven voor wetenschappelijk onderzoek en beoefening van kunst, voor zover dit naar zijn oordeel zonder schade voor het desbetreffende gebied en het beheer ervan kan geschieden.
- Jaarlijks vóór 1 november dient de eigenaar bij GS een verslag in over de toestand van de gebieden, de daarin verrichte werkzaamheden en eventueel relevante ontwikkelingen.
- De aankoop dient binnen 1 jaar na het verleningsbesluit te zijn gerealiseerd.
- De aanvrager aan wie een subsidie is verleend dient binnen 6 maanden na het verlijden van de akte van transport een kopie van die akte en de nota van de aktekosten ten behoeve van de vaststelling van de subsidie over te leggen.

Begunstigden

- de Stichting “Het Drentse Landschap”;
- de Vereniging Natuurmonumenten.

Maximale subsidiebijdrage

- Maximaal 100% in de kosten van de aankoop van gronden;
- GS kunnen een voorschot verlenen tot maximaal 100% van de kosten van aankoop.

Aanvragen indienen vóór:

Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opengesteld).

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

De subsidie die wordt verstrekt in het kader van deze maatregel is geen staatssteun. Het betreft hier geen (begunstiging van) ondernemingen of producties als bedoeld in artikel 87 en verder van het EG-verdrag.

Bedrijfsverplaatsingen (agrarische of recreatiebedrijven)

Beleidsmatige criteria

Het verplaatsen van bedrijven ter verbetering van de ruimtelijke structuur, natuur, recreatie of landschap.

Subsidiabele activiteiten

GS kunnen op aanvraag subsidie verstrekken voor:

- a. de hervestiging van een bedrijf, dat geheel of gedeeltelijk gelegen is in een toeslaggebied ter bevordering van de grondverwerving ten behoeve van natuur, recreatie of landschap, al dan niet in combinatie met de verbetering van de ruimtelijke structuur van de landbouw;
- b. de beëindiging van een bedrijf, of een gedeelte daarvan, voorzover dat gelegen is in een toeslaggebied, ter bevordering van de grondverwerving ten behoeve van natuur, recreatie of landschap al dan niet in combinatie met de verbetering van de ruimtelijke structuur van de landbouw.

GS bepalen bij afzonderlijk besluit in welke (delen van) gebieden de regeling van toepassing is.

Zij kunnen daarbij aangeven:

- dat alleen voor bepaalde typen bedrijven aanvragen kunnen worden ingediend;
- dat alleen subsidie kan worden verleend voor de hervestiging, of alleen voor de beëindiging van bedrijven;
- dat het aantal hectares waarvoor aanvragen kunnen worden ingediend aan een maximum gebonden is.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

a. Hervestiging

De subsidie voor hervestiging van een bedrijf wordt verstrekt indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden:

- de bij het bedrijf behorende grond is in eigendom aan BBL overgedragen, vrij van enig gebruiksrecht, op grond van een koopovereenkomst tussen BBL en de aanvrager, of overgedragen door middel van een overeenkomst tussen de aanvrager en de land-inrichtingscommissie inzake inbreng en toedeling van gronden, vooruitlopend op het plan van toedeling als bedoeld in artikel 196 van de Landinrichtingswet of artikel 80 van de Herinrichtingswet Oost-Groningen en de Gronings-Drentse Veenkoloniën;
- de aanvrager heeft binnen 24 maanden na het sluiten van de vorenbedoelde koop- of overdrachtsovereenkomst op een andere plaats een volwaardig bedrijf hervestigd;
- voor bedrijfsgebouwen die binnen een landinrichtingsproject liggen, is in de koop- of overdrachtsovereenkomst een clause opgenomen waarmee ze aan het gebruik voor de landbouw worden onttrokken.

In bijzondere gevallen kunnen GS hiervan afwijken en de aanvrager of de eigenaar op diens verzoek toestemming verlenen voor het behoud van eigendom of gebruik van een deel van de grond of voor het gebruik van de bedrijfsgebouwen voor de landbouw. Hieraan kunnen voorschriften worden verbonden. Toestemming wordt uitsluitend verleend indien:

- de aanvrager tevens eindbeheerder is;
- het verzoek niet meer dan 10% van het toeslaggebied betreft en de oppervlakte niet groter dan 2 ha is.

De hervestiging van een bedrijf dient plaats te vinden buiten een natuurgebied, tenzij dit gebeurt binnen landinrichtingsprojecten waar volgens het Landinrichtingsplan hervestiging is toegestaan.

b. Beëindiging

De subsidie voor de beëindiging van een bedrijf of een gedeelte daarvan wordt verstrekt indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden:

- de bij het bedrijf behorende grond is in eigendom aan BBL overgedragen, vrij van enig gebruiksrecht, op grond van een koopovereenkomst tussen BBL en de aanvrager, voor zover deze grond in een toeslaggebied ligt en
- het gebruik van de grond voor de landbouw is binnen 13 maanden na overdracht aan BBL beëindigd.

In bijzondere gevallen kunnen GS hiervan afwijken en de aanvrager of eigenaar op diens verzoek toestemming verlenen voor het behoud van eigendom of gebruik van een deel van de grond. Hieraan kunnen voorschriften worden verbonden. Toestemming wordt uitsluitend verleend indien:

- de aanvrager tevens eindbeheerder is; of
- het verzoek niet meer dan 10% van het toeslaggebied betreft en de oppervlakte niet groter dan 2 ha is.

Geen subsidie wordt verleend:

- indien uit anderen hoofde door GS subsidie is verleend ter zake van de beëindiging of de hervestiging van het bedrijf of een gedeelte daarvan;
- indien met betrekking tot de desbetreffende gronden een beroep gedaan wordt op de door de minister van LNV vast te stellen regeling voor de koopplicht;
- indien de beëindiging of de hervestiging van het bedrijf heeft plaatsgevonden voordat een aanvraag tot subsidieverlening was ingediend.

Voor zover voor de beëindiging of de hervestiging van het bedrijf eveneens subsidie wordt verstrekt door andere overheidsorganen wordt op grond van deze regeling slechts een zodanig bedrag aan subsidie verleend dat de som van de subsidies niet meer bedraagt dan het bedrag dat hierna onder “maximale subsidiebijdrage” staat vermeld.

De subsidieaanvraag gaat vergezeld van de vereiste gegevens zoals genoemd in de subsidieverordening ILG en tevens van:

- een omschrijving van de voorgenomen activiteit;
- een topografische kaart met een schaal van 1 : 10.000, waarop de ligging en de oppervlakte van de door BBL aan te kopen gronden waar de subsidie betrekking op heeft, alsmede, in geval van hervestiging, de plaats van hervestiging is aangegeven;
- in het geval dat de aanvrager geen eigenaar is, een verklaring van de eigenaar dat deze de grond in eigendom, vrij van enig gebruiksrecht, zal overdragen aan BBL;
- in geval van hervestiging, een document waarmee wordt aangetoond dat de hervestiging overeenkomstig de hiervoor geldende voorwaarden (zie hierboven) zal plaatsvinden;
- voor zover aan de orde, bij hervestiging, de overeenkomst tussen de aanvrager en de Landinrichtingscommissie of GS inzake de inbreng en toedeling van gronden;
- voor zover aan de orde, bij hervestiging: een verzoek tot het behoud van eigendom of gebruik van een deel van de grond of tot het gebruik van de bedrijfsgebouwen voor de landbouw door de aanvrager of eigenaar, of, bij bedrijfsbeëindiging: een verzoek tot behoud van eigendom of gebruik van een deel van de grond door de aanvrager of de eigenaar.

Begunstigden

Natuurlijke of rechtspersonen die beschikken over de eigendom of over het gebruiksrecht van de bij een bedrijf behorende grond. Indien zij geen eigenaar zijn, dienen zij gebruiksgerechtigd te zijn ingevolge een goedgekeurde pachtovereenkomst met een looptijd van ten minste 6 jaar voor de grond en 12 jaar voor de bedrijfsgebouwen, met uitzondering van de pachtovereenkomst bedoeld in artikel 7 of, vijfde lid, van de Pachtwet.

Maximale subsidiebijdrage

100%, echter met inachtneming van de volgende bepalingen.

- Indien op het tijdstip van de aanvraag tot subsidieverlening ten minste 50% van de totale bedrijfsoppervlakte gelegen is in een toeslaggebied, bedraagt de subsidie voor hervestiging van een bedrijf:
  - € 2.722,68 per hectare voor de over te dragen grond;
  - maximaal 6% van de grondprijs van de aan BBL over te dragen grond, voor zover de aanvrager daarvoor in verband met bedrijfshervestiging overdrachtsbelasting is verschuldigd; en
  - een bijdrage van 10% van de agrarische waarde van erf, bedrijfsgebouwen en woning tot een maximum van € 45.378,02.

- Indien op het tijdstip van de aanvraag tot subsidieverlening minder dan 50% van de totale bedrijfsoppervlakte gelegen is in een toeslaggebied, bedraagt de subsidie voor hervestiging van een bedrijf:
  - € 2.722,68 per hectare voor de over te dragen grond, voorzover deze is gelegen in een toeslaggebied; en
  - maximaal 6% van de grondprijs van de aan BBL over te dragen grond, voorzover de aanvrager daarvoor in verband met bedrijfshervestiging overdrachtsbelasting is verschuldigd.

- De subsidie voor de beëindiging van een bedrijf bedraagt:
  - € 2.722,68 per hectare voor de aan BBL over te dragen grond voor zover deze is gelegen in een toeslaggebied;
  - het bedrag dat de aanvrager aan inkomstenbelasting verschuldigd is ter zake van de winst behaald met de staking van zijn onderneming als bedoeld in artikel 8, eerste lid, onderdeel d, van de Wet op de Inkomstenbelasting 1964 of artikel 3.79 van de Wet op de Inkomstenbelasting 2001, tot een maximum van € 1815,12 per hectare voor de aan BBL over te dragen grond voor zover deze in een toeslaggebied ligt.

Aanvragen indienen vóór

Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opengesteld).

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

In aanvulling op bovenstaande voorwaarden is het volgende in het kader van deze maatregel van toepassing.

1. Indien aan landbouwers subsidie wordt verstrekt voor de verplaatsing van landbouwbedrijfsgebouwen in het algemeen belang geschiedt dit met inachtneming van artikel 6 van de verordening (EG), nummer 1857/2006, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote ondernemingen die landbouwproducten produceren, waarbij de werkelijk gemaakte kosten kunnen worden vergoed tot 100%.
2. Indien subsidie wordt verstrekt aan ondernemers niet zijnde landbouwers voor investeringen geschiedt dit met inachtneming van de artikelen 4 en 5 van de verordening (EG), nummer 70/2001, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote bedrijven.
3. Indien subsidie wordt verstrekt aan ondernemers niet zijnde landbouwers en de subsidie valt niet onder de hiervoor genoemde categorie 2 geschiedt dit met inachtneming van de verordening (EG), nummer 1998/2006, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de minimis-steun.

Inrichten EHS en robuuste verbindingen

Beleidsmatige criteria

Realisatie EHS.

Subsidiabele activiteiten

GS kunnen inrichtingssubsidie verlenen voor het nemen van maatregelen die een terrein geschikt maken voor ontwikkeling en instandhouding van natuurdoelen.

Subsidiabel is:

- a. planvorming
- b. aanleg van beplantingen
- c. grondverzet
- d. aanpassingen waterbeheersing
- e. afgravingen bovenlaag, waaronder de afvoerkosten
- f. sanering van wegen
- g. drainage
- h. bebording
- i. afrastering
- j. overige maatregelen voor zover noodzakelijk in verband met de desbetreffende inrichting

Beoordelingscriteria/voorwaarden

1. Geen subsidie wordt verstrekt in de gebieden waar de provinciale SN of de provinciale SAN van toepassing is.
2. Geen subsidie wordt verstrekt aan Stichting “Het Drentse Landschap”, de Vereniging Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer indien het desbetreffende gebied is opgenomen in een door GS, op basis van de WILG, vastgesteld inrichtingsplan.
3. Subsidie voor noodzakelijke inrichtingsmaatregelen dient te worden aangevraagd op basis van een reële kostenraming.
4. Inrichting dient plaats te vinden conform de natuurdoelen zoals opgenomen in het POP II.
5. De grond waarop het inrichtingsproject wordt uitgevoerd dient uit de primaire agrarische productie te worden opgenomen.
6. Subsidieaanvragen dienen obstakelvrij te zijn.

Begunstigden

Landinrichtingscommissies, bestuurscommissies, particulieren, particuliere organisaties en de erkende terreinbeherende instanties.

Maximale subsidiebijdrage

100%, met een maximum van € 7.500,-- per hectare.

Aanvragen indienen voor

Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opengesteld).

EU-bepalingen/communautair toetsingskader:

De subsidie die wordt verstrekt in het kader van deze maatregel is geen staatssteun. Het betreft hier geen (begunstiging van) ondernemingen of producties als bedoeld in artikel 87 en verder van het EG-verdrag.

Ontsnippering van robuuste verbindingen bij rijksinfrastructuur

Beleidsmatige criteria

De knelpunten moeten als zodanig zijn aangegeven in het Meerjarenprogramma Ontsnippering (Ministeries van VW, LNV en VROM, 2004).

Subsidiabele activiteiten

- a. Het inrichten van voorzieningen op plaatsen waar de rijksinfrastructuur (rijkswegen en spoorwegen) gerealiseerde of geplande robuuste verbindingen kruist, teneinde het aantal belemmeringen zoveel mogelijk te beperken.
- b. Het verrichten van (gebiedsgerichte) studies naar de meest effectieve oplossingen.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

De voorzieningen/maatregelen betreffen bestaande knelpunten bij bestaande infrastructuur. (Belemmeringen die ontstaan door de aanleg van nieuwe infrastructuur dienen voor de aanvang van de werken ingeschat te worden en binnen de uit te voeren projecten bekostigd te worden.)

Begunstigden

Uitvoerders (zoals Rijkswaterstaat, ProRail).

De provincie kan ook zelf, door middel van opdrachtverlening, inhoud geven aan deze maatregel.

Maximale subsidiebijdrage

100%.

Aanvragen indienen vóór

Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opengesteld).

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

De subsidie die wordt verstrekt in het kader van deze maatregel is geen staatssteun. Het betreft hier geen (begunstiging van) ondernemingen of producties als bedoeld in artikel 87 en verder van het EG-verdrag.

2.2. Soortenbescherming

Beleidsmatige criteria

De maatregelen moeten bijdragen aan het behoud van dier- en plantensoorten die voorkomen op de concept-Actielijst Soortenbeleid Drenthe, en daarbij in het bijzonder van soorten die gebonden zijn aan heide en hoogveen of waarvoor Drenthe anderszins een belangrijke positie inneemt.

Subsidiabele activiteiten

Actieve maatregelen die van belang zijn voor het behoud van bedreigde dier- en plantensoorten.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

Met name concrete beheersmaatregelen (inrichtingswerkzaamheden, kappen, plaggen, graven van poelen etc), komen voor subsidie in aanmerking. Zaken als onderzoek en voorlichtingsactiviteiten hebben een lagere prioriteit.

Begunstigden

Particulieren, particuliere organisaties, terreinbeherende organisaties, gemeenten, waterschappen.

Maximale subsidiebijdrage

100%. Hierbij geldt een maximum van € 40.000,-- per soort of soortgroep. Uitzonderingen zijn mogelijk.

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

In aanvulling op vorenstaande voorwaarden is het volgende in het kader van deze maatregel van toepassing.

1. Kosten van niet-productieve investeringen kunnen tot de maximale subsidiebijdrage, zoals hiervoor is aangegeven, worden vergoed.
2. Indien aan landbouwers subsidie wordt verstrekt voor de instandhouding van traditionele landschappen geschiedt dit met inachtneming van de artikelen 4, 5 en 15 van de verordening (EG), nummer 1857/2006, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote ondernemingen die landbouw-producten produceren, waarbij 100% van de werkelijk gemaakte kosten kunnen worden vergoed.
3. Indien subsidie wordt verstrekt aan landbouwers die niet valt onder de hiervoor onder 1 en 2 genoemde categorieën wordt de subsidie verstrekt met inachtneming van de verordening (EG), nummer 1860/2004, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de minimis-steun in de landbouwsector en de visserijsector.
4. Indien subsidie wordt verstrekt aan ondernemers niet zijnde landbouwers geschiedt dit met inachtneming van de artikelen 4 en 5 van de verordening (EG), nummer 70/2001, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote bedrijven.
5. Indien subsidie wordt verstrekt aan ondernemers niet zijnde landbouwers en de subsidie valt niet onder de hiervoor genoemde categorieën 1 of 4 geschiedt dit met inachtneming van de verordening (EG), nummer 1998/2006, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de minimis-steun.

Aanvragen indienen vóór

Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opengesteld).

2.3. Behoud, beheer en ontwikkeling van nationale parken

Beleidsmatige criteria

Door GS goedgekeurde meerjarenprogramma's en bestedingsplannen van de nationale parken.

Subsidiabele activiteiten

Een incidentele prestatiesubsidie kan worden verleend ten behoeve van projecten gericht op beheer, inrichting, educatie, voorlichting en onderzoek van nationale parken.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

- Voor subsidieverlening komen slechts in aanmerking projecten die zijn opgenomen in de door GS goedgekeurde meerjarenprogramma's en bestedingsplannen van de nationale parken. (Meerjarenprogramma: door het overlegorgaan van een nationaal park jaarlijks opgesteld voortschrijdend begrotingsoverzicht over een periode van ten minste 3 jaar van de activiteiten met betrekking tot het park, gericht op beheer, inrichting, educatie, voorlichting en onderzoek. Bestedingsplan: door het overlegorgaan van een nationaal park jaarlijks op basis van het meerjarenprogramma opgesteld overzicht van bestedingen in het eerstvolgende kalenderjaar).

- Indien er meer aanvragen zijn dan dat er middelen beschikbaar zijn, worden de aanvragen overeenkomstig de in de meerjarenprogramma's aangegeven prioriteitstelling gehonoreerd. Daarbij wordt getoetst op (in volgorde van belangrijkheid):
- de doelmatigheid van het project;
- zekerheid over bestendigheid van het project;
- uitvoeringsgerichtheid van het project, projecten die gericht zijn op uitvoering genieten de voorkeur boven projecten die gericht zijn op planvorming;
- de hoogte van de eigen bijdrage.
- Voor opnemings in een meerjarenprogramma komen slechts in aanmerking de projecten die een ondersteuning zijn van de doelstellingen van het nationale park, zoals beschreven in het BIP en gericht op beheer, inrichting, educatie, voorlichting en onderzoek (BIP: door het overlegorgaan van een nationaal park opgesteld plan met een looptijd van ten minste 5 jaar en ten hoogste 10 jaar, waarin de uitgangspunten worden neergelegd met betrekking tot beheer, inrichting, educatie, voorlichting en onderzoek van een nationaal park).
- Voor subsidie komen in aanmerking de kosten die specifiek zijn toe te rekenen aan het project.
- GS kunnen op voorstel van de overlegorganen nadere regels vaststellen voor de bepaling van de maximale hoogte van de subsidie van een project.
- GS stellen vast welke bescheiden en gegevens bij een aanvraag om subsidie door de aanvrager moeten worden overlegd.
- GS leggen de ingediende aanvraag na de ontvangst ervan voor aan het overlegorgaan van het nationale park waarop het project betrekking heeft, tenzij de aanvraag niet voldoet aan de vereisten voor het in behandeling nemen ervan.
- Het overlegorgaan beoordeelt de aanvraag aan de hand van de in deze regeling opgenomen criteria en overige toepasselijke regels.
- Het overlegorgaan stelt op basis van de ingediende aanvragen een meerjarenprogramma en een bestedingenplan op.
- Het overlegorgaan zendt het meerjarenprogramma en het bestedingenplan na opstelling, doch vóór 1 december, ter goedkeuring aan GS.

Begunstigden

Een ieder die een bijdrage levert aan de doelstellingen van de nationale parken conform de door GS goedgekeurde meerjarenprogramma's.

Maximale subsidiebijdrage

100%.

Aanvragen indienen vóór

1 september.

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

In aanvulling op vorenstaande voorwaarden is het volgende in het kader van deze maatregel van toepassing.

1. Kosten van niet-productieve investeringen kunnen tot de maximale subsidiebijdrage, zoals hiervoor is aangegeven, worden vergoed.
2. Indien aan landbouwers subsidie wordt verstrekt voor de instandhouding van traditionele landschappen geschiedt dit met inachtneming van de artikelen 4, 5 en 15 van de verordening (EG), nummer 1857/2006, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote ondernemingen die landbouw-producten produceren, waarbij 100% van de werkelijk gemaakte kosten kunnen worden vergoed.

3. Indien subsidie wordt verstrekt aan landbouwers die niet valt onder de hiervoor onder 1 en 2 genoemde categorieën wordt de subsidie verstrekt met inachtneming van de verordening (EG), nummer 1860/2004, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de minimis-steun in de landbouwsector en de visserijsector.
4. Indien subsidie wordt verstrekt aan ondernemers niet zijnde landbouwers geschiedt dit met inachtneming van de artikelen 4 en 5 van de verordening (EG), nummer 70/2001, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote bedrijven.
5. Indien subsidie wordt verstrekt aan ondernemers niet zijnde landbouwers en de subsidie valt niet onder de hiervoor genoemde categorieën 1 of 4 geschiedt dit met inachtneming van de Verordening (EG), nummer 1998/2006, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de minimis-steun.

2.4. Milieukwaliteit EHS, VHR en NB-gebieden

Het doel van dit onderdeel is om activiteiten en projecten te realiseren die zijn gericht op het herstellen of verbeteren van de milieukwaliteit van de EHS-gebieden binnen de provincie Drenthe, waaronder de Natura 2000 (= Vogel- en Habitatrichtlijn) gebieden en de NB-wet-gebieden. Alleen activiteiten en projecten die niet in het generieke (milieu)beleid zijn voorzien of aanvullend zijn op dit beleid komen voor subsidie in aanmerking.

verbetering van de waterkwaliteit in watergangen

Beleidsmatige criteria

De Natura 2000-gebieden hebben binnen de EHS een hoge prioriteit.

Subsidiabele activiteiten

Subsidie kan worden verstrekt voor:

- a. het aanleggen van natuurlijke oevers en natte verbindingszones;
- b. het bestrijden van eutrofiëring in natuurgebieden door de aanleg van dammen en stuwen, het scheiden van waterstromen of het aanleggen van helofytenvijvers op plaatsen waar de problemen zijn ontstaan door diffuse verontreiniging;
- c. het uitvoeren van werken die gericht zijn op het laten meanderen van beken en/of het ontdiepen en verbreden van de watergangen;
- d. het uitvoeren van demonstratieprojecten die gericht zijn op het verminderen van het gebruik en emissie van bestrijdingsmiddelen;
- e. investeringen in nieuwe technieken die gericht zijn op het verminderen van het gebruik en emissie van bestrijdingsmiddelen of op de toepassing van mechanische onkruidbestrijding;
- f. het toepassen van windsingels of houtwallen ter voorkoming van immissie van bestrijdingsmiddelen en andere stoffen of met het oog op biologische bestrijding, waarbij
  - de activiteit een eenmalige ingreep is;
  - de activiteit in het agrarische gebied wordt uitgevoerd;
  - op aanliggende percelen geen gebruik wordt gemaakt van de pakketten als bedoeld in de SAN;
  - een integraal plan wordt opgesteld ter voorkoming van overlap met activiteiten vanuit andere subsidieregelingen;
  - de kosten van de aanleg van de windsingels of houtwallen niet verhaald kunnen worden op de veroorzaker van de verontreiniging omdat die niet individueel te achterhalen is, c.q. de individuen afzonderlijk voldoen aan de wettelijke normen;

- g. het toepassen van ecologisch bermbeheer, waarbij
- de activiteit wordt uitgevoerd in het agrarische gebied;
  - een integraal plan wordt opgesteld;
  - uitsluitend eenmalige kosten voor de opstart van en de investering in ecologisch bermbeheer subsidiabel zijn.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

- a. Projecten kunnen alleen in of ten behoeve van de (milieu)kwaliteit van de EHS worden uitgevoerd.
- b. Niet subsidiabel zijn:
- exploitatiekosten, waaronder begrepen de kosten van regulier beheer en onderhoud;
  - kosten, verbonden aan het verwerven van grond of gebouwen, tenzij de kosten noodzakelijk zijn voor het aanbrengen van voorzieningen ten behoeve van de uitvoering van de activiteit en de kosten redelijkerwijs niet ten laste kunnen worden gebracht van individuele ondernemers;
  - kosten, verbonden aan het compenseren van waardeverlies van grond of gebouwen en andere kosten als gevolg van kapitaalsverliezen of inkomensverliezen, tenzij de kosten zijn verbonden aan de realisatie van niet-agrarische doeleinden en deze kosten redelijkerwijs niet ten laste kunnen worden gebracht van individuele ondernemers;
  - kosten van werkzaamheden die tot de reguliere taken van andere overheden of van andere rechtspersonen behoren, gemaakt ter uitvoering van activiteiten.

Begunstigden

Gemeenten, waterschappen, drinkwaterleidingbedrijven, terreinbeherende instanties, agrariërs en particulieren.

De provincie kan ook zelf door middel van opdrachtverlening inhoud geven aan deze maatregel.

Maximale subsidiebijdrage

60%.

Aanvragen indienen vóór

1 januari, 1 april, 1 juli of 1 oktober.

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

In aanvulling op vorenstaande voorwaarden is het volgende in het kader van deze maatregel van toepassing.

1. Kosten van niet-productieve investeringen kunnen tot de maximale subsidiebijdrage zoals hiervoor is aangegeven worden vergoed.
2. Indien aan landbouwers subsidie wordt verstrekt voor de instandhouding van traditionele landschappen geschiedt dit met inachtneming van de artikelen 4, 5, en 14 van de verordening (EG), nummer 1857/2006, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote ondernemingen die landbouwproducten produceren.
3. Indien subsidie wordt verstrekt aan landbouwers die niet valt onder de hiervoor onder 1 en 2 genoemde categorieën wordt de subsidie verstrekt met inachtneming van de verordening (EG), nummer 1860/2004, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de minimis-steun in de landbouwsector en de visserijsector.

- 4, Indien subsidie wordt verstrekt aan ondernemers niet zijnde landbouwers geschiedt dit met inachtneming van de artikelen 4 en 5 van de verordening (EG), nummer 70/2001, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote bedrijven.
5. Indien subsidie wordt verstrekt aan ondernemers niet zijnde landbouwers en de subsidie valt niet onder de hiervoor genoemde categorieën 1 of 4 geschiedt dit met inachtneming van de verordening (EG), nummer 1998/2006, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de minimis-steun.

Herstel en behoud van bodemkwaliteit met betrekking tot verzuring en vermessing

Beleidsmatige criteria

De Natura 2000-gebieden hebben binnen de EHS een hoge prioriteit.

Subsidiabele activiteiten

Subsidie kan worden verstrekt voor activiteiten die de vermindering van de milieubelasting tot doel hebben, zodat de gewenste milieukwaliteit (vertaald in natuurdoeltypen) in de EHS wordt bereikt.

De volgende activiteiten zijn subsidiabel.

- a. Het afgraven van de fosfaatverzadigde laag.
- b. Investeren in emissiearme bemestingstechnieken.
- c. Het uitvoeren van demonstratieprojecten gericht op het verminderen van ammoniak-emissies en ammoniakdeposities.
- d. Advisering, voorlichting, kennisuitwisseling, ontwikkeling van plannen en het toepassen van bedrijfsinterne milieuzorg gericht op de omschakeling van landbouwbedrijven naar duurzame productiesystemen.
- e. Het uitvoeren van demonstratieprojecten van bodembewerkings- en bemestingsmethoden en -technieken gericht op de verbetering van de kwaliteit en de vergroting van de variatie van het bodemleven.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

- a. Projecten kunnen alleen in, of ten behoeve van de (milieu)kwaliteit van, de EHS worden uitgevoerd.
- b. Niet subsidiabel zijn:
  - exploitatiekosten, waaronder begrepen de kosten van regulier beheer en onderhoud;
  - kosten, verbonden aan het verwerven van grond of gebouwen, tenzij de kosten noodzakelijk zijn voor het aanbrengen van voorzieningen ten behoeve van de uitvoering van de activiteit en de kosten redelijkerwijs niet ten laste kunnen worden gebracht van individuele ondernemers;
  - kosten, verbonden aan het compenseren van waardeverlies van grond of gebouwen en andere kosten als gevolg van kapitaalsverliezen of inkomensverliezen, tenzij de kosten zijn verbonden aan de realisatie van niet-agrarische doeleinden en deze kosten redelijkerwijs niet ten laste kunnen worden gebracht van individuele ondernemers;
  - kosten van werkzaamheden die tot de reguliere taken van andere overheden of van andere rechtspersonen behoren, gemaakt ter uitvoering van activiteiten.
- c. Bij het afgraven van fosfaatverzadigde bovengrond geldt bovendien:
  - de activiteit betreft het eenmalig afgraven van bovenste bodemlaag van gronden in agrarisch gebruik die worden omgevormd tot natuurgebied;
  - de betrokken gronden zijn op het moment van afgraven niet meer in gebruik als landbouwgrond en niet meer in bezit van een agrariër;

- de kosten van het afgraven zijn niet te verhalen op de veroorzaker, omdat de desbetreffende agrariër voldaan heeft aan de geldende regelgeving;
- het hergebruik van de afgegraven grond dient plaats te vinden binnen de bestaande wettelijke kaders.

Begunstigden

Gemeenten, waterschappen, drinkwaterleidingbedrijven, terreinbeherende instanties, agrariërs en particulieren.

De provincie kan ook zelf door middel van opdrachtverlening inhoud geven aan deze maatregel.

Maximale subsidiebijdrage

60%.

Aanvragen indienen vóór

1 januari, 1 april, 1 juli of 1 oktober.

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

In aanvulling op vorenstaande voorwaarden is het volgende in het kader van deze maatregel van toepassing.

1. Kosten van niet-productieve investeringen kunnen tot de maximale subsidiebijdrage zoals hiervoor is aangegeven worden vergoed.
2. Indien aan landbouwers subsidie wordt verstrekt voor de instandhouding van traditionele landschappen geschiedt dit met inachtneming van de artikelen 4, 5 en 15 van de verordening (EG), nummer 1857/2006, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote ondernemingen die landbouwproducten produceren, waarbij 100% van de werkelijk gemaakte kosten kunnen worden vergoed.
3. Indien subsidie wordt verstrekt aan landbouwers die niet valt onder de hiervoor onder 1 en 2 genoemde categorieën wordt de subsidie verstrekt met inachtneming van de verordening (EG), nummer 1860/2004, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de minimis-steun in de landbouwsector en de visserijsector.
4. Indien subsidie wordt verstrekt aan ondernemers niet zijnde landbouwers geschiedt dit met inachtneming van de artikelen 4 en 5 van de verordening (EG), nummer 70/2001, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote bedrijven.
5. Indien subsidie wordt verstrekt aan ondernemers niet zijnde landbouwers en de subsidie valt niet onder de hiervoor genoemde categorieën 1 of 4 geschiedt dit met inachtneming van de verordening (EG), nummer 1998/2006, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de minimis-steun.

Herstel verdroogd gebied

Beleidsmatige criteria

Toplijst verdroogde gebieden.

Subsidiabele activiteiten

Subsidie kan worden verstrekt voor activiteiten die tot doel hebben om hydrologische systemen te herstellen met het oog op behoud, herstel of ontwikkeling van natuur.

Subsidiabele activiteiten:

- a. inrichtingsactiviteiten ter bestrijding van verdroging;
- b. vasthouden van gebiedseigen water door het plaatsen van stuwen of cascades, of door het uitvoeren van werken die gericht zijn op het laten meanderen van beken en/of het ontdiepen en verbreden van de watergangen.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

Activiteiten kunnen in beginsel alleen in gebieden worden uitgevoerd die onderdeel zijn van de toplist verdroogde gebieden, te weten Fochteloërveen, Drentsche Aa en Elperstroom, Drents-Friese Wold, Dwingelderveld, Bargerveen, Peizerdiep en Reest. GS kunnen hierop een uitzondering maken als de projectontwikkeling in genoemde gebieden onvoldoende van de grond komt of zich bijzondere kansen voordoen voor een ander verdroogd gebied.

Niet subsidiabel op grond van deze regeling zijn:

- exploitatiekosten, waaronder begrepen de kosten van regulier beheer en onderhoud;
- kosten verbonden aan het verwerven van grond of gebouwen, tenzij de kosten noodzakelijk zijn voor het aanbrengen van voorzieningen ten behoeve van de uitvoering van de activiteit en de kosten redelijkerwijs niet ten laste kunnen worden gebracht van individuele ondernemers;
- kosten, verbonden aan het compenseren van waardeverlies van grond of gebouwen en andere kosten als gevolg van kapitaalsverliezen of inkomensverliezen, of tenzij de kosten zijn verbonden aan de realisatie van niet-agrarische doeleinden en deze kosten redelijkerwijs niet ten laste kunnen worden gebracht van individuele ondernemers;
- kosten van werkzaamheden die tot de reguliere taken van andere overheden of van andere rechtspersonen behoren, gemaakt ter uitvoering van activiteiten.

Begunstigden

Gemeenten, waterschappen, natuurbeschermingsorganisaties, waterleidingbedrijven en particuliere terreineigenaren (niet zijnde ondernemers).

Maximale subsidiebijdrage

60%.

Aanvragen indienen vóór

1 januari, 1 april, 1 juli of 1 oktober.

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

De subsidie die wordt verstrekt in het kader van deze maatregel is geen staatssteun. Het betreft hier geen (begunstiging van) ondernemingen of producties als bedoeld in artikel 87 en verder van het EG-verdrag.

2.5. Natuurbeheer buiten de EHS (Programma Beheer)

Beheersovereenkomsten SAN

De huidige SAN wordt vooralsnog als zelfstandige provinciale regeling voortgezet.

2.6 Instandhouding schaapskuddes

Beleidsmatige criteria

Instandhouding schaapskuddes.

Subsidiabele activiteiten

Subsidie kan worden verstrekt voor projecten die een bijdrage leveren aan een doelmatig beheer door middel van gehoede schaapskuddes in natuurterreinen.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

Voor subsidieverlening komen uitsluitend in aanmerking projecten die een bijdrage aan een doelmatig beheer leveren en die voldoen aan de volgende voorwaarden.

1. De kudde:
  - a. de kudde werd reeds in 2006 subsidie ontvingen uit de regeling Besluit natuurbeheer schaapskuddes, zoals deze door het Ministerie van LNV is ingesteld;
  - b. de kudde wordt ten minste gedurende de periode van 15 april tot 15 september gehoed door een herder, met gebruik van een of meer honden, gedurende ten minste 5 uren per dag, met uitzondering van perioden met extreme omstandigheden;
  - c. de kudde bestaat uit ten minste 100 ooien (ooi: vrouwelijk schaap dat ten minste 1 keer heeft gelammerd of ten minste 1 jaar oud is);
  - d. de kudde wordt gehoed in natuurterreinen.
2. Het begrazingsplan, bedoeld in het eerste lid, onderdeel d, omvat ten minste:
  - a. een aanduiding van de eigenaar of beheerder van het terrein of de terreinen die begraasd worden;
  - b. de doelstellingen ten aanzien van het natuurbeheer;
  - c. een topografische kaart met schaal 1 : 10.000 waarop het te begrazen gebied en de daar voorkomende vegetatietypen zijn aangegeven;
  - d. het aantal en het soort schapen waarmee, en de perioden waarin begrazing plaatsvindt.

Een aanvraag tot verlening van subsidie gaat vergezeld van:

- a. een afschrift van het begrazingsplan, bedoeld wordt het aantal en het soort schapen waarmee, en de perioden waarin, begrazing plaatsvindt;
- b. bescheiden, waaruit blijkt dat voldaan is aan de voorwaarden, genoemd onder 1 onderdelen a tot en met c;
- c. een verklaring van de eigenaar of beheerder van het terrein of de terreinen, waaruit blijkt dat hij instemt met de begrazing.

Begunstigden

- a. Een stichting die ingevolge haar statutaire doelstelling activiteiten verricht ten behoeve van de instandhouding van schaapskuddes.
- b. Een eigenaar van overige particuliere kuddes die aan de voorwaarden van 1 en 2 voldoen.

Maximale subsidiebijdrage

De subsidie bedraagt per schaapskudde per jaar:

- voor kuddes tot 250 ooien: € 8.000,-;
- voor kuddes vanaf 250 ooien: € 14.000,-.

Aanvragen indienen voor

Aanvragen tot subsidieverlening worden ingediend vóór 1 mei van het jaar waarvoor de subsidie wordt aangevraagd.

3. Subsidies voor landbouw

Foto: André Brasse

3.1. Grondgebonden landbouw

Task force inrichten ruimtelijke structuur

Beleidsmatige criteria

Daar waar beleidsdoelstellingen zoals realisering EHS, structuurverbetering landbouw, waterberging, infrastructuur, etc. aan de orde zijn, kan het instrument Landinrichting ingezet worden om deze doelstellingen te realiseren.

Subsidiabele activiteiten

- a. De lopende verplichtingen van de onder de Landinrichtingswet en Herinrichtingswet Oost-Groningen en Gronings-Drentse Veenkoloniën vastgestelde klassieke land- en herinrichtingsplannen;
- b. de tot en met 31 december 2006 door GS vastgestelde en door het Rijk verplichte 4-jarige modules van de overige landinrichtingsprojecten;
- c. kavelverbetering in de projecten Emmen-Noord, Emmen-Zuid;
- d. erfbeplanting in de projecten Emmen-Noord, Emmen-Zuid, Roden-Norg en Laaghalen.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

Conform de Landinrichtingswet, de Regeling subsidiering landinrichting en de overige bijbehorende regelingen.

Begunstigden

Landinrichtingscommissies. De provincie kan zelf, door middel van opdrachtverlening, inhoud geven aan deze maatregel.

Maximale subsidiebijdrage

100%.

Aanvragen indienen vóór

Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opengesteld).

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

De subsidie die wordt verstrekt in het kader van deze maatregel is geen staatssteun. Het betreft hier geen (begunstiging van) ondernemingen of producties als bedoeld in artikel 87 en verder van het EG-verdrag.

Subsidies voor landschap

Lopende verplichtingen bos/landschap ruimtelijke structuren algemeen

Beleidsmatige criteria

Het realiseren van de lopende verplichtingen bos/landschap in de landinrichtingsprojecten. Subsidiabele activiteiten

- a. De lopende verplichtingen van de onder de Landinrichtingswet en Herinrichtingswet Oost-Groningen en Gronings-Drentse Veenkoloniën vastgestelde klassieke land- en herinrichtingsplannen;
- b. de tot en met 31 december 2006 door GS vastgestelde en door het Rijk verplichte 4-jarige modules van de overige landinrichtingsprojecten;
- c. kavelverbetering in de projecten Emmen-Noord, Emmen-Zuid;
- d. erfbeplanting in de projecten Emmen-Noord, Emmen-Zuid, Roden-Norg en Laaghalen.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

Conform de Landinrichtingswet, de Regeling subsidiering landinrichting en de overige daarbij behorende regelingen.

Begunstigden

Landinrichtingscommissies. De provincie kan zelf, door middel van opdrachtverlening, inhoud geven aan deze maatregel.

Maximale subsidiebijdrage

100%.

Aanvragen indienen vóór

Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opengesteld).

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

De subsidie die wordt verstrekt in het kader van deze maatregel is geen staatssteun. Het betreft hier geen (begunstiging van) ondernemingen of producties als bedoeld in artikel 87 en verder van het EG-verdrag.

Landinrichtingsafspraken LNV

Beleidsmatige criteria

Daar waar beleidsdoelstellingen zoals realisering EHS, structuurverbetering landbouw, waterberging, infrastructuur, etc. aan de orde zijn, kan het instrument landinrichting ingezet worden om deze doelstellingen te realiseren.

Subsidiabele activiteiten

- a. Wettelijke herverkaveling
- b. Planmatige (vrijwillige) kavelruil

Beoordelingscriteria/voorwaarden

Conform de maatregelen genoemd in POP-fiche 125.

Begunstigden

Door GS op basis van de WILG ingestelde bestuurs- en adviescommissies, alsmede het Provinciaal Kavelruilbureau. De provincie kan ook zelf, door middel van opdrachtverlening, inhoud geven aan deze maatregel.

Maximale subsidiebijdrage

100%.

EU-bepaling

Voor subsidiering vanuit het pMJP zal voor dit onderdeel gebruik worden gemaakt van de middelen uit het Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma 2007-2013 (POP II). Voor dit onderdeel is maatregel 125, Infrastructuur voor de ontwikkeling/aanpassing van land- en bosbouw en de daarin vermelde voorwaarden voor subsidieverstrekking van toepassing. Subsidie voor ruilverkavelingen kan worden verstrekt met in acht neming van het bepaalde in artikel 13 van de Verordening (EG), nummer 1857/2006, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote ondernemingen die landbouwproducten produceren, waarbij ter dekking van juridische en administratieve kosten, waaronder de opmetingskosten van een ruilverkaveling tot 100% van de werkelijk gemaakte kosten kunnen worden vergoed.

Aanvragen indienen vóór

Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opengesteld).

3.2. Glastuinbouw

Inrichting vestigingsgebied

Beleidsmatige criteria

POP II: uitbreiding van glastuinbouw is alleen mogelijk in de glastuinbouwconcentraties in de gemeente Emmen.

Subsidiabele activiteiten

Voor een bijdrage komen in aanmerking activiteiten die tot doel hebben de inrichting en ontsluiting van een nieuw vestigingsgebied ten behoeve van de glastuinbouwsector in de gemeente Emmen. Het gebied zal aansluitend zijn aan het bestaande glastuinbouwgebied Rundedal I te Klazienaveen.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

De projecten dienen bij te dragen aan de duurzame uitbreiding, of, door middel van verplaatsing van bedrijven, aan de instandhouding van de tuinbouwsector in de provincie Drenthe.

De provincie en de gemeente Emmen maken door middel van een programma nadere afspraken over de uit te voeren projecten en de daarbijbehorende uitvoering.

Voor een bijdrage komen projecten in aanmerking die voorgedragen worden door het college van burgemeester en wethouders van Emmen, dan wel instemming hebben van het voren- genoemde college. Projecten worden uitgevoerd op basis van opdrachtverlening.

Begunstigden

Gemeente Emmen, Stichting Glastuinbouw Emmen (geen individuele ondernemers).

Maximale subsidiebijdrage

60%.

Aanvragen indienen vóór

Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opengesteld).

EU-bepalingen/communautair toetsingskader (POP II):

De subsidie die wordt verstrekt in het kader van deze maatregel is geen staatssteun. Het betreft hier geen (begunstiging van) ondernemingen of producties als bedoeld in artikel 87 en verder van het EG-verdrag.

Herstructurering gebied

Beleidsmatige criteria

POP II: verspreid liggend glas wordt tegengegaan, uitbreiding van glastuinbouw is alleen mogelijk in de glastuinbouwconcentraties in de gemeente Emmen.

Subsidiabele activiteiten

- a. Activiteiten die tot doel hebben de herstructurering van een glastuinbouwgebied van minimaal 10 ha binnen de gemeente Emmen.
- b. Activiteiten die bijdragen aan de verduurzaming van de glastuinbouwsector of de omgeving van het glastuinbouwbedrijventerrein.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

De provincie en de gemeente Emmen maken door middel van een programma nadere afspraken over de uit te voeren projecten en de daarbij behorende wijze van uitvoering. Voor een bijdrage komen projecten in aanmerking die voorgedragen worden door het college van burgemeester en wethouders van Emmen, dan wel instemming hebben van het vorengenoemde college.

Begunstigden

Gemeente Emmen, Stichting Glastuinbouw Emmen (geen individuele ondernemers).

Maximale subsidiebijdrage

60%.

Aanvragen indienen vóór

Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opengesteld).

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

De subsidie die wordt verstrekt in het kader van deze maatregel is geen staatssteun. Het betreft hier geen (begunstiging van) ondernemingen of producties als bedoeld in artikel 87 en verder van het EG-verdrag.

3.3. Duurzaam ondernemen

Projecten agrobiodiversiteit

Beleidsmatige criteria

Prioritaire gebieden hiervoor zijn Drentsche Aa, met name het Amerdiep, en Zuidwest-Drenthe.

Subsidiabele activiteiten

Voor een bijdrage komen in aanmerking maatregelen en activiteiten die de gewenste biodiversiteit vergroten en die verbonden zijn aan agrarisch gebruik van de omgeving.

Meer specifiek gaat het om maatregelen gericht op:

- a. het instandhouden en stimuleren van het bodemleven, bestuivers en ondersteunende organismen ter voorkoming van ziekten en plagen;
- b. het instandhouden en bevorderen van wilde flora en fauna van landbouwgebieden, inclusief processen tussen de diverse soorten en de abiotische elementen;
- c. het instandhouden van genetische hulpbronnen van cultuurgewassen en landbouwhuisdieren.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

Prioriteit krijgen pilots die door de provincie aan het Ministerie van LNV zijn voorgedragen en gehonoreerd. Pilots worden door het Rijk in elk geval beoordeeld op de volgende criteria.

- De projectvoorstellen bevatten een heldere omschrijving van de te behalen milieukwaliteit, waarbij wordt aangegeven op welke wijze agrobiodiversiteitsmaatregelen hierbij worden ingezet.
- De pilots moeten vernieuwend zijn ten opzichte van voorgaande pilots en zijn bottom-up opgezet.
- Er vindt monitoring plaats van de te realiseren milieukwaliteit, waarbij tevens inzicht wordt gegeven in de maatschappelijke kosten en baten.

Rijk en provincie overleggen over de uitvoering van de pilots Agrobiodiversiteit.

Begunstigden

(Samenwerkingsverbanden van) natuurlijke en rechtspersonen.

Maximale subsidiebijdrage

70%.

Aanvragen indienen vóór

Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opengesteld).

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

In aanvulling op vorenstaande voorwaarden is het volgende in het kader van deze maatregel van toepassing.

1. Kosten van niet-productieve investeringen kunnen tot de maximale subsidiebijdrage zoals hiervoor is aangegeven worden vergoed,
2. Indien aan landbouwers subsidie wordt verstrekt voor de instandhouding van traditionele landschappen geschiedt dit met inachtneming van artikelen 4, 5 en 15 van de verordening (EG), nummer 1857/2006, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-

- verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote ondernemingen die landbouwproducten produceren, waarbij 100% van de werkelijk gemaakte kosten kunnen worden vergoed.
3. Indien subsidie wordt verstrekt aan landbouwers die niet valt onder de hiervoor onder 1 en 2 genoemde categorieën wordt de subsidie verstrekt met inachtneming van de verordening (EG), nummer 1860/2004, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de minimis-steun in de landbouwsector en de visserijsector.
  4. Indien subsidie wordt verstrekt aan ondernemers niet zijnde landbouwers geschiedt dit met inachtneming van artikelen 4 en 5 van de verordening (EG), nummer 70/2001, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote bedrijven.
  5. Indien subsidie wordt verstrekt aan ondernemers niet zijnde landbouwers en de subsidie valt niet onder de hiervoor genoemde categorieën 1 of 4 geschiedt dit met inachtneming van de verordening (EG), nummer 1998/2006, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de minimis-steun.

Kennis- en samenwerkingsprojecten met betrekking tot versterking, vernieuwing en verbreding

Beleidsmatige criteria

POP II en Strategische Agenda voor Noord-Nederland 2007-2013.

Activiteiten hebben tot doel:

- verbetering van de concurrentiepositie van de landbouw;
- verbreding van de economische basis voor ontwikkeling van inkomsten uit activiteiten naast en in samenhang met agrarische bedrijfsvoering;
- bevordering van een maatschappelijk aanvaarde landbouw.

Subsidiabele activiteiten

Naast fysieke maatregelen om te komen tot landbouwstructuurversterking (zie onder andere grondgebonden landbouw, landinrichting en glastuinbouw) gaat het om activiteiten gericht op:

- a. het bevorderen van ondernemerschap door kennisontwikkeling, kennisverspreiding en ontwikkeling van ondernemersvaardigheden;
- b. het bevorderen van innovaties, zoals het toepassen van nieuwe technieken en het ontwikkelen van nieuwe producten en afzetmogelijkheden;
- c. het stimuleren van samenwerkingsverbanden met andere producenten en in de keten, zoals de regionale ketenontwikkeling voor biologische producten;
- d. het stimuleren van nieuwe diensten en niet-landbouwkundige producten zoals energiewinning uit biomassa, zorg, recreatieve nevenactiviteiten en het zelf vermarkten van ambachtelijke producten;
- e. het ontwikkelen en stimuleren van groen/blauwe diensten;
- f. het stimuleren van activiteiten van agrariërs die gericht zijn op behoud en versterking van landschapswaarden en/of milieukwaliteit;
- g. het bevorderen van voedselveiligheid en -kwaliteit en dierenwelzijn.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

Projecten moeten ten nutte komen van de agrosector in Drenthe. Activiteiten moeten een innovatief karakter hebben en/of een voorbeeldfunctie vervullen en/of overdraagbaar zijn op andere bedrijven. In het geval van projecten ter bevordering van maatschappelijk aanvaarde landbouw moet het gaan om bovenwettelijke maatregelen.

Begunstigden

(Samenwerkingsverbanden van) (agrarische) bedrijven, kennisinstellingen, intermediaire organisaties.

Maximale subsidiebijdrage

60%.

Aanvragen indienen vóór

Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opgesteld).

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

In aanvulling op vorenstaande voorwaarden is het volgende in het kader van deze maatregel van toepassing.

1. kosten van niet-productieve investeringen kunnen tot de maximale subsidiebijdrage zoals hiervoor is aangegeven worden vergoed.
2. Indien aan landbouwers subsidie wordt verstrekt voor de instandhouding van traditionele landschappen geschiedt dit met inachtneming van artikelen 4, 5 en 15 van de verordening (EG), nummer 1857/2006, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote ondernemingen die landbouw-producten produceren, waarbij 100% van de werkelijk gemaakte kosten kunnen worden vergoed.
3. Indien subsidie wordt verstrekt aan landbouwers die niet valt onder de hiervoor onder 1 en 2 genoemde categorieën wordt de subsidie verstrekt met inachtneming van de verordening (EG), nummer 1860/2004, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de minimis-steun in de landbouwsector en de visserijsector.
4. Indien subsidie wordt verstrekt aan ondernemers niet zijnde landbouwers geschiedt dit met inachtneming van artikelen 4 en 5 van de verordening (EG), nummer 70/2001, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote bedrijven.
5. Indien subsidie wordt verstrekt aan ondernemers niet zijnde landbouwers en de subsidie valt niet onder de hiervoor genoemde categorieën 1 of 4 geschiedt dit met inachtneming van de verordening (EG), nummer 1998/2006, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de minimis-steun.

4. Subsidies voor recreatie

4.1. Landelijke routenetwerken

Beleidsmatige criteria

Het beleidskader wordt gevormd door het POP II en het Uitvoeringskader Toeristische en Recreatieve Projectontwikkeling.

Subsidiabele activiteiten

In aanmerking voor een bijdrage komen activiteiten die de toegankelijkheid van het landelijk gebied voor recreatief gebruik versterken door het realiseren en instandhouden van landelijke aaneengesloten netwerken. Het gaat om het kwalitatief verbeteren van bestaande routenetwerken, het oplossen van knelpunten in de routes en het bekendheid geven aan landelijke routenetwerken.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

Alleen (delen van) de netwerken die zijn opgenomen in het rijksmeerjarenprogramma komen in aanmerking voor subsidie. Voor wat betreft de routenetwerken voor wandelen en fietsen wordt aangesloten bij de afspraken die in IPO-verband gemaakt zijn over de besteding van middelen en bij het Landelijk Meerjarig Routenetwerkprogramma 2007-2013. Voor wat betreft landelijke vaarroutes als Erica-Ter Apel heeft in GS apart besluitvorming plaatsgevonden.

Begunstigden

Gemeenten, weg- en terreinbeheerders, Stichting LAW en Stichting LAF.

Maximale subsidiebijdrage

100%.

Aanvragen indienen vóór

Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opengesteld).

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

De subsidie die wordt verstrekt in het kader van deze maatregel is geen staatssteun. Het betreft hier geen (begunstiging van) ondernemingen of producties als bedoeld in artikel 87 en verder van het EG-verdrag.

4.2. Provinciale routenetwerken

Beleidsmatige criteria

Het beleidskader wordt gevormd door het POP II en het Uitvoeringskader Toeristische en Recreatieve Projectontwikkeling.

Subsidiabele activiteiten

Zie onder EU-bepalingen.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

Zie onder EU-bepalingen.

Begunstigden

Zie onder EU-bepalingen. (Alle natuurlijke- en rechtspersonen.)

Maximale subsidiebijdrage

50%.

Aanvragen indienen vóór

Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opengesteld).

EU-bepalingen

Voor subsidiering vanuit het pMJP zal voor dit onderdeel onder meer gebruik worden gemaakt van de middelen uit het Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma 2007-2013 (POP II). Voor dit onderdeel is maatregel 313, Bevordering van toeristische activiteiten, en de daarin vermelde voorwaarden voor subsidieverstreking van toepassing.

4.3. Versterken toeristische voorzieningen

Beleidsmatige criteria

Het beleidskader wordt gevormd door het POP II en het Uitvoeringskader Toeristische en Recreatieve Projectontwikkeling. Prioriteit hebben activiteiten die in Zuidwest- en Zuidoost-Drenthe worden uitgevoerd. Tevens wordt onder dit thema een nieuwe regeling “Kwaliteitsinvesteringen in de toeristische sector” ontwikkeld, die vanaf 2008 operationeel wordt.

Subsidiabele activiteiten

Zie onder EU-bepalingen.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

Zie onder EU-bepalingen.

Begunstigden

Zie onder EU-bepalingen. (Alle natuurlijke- en rechtspersonen.)

Maximale subsidiebijdrage

66%.

Aanvragen indienen vóór.

Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opengesteld).

EU-bepalingen

Voor subsidiering vanuit het pMJP zal voor dit onderdeel onder meer gebruik worden gemaakt van de middelen uit het Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma 2007-2013 (POP II). Voor dit onderdeel is maatregel 313, Bevordering van toeristische activiteiten, en de daarin vermelde voorwaarden voor subsidieverstrekking van toepassing.

5. Subsidies voor landschap

Foto: André Brasse

5.1. Lopende verplichtingen bos/landschap ruimtelijke structuren algemeen

Beleidsmatige criteria

Het realiseren van de lopende verplichtingen bos/landschap in de landinrichtingsprojecten.

Subsidiabele activiteiten

- a. De lopende verplichtingen van de onder de Landinrichtingswet en Herinrichtingswet Oost-Groningen en Gronings-Drentse Veenkoloniën vastgestelde klassieke land- en herinrichtingsplannen.
- b. De tot en met 31 december 2006 door GS vastgestelde en door het Rijk verplichte 4-jarige modules van de overige landinrichtingsprojecten.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

Conform de Landinrichtingswet en de daarbijbehorende regelingen.

Begunstigden

Landinrichtingscommissies. De provincie kan ook zelf, door middel van opdrachtverlening, inhoud geven aan deze maatregel.

Maximale subsidiebijdrage

100%.

Aanvragen indienen vóór

Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opengesteld).

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

De subsidie die wordt verstrekt in het kader van deze maatregel is geen staatssteun. Het betreft hier geen (begunstiging van) ondernemingen of producties als bedoeld in artikel 87 en verder van het EG-verdrag.

5.2. Stichting Landschapsbeheer Drenthe

Beleidsmatige criteria

Het behoud en beheer en de ontwikkeling van een ecologisch volwaardig en mooi cultuurlandschap met een streekeigen karakter.

Aan de Stichting Landschapsbeheer Drenthe wordt jaarlijks een boekjaarsubsidie verleend, waarover jaarlijks afspraken worden gemaakt tussen provincie, Rijk en de stichting. De bepalingen van de Algemene subsidieverordening Drenthe 2004 zijn daarop van overeenkomstige toepassing.

Subsidiabele activiteiten

Activiteiten die bijdragen aan het behoud, beheer en ontwikkeling van een ecologisch volwaardig en mooi cultuurlandschap met een streekeigen karakter.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

Notitie Provinciale aandachtspunten Natuur en Milieu 2005-2008.

Begunstigden

Stichting Landschapsbeheer Drenthe.

Maximale subsidiebijdrage

100%.

Aanvragen indienen vóór

Niet van toepassing.

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

De subsidie die wordt verstrekt in het kader van deze maatregel is geen staatssteun. Het betreft hier geen (begunstiging van) ondernemingen of producties als bedoeld in artikel 87 en verder van het EG-verdrag.

5.3. Nationaal Landschap

Realisatie uitvoeringsprogramma Drentsche Aa

Beleidsmatige criteria

Behoud, beheer en ontwikkeling van het Nationaal Landschap Drentsche Aa met als belangrijkste aandachtspunten de thema's uit het BIO-plan namelijk watersysteem, landbouw, natuur en landschap, recreatie en toerisme, wonen en leefbaarheid, voorlichting en educatie.

Subsidiabele activiteiten

Dit zijn activiteiten zoals benoemd in het Uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap 2007-2013. Deze activiteiten vloeien voort uit thema's uit het BIO-plan, aangevuld met activiteiten en/of projectvoorstellen uit de Integrale Kansenkaart, De Landschapsvisie en het plan van aanpak Levend Bezoekersnetwerk. In het kader van het pMJP zijn activiteiten en projecten subsidiabel waarvoor op grond van de maatregelen in dit deel van het pMJP subsidie kan worden verstrekt.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

Projecten kunnen in het kader van het pMJP voor subsidie in aanmerking komen als ze zijn opgenomen in het Uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap 2007-2013 en passen binnen de subsidiekader van dit deel van het pMJP.

Begunstigden

Zie uitvoeringsprogramma.

Maximale subsidiebijdrage

Zie uitvoeringsprogramma.

Aanvragen indienen vóór

Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opengesteld).

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

Indien voor de activiteiten binnen dit uitvoeringsprogramma subsidie kan worden verleend moeten deze activiteiten subsidiabel zijn op grond van de maatregelen die zijn genoemd in dit deel (3) van het pMJP. De EU-bepalingen, die van toepassing op die subsidiëring van die maatregelen zijn ook hierop onverkort van toepassing.

5.4. Landschapsbehoud en -ontwikkeling buiten het kader van het Uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap

Onderhoud landschapselementen (SOL)

Beleidsmatige criteria

Onderhoud van de landschapselementen in Drenthe.

Subsidiabele activiteiten

- a. Ter bevordering van een duurzame instandhouding kunnen GS aan een gebruiksgerechtigde op aanvraag een subsidie verstrekken voor de instandhouding van landschapspakketten.
- b. Per terrein kan voor een of meerdere landschapspakketten subsidie worden verstrekt, met dien verstande dat in het terrein niet meerdere beheerspakketten op dezelfde oppervlakte kunnen worden ontwikkeld of instandgehouden.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

- Subsidie wordt niet verstrekt in gebieden waar de provinciale SAN of de provinciale SN van toepassing is en die als zodanig zijn aangegeven op een door GS vastgestelde kaart.
- 90% van de voor subsidie beschikbare middelen wordt ingezet in de prioritaire gebieden die eveneens zijn aangegeven op de hiervoor genoemde kaart.
- Aanvragen voor subsidie worden ingediend bij Landschapsbeheer. Daarbij wordt gebruikgemaakt van een daartoe bestemd aanvraagformulier, dat bij Landschapsbeheer verkrijgbaar is.
- Subsidie wordt verstrekt voor een aaneengesloten periode van 6 jaar.
- Subsidie wordt niet verstrekt indien niet wordt voldaan aan de in het desbetreffende landschapspakket opgenomen criteria en voorschriften.
- Subsidie wordt niet verstrekt aan gebruiksgerechtigden ter voldoening aan verplichtingen die op grond van enig wettelijk voorschrift zijn opgelegd.

- Subsidie wordt niet verstrekt met betrekking tot de instandhouding van landschapselementen waarvoor op enigerlei andere wijze een periodieke geldelijke bijdrage wordt verstrekt door een bestuursorgaan als bedoeld in artikel 1.1 van de Algemene wet bestuursrecht.
- Subsidie wordt niet verstrekt voor landschapselementen die, gezien de toestand waarin zij verkeren, naar het oordeel van GS en uit een oogpunt van natuur- en landschapsbescherming, niet van voldoende betekenis zijn.
- Subsidie wordt niet verstrekt indien de gebruiksgerechtigde in de 2 jaar voorafgaand aan de subsidieaanvraag voor dezelfde grond een verzoek tot intrekking van een subsidieverlening in het kader van deze regeling heeft ingediend en dit verzoek is gehonoreerd.

De beschikking vermeldt in elk geval:

- de ligging en grootte van het terrein;
- het doel van de subsidie;
- het bedrag, dan wel de bedragen, op basis waarvan de subsidie zal worden vastgesteld;
- de begindatum van het tijdvak waarvoor de subsidie wordt verleend.

De subsidieontvanger is verplicht:

- het in de beschikking tot subsidieverlening vermelde doel te realiseren;
- omstandigheden als gevolg waarvan het redelijkerwijs niet mogelijk is om aan het doel te voldoen, binnen 2 weken nadat hij daarvan redelijkerwijs op de hoogte kan zijn, schriftelijk aan Landschapsbeheer te melden;
- uiterlijk 4 weken voordat gehele of gedeeltelijke overdracht van de bevoegdheid tot gebruik en beheer van het desbetreffende terrein plaatsvindt, het voornemen daartoe schriftelijk aan Landschapsbeheer te melden.

De subsidie wordt vastgesteld op het bedrag dat uit de subsidieverlening voortvloeit, verminderd met:

- 100% indien het in de beschikking tot subsidieverlening vermelde doel niet wordt gerealiseerd, tenzij de aard en de ernst van het niet nakomen van deze verplichting aanleiding geven tot vermindering met een lager percentage;
- 5% indien niet wordt voldaan aan de meldingsplicht met betrekking tot bovenbedoelde belemmerende omstandigheden en/of overdracht van de bevoegdheid tot gebruik en beheer.

Als het areaal waarvoor subsidie is verleend, wordt vergroot met direct aangrenzende terreinen, kan een verzoek tot wijziging van de subsidiebeschikking worden ingediend. Dit is slechts eenmaal per jaar mogelijk. Het verzoek wordt alleen in behandeling genomen als:

- subsidie wordt aangevraagd voor hetzelfde landschapspakket waarvoor in oorspronkelijke terrein subsidie is verleend (in dit geval zijn bepalingen omtrent minimale oppervlaktes of lengtes, opgenomen in de landschapspakketten, niet van toepassing); en
- voldaan wordt aan de verplichtingen die voor subsidieverlening als bedoeld in deze regeling gelden.

De subsidie voor het toegevoegde areaal wordt naar evenredigheid verleend en vastgesteld voor het tijdvak waarvoor reeds subsidie was toegekend.

Als subsidie is verleend voor een terrein dat deel uitmaakt van een gebied waar landinrichting op grond van de Landinrichtingswet plaatsvindt, en het na vaststelling van het Landinrichtingsplan niet meer mogelijk is om aan de subsidieverplichtingen te voldoen, wordt de subsidie ingetrokken met ingang van de dag waarop de kavelovergang plaatsvindt ingevolge de in het plan van toedeling opgenomen bepalingen omtrent de inbezitneming, bedoeld in artikel 196, tweede lid, onderdeel e, van de Landinrichtingswet.

Begunstigden

Tot beheer en gebruik van de desbetreffende grond bevoegde natuurlijke of rechtspersonen, met uitzondering van publiekrechtelijke rechtspersonen en door de overheid gesubsidieerde instellingen voor natuur- en landschapsdoelen.

Maximale subsidiebijdrage

100%. Hierbij gelden de volgende maximumbedragen:

- voor het instandhouden van een landschapspakket: 6 maal de bijdrage voor het desbetreffende pakket, vermenigvuldigd met het aantal eenheden waarvoor de subsidie wordt verleend;
- voor het instandhouden van meerdere landschapspakketten op hetzelfde terrein: voor ieder landschapspakket 6 maal de bijdrage voor het betreffende pakket, per pakket vermenigvuldigd met het aantal eenheden waarvoor de subsidie wordt verleend;
- de bijdragen die voor de landschapspakketten worden verleend, worden jaarlijks voor 1 januari door GS voor inflatie gecorrigeerd.

Aanvragen indienen vóór

Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opengesteld).

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

In aanvulling op vorenstaande voorwaarden is het volgende in het kader van deze maatregel van toepassing.

1. Kosten van niet-productieve investeringen kunnen tot de maximale subsidiebijdrage zoals hiervoor is aangegeven worden vergoed.
2. Indien aan landbouwers subsidie wordt verstrekt voor de instandhouding van traditionele landschappen geschiedt dit met inachtneming van artikelen 4, 5 en 15 van de verordening (EG), nummer 1857/2006, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote ondernemingen die landbouwproducten produceren, waarbij 100% van de werkelijk gemaakte kosten kunnen worden vergoed.
3. Indien subsidie wordt verstrekt aan landbouwers die niet valt onder de hiervoor onder 1 en 2 genoemde categorieën wordt de subsidie verstrekt met inachtneming van de verordening (EG), nummer 1860/2004, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de minimis-steun in de landbouwsector en de visserijsector.
4. Indien subsidie wordt verstrekt aan ondernemers niet zijnde landbouwers geschiedt dit met inachtneming van artikelen 4 en 5 van de verordening (EG), nummer 70/2001, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote bedrijven.
5. Indien subsidie wordt verstrekt aan ondernemers niet zijnde landbouwers en de subsidie valt niet onder de hiervoor genoemde categorieën 1 of 4 geschiedt dit met inachtneming van de verordening (EG), nummer 1998/2006, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de minimis-steun.

Ontwikkelen met landschappelijke kwaliteit

Beleidsmatige criteria

In gebieden waar vanuit het landschapsbeleid (nota Landschap) vernieuwing van het landschap noodzakelijk of gewenst is, dragen nieuwe functies bij aan het realiseren of versterken van een nieuwe identiteit.

Subsidiabele activiteiten

Subsidie kan worden verleend voor de plankosten van voorbeeldprojecten waarmee nieuwe functies op een zodanige manier in het landschap worden ingepast, dat de landschappelijke kwali-

teit wordt vergroot en een bijdrage wordt geleverd aan de vestiging of versterking van een (nieuwe) identiteit voor het gebied.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

Subsidie wordt verstrekt voor projecten:

- die vernieuwend zijn;
- die een voorbeeldwerking in Drenthe kunnen hebben;
- waarbij een gecertificeerd landschapsarchitect wordt ingeschakeld voor het landschapsontwerp;
- waarbij het landschapsontwerp bijdraagt aan vergroten van aantrekkelijkheid van het landschap en de landschapskwaliteit en de ruimtelijke ontwikkeling is afgestemd op de landschapskenmerken van de omgeving;
- die uitvoerbaar zijn op een concrete plek (geen uitwerking van een theoretisch concept maar een concreet uitvoerbaar concept).

In de aanvraag dienen de vorengenoemde criteria te worden toegelicht. Tevens dient te worden aangegeven welke partijen bij het project worden betrokken en hoe de resultaten gepromoot zullen worden.

Begunstigden

Gemeenten en waterschappen.

Maximale subsidiebijdrage

25%.

Aanvragen indienen vóór

Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opengesteld).

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

De subsidie die wordt verstrekt in het kader van deze maatregel is geen staatssteun. Het betreft hier geen (begunstiging van) ondernemingen of producties als bedoeld in artikel 87 en verder van het EG-verdrag.

Bosaanleg en landgoederen

Beleidsmatige criteria

Bosaanleg en landgoederen dragen bij aan verschillende beleidsdoelen zoals genoemd in het POP II, pagina 227-229.

Subsidiabele activiteiten

- a. Bijdrage aanlegkosten zie onder EU-bepalingen (geen vergoeding wordt gegeven voor de inkomensderving).
- b. Het ontwerp van de aanleg van bossen en nieuwe landgoederen.
- c. Aanleg van voorzieningen ten behoeve van de ontwikkeling van recreatie, landschap, bosbouwkundige- en natuurwaarden in bossen en op landgoederen.
- d. Projecten ten behoeve van de kwaliteitsverhoging van bossen.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

- a. Zie onder EU-bepalingen, voor zover de bosuitbreiding plaatsvindt in zones 1 en 2 van het POP II en voldoet aan de bosclusteringcriteria en de zones 3 en 4 voor zover de bosaanleg een versterking is van de waarden van natuur en landschap.

b,c en d. Activiteit dient in overeenstemming te zijn met het provinciaal bosbeleid, zoals dat is neer gelegd in het Provinciaal bosbeleidsplan en het POP II.

Begunstigden

- a. Zie onder EU-bepalingen.
- b. Beheerders en eigenaren van bosterreinen of potentiële bosterreinen.
- c. Beheerders en eigenaren van bosterreinen of potentiële bosterreinen.
- d. Zijnde niet individuele ondernemers.

Maximale subsidie

- a. Zie onder EU-bepalingen.
- b. € 3.000,-- per ontwerp.
- c. € 5.000,-- per project.
- d. € 25.000,-- per project.

Aanvragen indienen voor

Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opengesteld).

EU-bepalingen/communautair toetsingscriteria

- a. Voor subsidiëring vanuit het pMJP zal voor dit onderdeel onder meer gebruik worden gemaakt van de middelen uit het Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma 2007-2013 (POP II). Voor dit onderdeel is maatregel 5.3.2.2.1, Eerste bebossing op landbouwgrond en de daarin vermelde voorwaarde voor subsidieverstrekking van toepassing.
- b. Indien subsidie wordt verstrekt aan landbouwers wordt de subsidie verstrekt met inachtneming van de verordening (EG), nummer 1860/2004, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de minimis-steun van de landbouwsector en de visserijsector.
- c, d. De subsidie die wordt versterkt in het kader van deze maatregel is geen staatssteun. Het betreft hier geen (begunstiging van) ondernemingen of producties als bedoeld in artikel 87 en verder van het EG-verdrag.

Belvédèreprojecten

Beleidsmatige criteria

- a. Rijksregeling Belvédère, met name doelstellingen bladzijde 35 en overzicht gebieden en steden.
- b. Mensen in het middelpunt; parels van Drenthe.
- c. Kunst van het combineren: hoofdstuk 8: onvoltooid verleden tijd.
- d. Provinciaal Uitvoeringsprogramma Cultuurhistorie.
- e. Cultuurhistorische Waardenkaart Drenthe.

Subsidiabele activiteiten

Ontwikkelen van een integraal ruimtelijk plan, specifiek gericht op behoud van cultuurhistorische waarden.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

- Het project moet plaatsvinden in een gebied met aantoonbare cultuurhistorische waarden, die mogelijk strijdig zijn met andere belangen.
- Het project moet gericht zijn op het proces van planontwikkeling.
- Het project moet de concrete uitvoering van een ruimtelijk plan met behoud van cultuurhistorische kwaliteiten garanderen.

Begunstigden

Gemeenten en private partijen (geen begunstiging van ondernemingen).

Maximale subsidiebijdrage

25%.

Aanvragen indienen vóór

1 januari, 1 april, 1 juli of 1 oktober.

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

De subsidie die wordt verstrekt in het kader van deze maatregel is geen staatssteun. Het betreft hier geen (begunstiging van) ondernemingen of producties als bedoeld in artikel 87 en verder van het EG-verdrag.

Interdisciplinaire projecten met betrekking tot beeldkwaliteit

Beleidsmatige criteria

- Mensen in het middelpunt, hoofdstuk 9: parels van Drenthe.
- Kunst van het combineren, hoofdstuk 5: beeldkwaliteit.
- POP II.

Doel: het geven van een kwalitatieve meerwaarde aan de invulling en beleving van een locatie of gebied door middel van het bevorderen van samenwerking tussen ruimtelijke en culturele disciplines. De samenwerking van architecten, geografen, landschapontwerpers, stedenbouwkundigen, historici, archeologen en kunstenaars bij de ontwikkeling van projecten leidt tot debat en creatieve oplossingen voor ruimtelijke ontwerpproblemen.

Subsidiabele activiteiten

Ontwerpprocessen, gericht op het versterken van beeldkwaliteit.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

- Aantoonbare gerichtheid op versterking beeldkwaliteit.
- Samenwerking tussen minimaal twee verschillende disciplines.
- Leidend tot een concreet ontwerp, waarvan uitvoering gegarandeerd is.
- Passend binnen gebiedsprogramma's.

Begunstigden

Gemeenten en private partijen (geen begunstiging van ondernemingen).

Maximale subsidiebijdrage

33%.

Aanvragen indienen vóór

1 januari, 1 april, 1 juli of 1 oktober.

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

De subsidie die wordt verstrekt in het kader van deze maatregel is geen staatssteun. Het betreft hier geen (begunstiging van) ondernemingen of producties als bedoeld in artikel 87 en verder van het EG-verdrag.

6. Subsidies voor bodem

6.1. Duurzaam bodemgebruik

Opstellen bodemvisie

Beleidsmatige criteria

Dit is een opgave van het Rijk aan alle provincies die voortvloeit uit de beleidsbrief Bodem van december 2003 van het Ministerie van VROM. Het Rijk stelt de middelen hiervoor via het ILG beschikbaar.

Projecten duurzaam bodemgebruik

Beleidsmatige criteria

Het bevorderen van de toegankelijkheid en het gebruik van bodemgegevens teneinde de functies en het gebruik van de bodem beter te kunnen afstemmen op de aanwezige bodemkwaliteit(en).

Subsidiabele activiteiten

Pilotprojecten die informatie opleveren voor nog op te stellen provinciale bodemvisie.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

De pilots moeten een relatie hebben met het landelijke project BIELLS (Bodem Informatie Essentieel voor Landelijke en Lokale Sturing). Daarbij wordt de nadruk gelegd op de relatie tussen het beleidsveld bodem en andere beleidsvelden, één en ander gericht op het bevorderen van de externe beleidsintegratie. Deze pilots moeten informatie opleveren die bijdraagt aan het opstellen van de provinciale bodemvisie.

Begunstigden

Gemeenten, waterschappen, erkende terreinbeheerders.

Maximale subsidiebijdrage

100%.

Aanvragen indienen vóór

Niet van toepassing.

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

De subsidie die wordt verstrekt in het kader van deze maatregel is geen staatssteun. Het betreft hier geen (begunstiging van) ondernemingen of producties als bedoeld in artikel 87 en verder van het EG-verdrag.

6.2. Bodemsanering

Beleidsmatige criteria

Hiervoor wordt verwezen naar het provinciale Meerjarenprogramma Bodemsanering 2005-2009. Met ingang van 2010 vallen de middelen voor bodemsanering rechtstreeks onder het pMJP.

6.3. Waterbodemsanering

Beleidsmatige criteria

Hiervoor wordt verwezen naar het provinciale Meerjarenprogramma Bodemsanering 2005-2009. Met ingang van 2010 vallen de middelen voor waterbodemsanering rechtstreeks onder het pMJP.

7. Subsidies voor water

7.1. Regionale waterberging

Realisatie bergingsgebied

Beleidsmatige criteria

Er wordt alleen een bijdrage verleend aan bergingsgebieden die in het POP worden beschreven, of, voor Zuid-Drenthe, in een POP-uitwerking worden vastgelegd.

Subsidiabele activiteiten

De inrichting van een bergingsgebied.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

- Kosten verbonden aan het verwerven van grond of gebouwen zijn niet subsidiabel, tenzij de kosten noodzakelijk zijn voor het aanbrengen van voorzieningen ten behoeve van de uitvoering van de activiteit en de kosten redelijkerwijs niet ten laste kunnen worden gebracht van individuele ondernemers.
- Er is een uitvoeringsplan beschikbaar en de in het uitvoeringsplan opgenomen projecten dragen in bij aan de bestrijding van regionale wateroverlast.
- De in het uitvoeringsplan opgenomen projecten zijn uitgewerkt volgens de drietrapsstrategie vasthouden-bergen-afvoeren.
- De in het uitvoeringsplan opgenomen projecten zijn afgestemd met de provincie, de gemeente en het waterschap, dan wel de provincies, de gemeenten en de waterschappen, op wier grondgebied de in het uitvoeringsplan opgenomen projecten zullen worden uitgevoerd.
- De in het uitvoeringsplan opgenomen projecten zijn niet strijdig met het vigerend provinciaal ruimtelijk beleid.

Begunstigden

Waterschappen.

Maximale subsidiebijdrage

30%. De daadwerkelijke subsidiemogelijkheden hangen af van de vraag of er alsnog geld beschikbaar komt voor waterdoelen na evaluatie van het NBW.

Aanvragen indienen vóór

1 januari, 1 april, 1 juli of 1 oktober.

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

De subsidie die wordt verstrekt in het kader van deze maatregel is geen staatssteun. Het betreft hier geen (begunstiging van) ondernemingen of producties als bedoeld in artikel 87 en verder van het EG-verdrag.

Gebied met inrichting volgens waterdood

Gebied met inrichting volgens waterdood wordt als een gewone activiteit van het waterschap gezien en is derhalve niet subsidiabel.

7.2. Ecologische kwaliteit (KRW)

Beleidsmatige criteria

De activiteit moet gericht zijn op het aanvullen van de grondwatervoorraad of het verbeteren van de waterkwaliteit.

Subsidiabele activiteiten

Afkoppen van neerslagwater van het riool en verzamelen, infiltreren en/of bergen van het afgekoppelde neerslagwater.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

- Het afkoppelen van het neerslagwater mag niet leiden tot een hoge afvoerpiek (voorkomen van het afwentelen van de afvoerpiek).
- Niet subsidiabel zijn de kosten van werkzaamheden die tot de reguliere taken van de gemeente behoren.

Begunstigden

Gemeenten.

Maximale subsidiebijdrage

30%. De daadwerkelijke subsidiemogelijkheden hangen af van de vraag of er alsnog geld beschikbaar komt voor waterdoelen na evaluatie van het NBW.

Aanvragen indienen vóór

1 januari, 1 april, 1 juli of 1 oktober.

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

De subsidie die wordt verstrekt in het kader van deze maatregel is geen staatssteun. Het betreft hier geen (begunstiging van) ondernemingen of producties als bedoeld in artikel 87 en verder van het EG-verdrag.

7.3. Grondwater

Beleidsmatige criteria

Projecten gericht op een lagere belasting van het grondwater met ongewenste stoffen kunnen alleen in de grondwaterbeschermingsgebieden worden uitgevoerd. Demonstratie- of pilot-projecten gericht op het beschermen van de grondwatervoorraad in de toekomst kunnen breder worden toegepast.

Subsidiabele activiteiten

- a. Investerings in emissiearme bemestingstechnieken.
- b. Investerings in nieuwe technieken gericht op vermindering van verliezen en gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen of toepassing van mechanische onkruidbestrijding.
- c. Pilotprojecten gericht op het beschermen van de grondwatervoorraad in de toekomst.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

- Projecten van agrariërs zijn alleen subsidiabel als het gaat om een extra vermindering van de emissie bovenop de wettelijke verplichting. Er mag geen sprake zijn van (mede)-financiering uit het convenant tussen LTO en waterleidingbedrijf.
- Activiteiten moeten een innovatief karakter hebben en/of een voorbeeldfunctie hebben en/of overdraagbaar zijn op andere bedrijven.
- Pilotprojecten voor het beschermen van de grondwatervoorraad in de toekomst moeten kunnen rekenen op de steun van het waterleidingbedrijf, de provincie en de (het) waterschap(pen).

Begunstigden

Waterschappen, drinkwaterleidingbedrijven en agrariërs. De provincie kan zelf ook door middel van opdrachtverlening inhoud geven aan deze maatregel.

Maximale subsidiebijdrage

60%.

NB. Momenteel is in de doel-middelentabel nog geen bedrag voor deze activiteit begroot.

Aanvragen indienen vóór

1 januari, 1 april, 1 juli of 1 oktober.

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

In aanvulling op vorenstaande voorwaarden is het volgende in het kader van deze maatregel van toepassing.

1. Kosten van niet-productieve investeringen kunnen tot de maximale subsidiebijdrage zoals hiervoor is aangegeven worden vergoed.
2. Indien aan landbouwers subsidie wordt verstrekt voor de instandhouding van traditionele landschappen geschiedt dit met inachtneming van artikelen 4, 5 en 15 van de verordening (EG), nummer 1857/2006, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote ondernemingen die landbouwproducten produceren, waarbij 100% van de werkelijk gemaakte kosten kunnen worden vergoed.

3. Indien subsidie wordt verstrekt aan landbouwers die niet valt onder de hiervoor onder 1 en 2 genoemde categorieën wordt de subsidie verstrekt met inachtneming van de verordening (EG), nummer 1860/2004, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de minimis-steun in de landbouwsector en de visserijsector.
4. Indien subsidie wordt verstrekt aan ondernemers niet zijnde landbouwers geschiedt dit met inachtneming van artikelen 4 en 5 van de verordening (EG), nummer 70/2001, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote bedrijven.
5. Indien subsidie wordt verstrekt aan ondernemers niet zijnde landbouwers en de subsidie valt niet onder de hiervoor genoemde categorieën 1 of 4 geschiedt dit met inachtneming van de verordening (EG), nummer 1998/2006, betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de minimis-steun.

8. Subsidies voor sociaal-economische vitalisering

Foto: André Brasse

8.1. Stimulering en verbreding van de plattelandseconomie

Beleidsmatige criteria

Het beleidskader wordt gevormd door de Strategische Agenda voor Noord-Nederland 2007-2013. Activiteiten hebben het volgende tot doel.

- a. Diversificatie naar niet-agrarische activiteiten (gericht op landbouwbedrijven). Prioriteit hierbij hebben activiteiten gericht op verbreding van landbouwbedrijven in relatie tot natuur en recreatie en toerisme in Zuidwest-Drenthe en Drentsche Aa. Ook Zuidoost-Drenthe, waar diversificatie van de plattelandseconomie gericht is op het brede scala aan maatregelen, is een prioritair gebied.
- b. Oprichting en ontwikkeling van ondernemingen (gericht op niet-landbouwbedrijven). Bij deze doelstelling heeft de ondersteuning van micro-ondernemingen in Zuidoost-Drenthe prioriteit, waarbij het gaat om het stimuleren van samenwerking, kennis en innovatie.

Subsidiabele activiteiten

Zie onder EU-bepalingen.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

Zie onder EU-bepalingen.

Begunstigden

Zie onder EU-bepalingen.

Maximale subsidiebijdrage
60%.

Aanvragen indienen vóór
Niet van toepassing (regeling is het hele jaar opengesteld).

EU-bepalingen/communautair toetsingskader
Voor subsidiering vanuit het pMJP zal voor dit onderdeel onder meer gebruik worden gemaakt van de middelen uit het Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma 2007-2013 (POP II). Voor dit onderdeel zijn de maatregelen 311 en 312, Diversificatie naar niet-agrarische activiteiten en steun voor de oprichting en ontwikkeling van micro-ondernemingen, en de daarin vermelde voorwaarden voor subsidieverstrekking, van toepassing.

8.2. Verbetering van de leefbaarheid in plattelandsgebieden

Beleidsmatige criteria

Het Europees Plattelands ontwikkelingsprogramma, POP II, met name as 3, de fiches 321, 322 en 323 vormt het beleidsmatig criterium voor dit programma. Daarnaast zijn van toepassing de provinciale sociale agenda Mensen in het middelpunt, de provinciale cultuurnota De kunst van het combineren en de nota Landschap.

Subsidiabele activiteiten

- a. Activiteiten die de “eigen” invloed van inwoners op hun leefomgeving bevorderen.
- b. Activiteiten waarmee lokaal verantwoordelijken ondersteund worden en die tot doel hebben publieke voorzieningen in de dorpen in stand te houden of te verbeteren.
- c. Activiteiten, die, door middel van ICT, de lokale leefbaarheid vergroten (digitaal ontsluiten van Drentse dorpen).
- d. Het ontwikkelen en uitvoeren van lokale plannen voor landschap en cultuurhistorie, waarmee kleinschalige projecten kunnen worden gerealiseerd op het gebied van landschap, cultuurhistorie, archeologie, bos, natuur en recreatieve voorzieningen.
- e. Het ondersteunen van plannen die voortkomen uit de integrale gebiedsontwikkeling in Frederiksoord en Veenhuizen.

Beoordelingscriteria/voorwaarden

Voor de activiteiten onder a, b en c.

- De activiteiten moeten aantoonbaar draagvlak hebben.
- Het dorp dient actief bij te dragen aan zowel planvorming als -uitvoering.
- Bij planontwikkeling dient er een garantie op uitvoering te zijn.
- Niet subsidiabel zijn investeringskosten (“stenen”).

Voor de activiteiten onder d en e.

- Een belangrijk deel van de activiteiten dient plaats te vinden bij particuliere eigenaren.
- Een gebied dient integraal benaderd te worden, zodat alle werkzaamheden binnen dezelfde cyclus worden uitgevoerd.
- Bewoners, gebruikers en eigenaren dienen bij de planvoorbereiding en -uitvoering betrokken te zijn. Er dient te worden samengewerkt met verenigingen op het gebied van (bijvoorbeeld) cultuurhistorie, natuur en dorpsbelangen.

Begunstigden

Voor de activiteiten onder a, b en c en e.
Rechtspersonen.

Voor de activiteiten onder d.
Gemeenten.

Maximale subsidiebijdrage

Voor de activiteiten onder a, b, c en e.
75%.

Voor de activiteiten onder d.
67%.

Aanvragen indienen vóór

1 januari, 1 april, 1 juli of 1 oktober.

EU-bepalingen/communautair toetsingskader

Voor subsidiering vanuit het pMJP zal voor dit onderdeel onder meer gebruik worden gemaakt van de middelen uit het Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma 2007-2013 (POP II). Voor dit onderdeel zijn de maatregelen 321, 322 en 323, Basisvoorzieningen voor de economie en de plattelandsbevolking, Dorpsvernieuwing en -ontwikkelingen en instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed, van toepassing.

BIJLAGEN

1. Doel-middelentabel 2007-2013

De rijksoverheid heeft haar doelen voor de periode 2007-2013 in het MJP 2 per thema benoemd. Achtereenvolgens zijn dat natuur, landbouw, recreatie, landschap, bodem, waterbeheer, reconstructie zandgebieden en sociaal-economische vitalisering. De Europese, provinciale en regionale overheid hebben veelal vergelijkbare doelen, maar werken vaak met andere indelingen. Het Drentse pMJP volgt steeds zoveel mogelijk de thematische indeling van het MJP 2. Dat geldt ook voor de volgende provinciale doel-middelentabel, die een overzicht geeft van alle doelen (uitgezonderd de reconstructie van zandgebieden, die in Drenthe niet aan de orde is) en het budget per thema en per deelonderwerp. Het budget zoals dat in de rechter-kolom staat vermeld is steeds de optelling van rijksmiddelen, provinciaal en Europees geld en bijdragen van de gebiedspartners.

NATUUR		
<i>Beleidsopgave (voortzetting POP II)</i>		
Een duurzame verbetering van de omstandigheden voor de wilde flora en fauna en voor natuurlijke levensgemeenschappen. Belangrijke elementen daarin zijn onder andere het instandhouden van de biodiversiteit en het realiseren of handhaven van een passende milieukwaliteit.		
Doel	Hoeveelheid	Totale investering (x miljoen in €)
Realisatie natuur binnen de EHS *		
• Verwerving EHS (bestaande en nieuwe natuur, EVZ's en robuuste verbindingen, inclusief bedrijfsverplaatsingen (agrarische of recreatiebedrijven)	1,582 ha	32,87
• Inrichting EHS, robuuste verbindingen en EVZ	2.948	31,61
• Ontsnippering van robuuste verbindingen bij rijksinfrastructuur	3 x	9,07
Soortenbescherming		
• Maatregelen die bijdragen aan het aantal levensvatbare populaties	1 x	1,34
Nationale Parken		
• Behoud en beheer	3 x	4,84
Milieukwaliteit EHS/VHR/NBW		
Oppervlakte waar gewenste milieucondities zijn gerealiseerd door middel van:		
• verbeteren van de waterkwaliteit in watergangen;		
• en/of herstel en behoud van bodemkwaliteit met betrekking tot verzuring en vermesting;	3.120 ha	23,56
• hersteld verdroogd gebied	10.186 ha	34,66

* Conform het rijksbeleid wordt gestreefd naar de realisatie van de EHS in 2018. De planning voor de grondverwerving is gericht op 2015, zodat er tijd over blijft voor de inrichting. Voor de periode 2007-2013 geldt een doelstelling van ten minste 875 ha grondverwerving ten behoeve van EHS en EVZ. Eventuele bedrijfsverplaatsingen moeten uit hetzelfde budget bekostigd worden. Om de achterstand op het gebied van de inrichting in te lopen, moet per 2013 2.068 ha EHS zijn ingericht. Daarnaast moet in de komende ILG-periode 707 ha grond verworven worden voor robuuste verbindingen en 880 ha ingericht.

LANDBOUW		
Beleidsopgave (voortzetting POP II)		
Een duurzaam, veilig en concurrerend producerende land- en tuinbouw met een goed economisch perspectief.		
Doel	Hoeveelheid	Totale investering (x miljoen in €)
Grondgebonden landbouw (POP II)		
<ul style="list-style-type: none"> • Task force inrichten ruimtelijke structuur (klassieke landinrichting) • Landinrichtingsafspraken LNV 	1 13.004 ha	29,13 14,52
Glastuinbouw		
<ul style="list-style-type: none"> • Inrichting vestigingsgebied • Herstructurering gebied 	ca. 300 ha ca. 50 ha	10,89 1,00
Duurzaam ondernemen		
<ul style="list-style-type: none"> • Projecten agrobiodiversiteit • Kennis- en samenwerkingsprojecten met betrekking tot versterking, vernieuwing en verbreding 	1 pilot ca. 55	1,66 15,39

RECREATIE		
Beleidsopgave (voortzetting POP II)		
Het kwalitatief en kwantitatief op peil houden - en waar mogelijk verbeteren - van de recreatie-mogelijkheden en het zodanig versterken van de positie van Drenthe op de Nederlandse vakantiemarkt dat het aantal overnachtingen toeneemt en het bestedingsniveau stijgt.		
Doel	Hoeveelheid	Totale investering (x miljoen in €)
Landelijke routenetwerken		
• Landelijke wandelroutes	204	0,17
• Landelijke fietsroutes	207	0,94
• Landelijke vaarroutes (inclusief kwaliteits-verbetering en bewegwijzering)	15 km	2,84
• Opheffen van knelpunten in vaarroutes (Erica-Ter Apel)	23 km	32,00
Provinciale routenetwerken		
• Aangelegde wandel-, fiets-, ruiter- en vaarroutes	125 km	4,40
• Verbeterde wandel-, fiets-, ruiter- en vaarroutes	200 km	6,00
• Bewegwijzering routes	100 km	0,30
• Startpunten	30	0,30
Versterken toeristische voorzieningen		
• Nieuwe toeristische voorzieningen	4	0,69
• Promotie-uitingen	3	1,50

LANDSCHAP, CULTUURHISTORIE EN ARCHEOLOGIE

Beleidsopgave (voortzetting POP II)

Het landschap van Drenthe draagt in hoge mate bij aan een aantrekkelijk milieu om te wonen, te werken en te recreëren. Daarnaast is het van grote culturele betekenis. Het is rijk aan herinneringen aan vroegere bewoning en grondgebruik en het vertoont karakteristieke bebouwingspatronen, vormgeving en architectuur. Eveneens is het landschap de weerspiegeling van het landschapsecologische systeem. Centraal in het beleid voor het landschap staat de zogenaamde ontwikkelingsgerichte benadering.

Doel	Hoeveelheid	Totale investering (x miljoen in €)
Bos, landschap en ruimtelijke structuren algemeen		
• Lopende verplichtingen	PM	3,70
Stichting Landschapsbeheer Drenthe	1	6,56
Nationaal Landschap		
- Realisatie uitvoeringsprogramma Drentsche Aa	1	2,40
Behoud, herstel en ontwikkeling van cultuur-historische elementen, archeologische objecten en specifieke aardkundige waarden buiten het kader van het Uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap		
• Belvédèreprojecten	20	2,00
• Onderhoud landschap (SOL-beschikkingen)	484	1,91
• Landschapsontwikkeling	700 ha	
• Bosaanleg	525 ha	
• Plannen van aanpak voor terugdringen van verstoring		
in het landelijk gebied door stank, geluid en licht	3	0,08
• Landgoederen	20	0,20
• Actualiseren, digitaliseren en vaststellen cultuurhistorische waardekaart	1	0,20
• Interdisciplinaire projecten met betrekking tot beeldkwaliteit	10	1,00
• Pilots kennisoverdracht aardkundige waarden	2	0,20

BODEM		
Beleidsopgave (voortzetting POP II)		
Aantasting voorkomen en behouden en (waar mogelijk) herstellen van de aardkundige en gebruikswaarde van de bodem.		
Doel	Hoeveelheid	Totale investering (x miljoen in €)
Duurzaam bodemgebruik		
<ul style="list-style-type: none"> • Opstellen bodemvisie • Projecten Duurzaam bodemgebruik 		
Bodemsanering		
<ul style="list-style-type: none"> • 2007 tot en met 2009 • 2010 tot en met 2013 	569.382 BPE 511.000 BPE	10,22
Waterbodemsanering		
<ul style="list-style-type: none"> • 2007 tot en met 2009 • 2010 tot en met 2013 	127.500 BPE 129.000 BPE	2,58

WATER		
Beleidsopgave (voortzetting POP II)		
Watersystemen moeten gezond en duurzaam zijn; oppervlaktewater vormt geen bedreiging voor de volksgezondheid en draagt bij aan de kwaliteit van het natuurlijk leefmilieu. De wateroverlast wordt beperkt tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau.		
Doel	Hoeveelheid	Totale investering (x miljoen in €)
Regionale waterberging		
<ul style="list-style-type: none"> • Realisatie bergingsgebied • Gebied met inrichting volgens waterlood (zonder landinrichting) 	30.000.000 m ³ 5.300 ha	46,02 13,25
Ecologische kwaliteit (KRW)		
<ul style="list-style-type: none"> • Afkoppeling stedelijk gebied • Watergangen met maatregelen voor verbetering van de waterkwaliteit en/of ingerichte natuurvriendelijke oevers 	322 ha 1.270 km	32,20 3,00
Grondwater		
<ul style="list-style-type: none"> • Projecten behoud grondwaterkwaliteit 	7	8,40

SOCIAAL-ECONOMISCHE VITALISERING

Beleidsopgave (uitvoering Strategische Agenda SNN)

Het versterken van de vitaliteit van het platteland door het stimuleren en verbreden van passende economische (MKB-)activiteiten en het verbeteren van de voorzieningen in plattlandsgebieden.

Doel	Hoeveelheid	Totale investering (x miljoen in €)
Stimulering en verbreding van de plattelandseconomie		
• MKB-bedrijven	1	11,20
Verbetering van de leefbaarheid in plattlandsgebieden		
• Dorpsprogramma's	5	3,5
• Gemeenten waar MFD/D&C-programma is ingevoerd	12	2,3
• Digitale ontsluiting van Drentse dorpen	-	1,75
Te ontwikkelen lokale plannen voor landschap en cultuurhistorie	12	5,25

2. Afkortingenwijzer

AO	administratieve organisatie
BBL	Bureau Beheer Landbouwgronden
BIO	Beheers-, inrichtings- en ontwikkelingsplan
BIP	Beheers- en Inrichtingsplan
DLG	Dienst Landelijk Gebied
EG	Europese Gemeenschap
EHS	ecologische hoofdstructuur
EU	Europese Unie
EVZ	ecologische verbindingzone
GGOR	gewenst grond- en oppervlaktewaterregiem
GS	gedeputeerde staten
ICT	informatie- en communicatietechnologie
ILG	Investeringsbudget Landelijk Gebied
IPO	Interprovinciaal Overleg
KRB	Kaderrichtlijn bodem
KRW	Kaderrichtlijn water
LNV	Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Ministerie van
MJP	Meerjarenprogramma
MKB	midden- en kleinbedrijf
NB	Natuurbescherming
NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
PBC	Projectbeoordelingscommissie
pMJP	provinciaal Meerjarenprogramma
POP	Provinciaal omgevingsplan
PS	provinciale staten
SAN	Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer
SN	Subsidieregeling natuurbeheer
SNN	Samenwerkingsverband Noord-Nederland
VIEP	Versnelde Inrichting Eelder- en Peizermaden
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VROM	Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Ministerie van
VW	Verkeer en Waterstaat, Ministerie van
WILG	Wet Inrichting Landelijk Gebied
Wm	Wet milieubeheer

